Sfântul Teofan Zăvorâtul

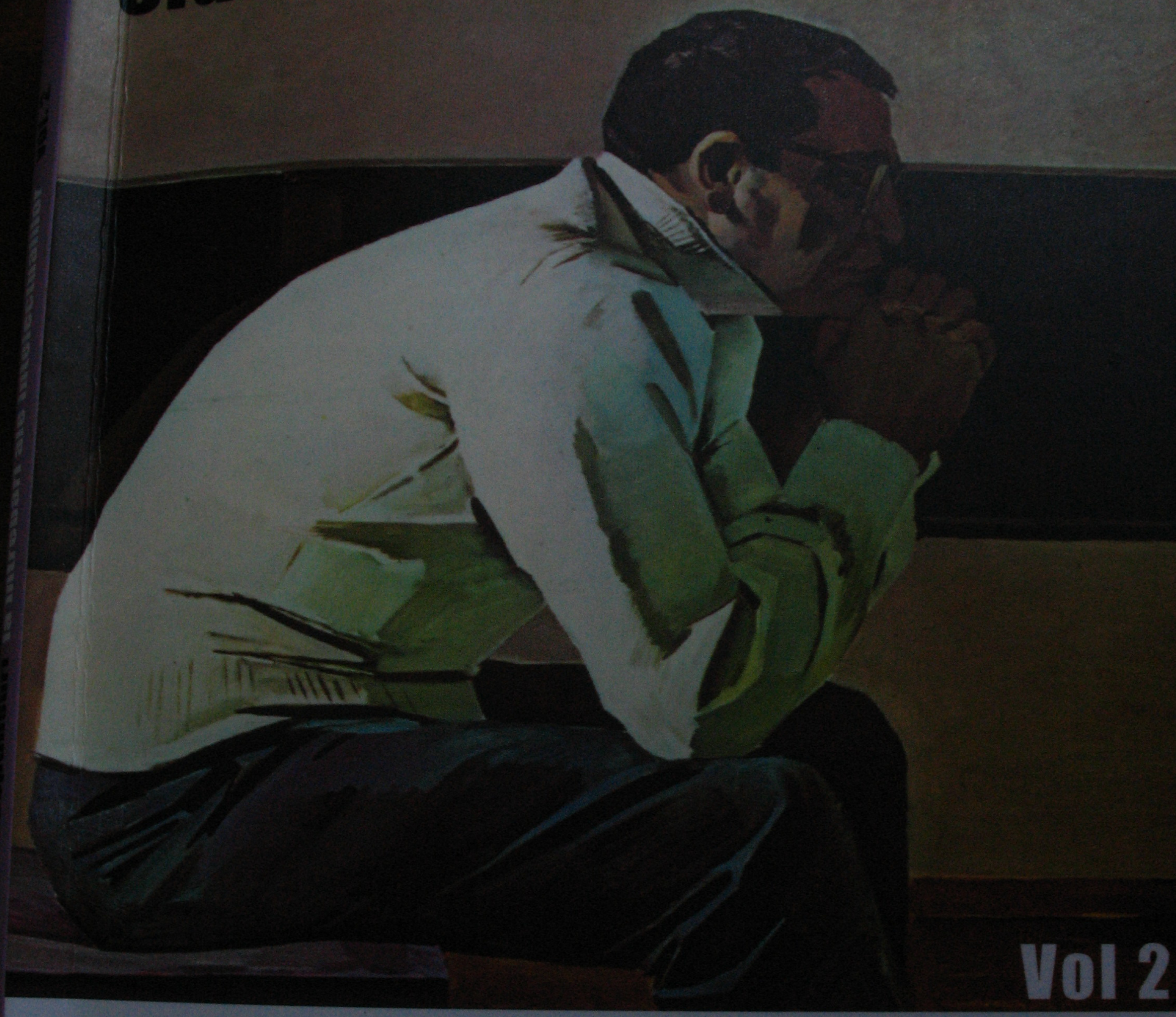

Vol 2

Răspunsuri
la întrebări ale intelectualilor

despre confesiunile creștine • sfârșitul lumii • îngerul păzitor • mângâiere în necazuri • bucuria creștinului • iertarea aproapelui • suișul duhovnicesc • osteneala rugăciunii • vechime și înnoire •

Sfântul Teofan Zăvorâtul

Răspunsuri la întrebări ale intelectualilor

Vol. 2

Traducere din limba rusă
de Adrian şi Xenia Tănăsescu-Vlas

Tipărită cu binecuvântarea
Prea Sfinţitului Părinte Galaction,
Episcopul Alexandriei şi Teleormanului

editura Σοφία

Editura Cartea Ortodoxă
Bucureşti, 2007

Redactor: Irina Floarea

Coperta: Mona Velciov

© Editura Sophia, pentru prezenta ediţie

Volumul de faţă cuprinde articolele publicate de Sfântul Teofan Zăvorâtul în revista „Domaşniaia Beseda", între anii 1869 şi 1877.

Descrierea CIP a Bibliotecii Naţionale a României

TEOFAN ZĂVORÂTUL, st.

Răspunsuri la întrebări ale intelectualilor / sfântul Teofan Zăvorâtul ; trad. din lb. rusă de Adrian şi Xenia Tănăsescu-Vlas. - Bucureşti : Editura Sophia ; Alexandria : Cartea Ortodoxă, 2005-2007

vol.

Vol. 2. - 2007. - ISBN 978-973-7623-97-3 ;
ISBN 978-973-1710-28-0

I. Tănăsescu-Vlas, Adrian (trad.)
II. Tănăsescu-Vlas, Xenia (trad.)

2

Calea către cunoaşterea adevăratei credințe

Prima şi cea mai inevitabilă îndatorire a oricărui om este să **aibă** credință, altfel spus religie, adică să aibă o cunoaştere bine definită a lui Dumnezeu şi a felului în care El trebuie cinstit, altfel spus – să cunoască raporturile dintre sine şi El, altfel spus – să țină mărturisirea. Această îndatorire nu este atât prescrisă, cât se impune de la sine. Aşa este natura duhului omenesc, să-L ceară şi să Îl caute în chip firesc pe Dumnezeu, şi să se pună în acele relații cu El pe care le consideră legitime.

Credința este sămânța şi embrionul tuturor îndatoririlor, deopotrivă şi al întregii vieți religios-morale a omului. Cine nu are nici o credință, acela nu este om. Nu are chip acolo unde ar trebui să fie acesta, şi anume în templul duhului, fiindcă religia este lucrul sfânt care sfinţeşte întreaga noastră fire, în vreme ce lipsa ei o schimonoseşte şi o strâmbă. Sfântul Isaac Sirul observă în om trei stări. Una este cea firească, în care omul din firea duhului său Îl cunoaşte pe Dumnezeu şi se teme de El. Din starea aceasta, în anumite condiții el urcă în alta, mai presus de fire sau haricã. Starea a treia ia naştere din cufundarea omului în trup, altfel spus în senzualitate, când se stinge în el lumina duhului, călcată în picioare de poftele trupeşti. Omul se coboară atunci la treapta de animal, *se adaugă dobitoacelor necuvântătoare şi se aseamănă lor.*

Cu un astfel de om nici nu-i chip de trăit: cum să îl potoleşti când îl apucă pandoliile? Ca atare, aici trebuie să aplicăm expresia de uz general: „n-are frică de Dumnezeu", care arată că nici nu trebuie să ai de-a face cu un asemenea om.

Totuşi, îndatorirea de a avea credinţă încă nu defineşte credinţa ca atare. La asta trebuie să adăugăm că omul este dator să aibă nu orice credinţă, fără a face deosebire, ci o singură credinţă, bine definită şi adevărată. Dacă Dumnezeu este unul şi neschimbat, dacă firea omenească e una singură, înseamnă că adevărata relaţie dintre Dumnezeu şi om poate fi doar una, iar ca atare şi expresia acestei relaţii, altfel spus adevărata mărturisire, e una singură. Tocmai pe aceasta trebuie s-o ţină omul, altminteri ce va ţine? Minciuni, năluciri, visări. Iar acestea ce valoare au? Asta e ca şi cum un sărac, care nu are nimic, s-ar vedea în vis mare bogătaş. O religie mincinoasă înseamnă batjocorire a oamenilor. Cel ce mărturiseşte mincinos este ca un nebun care face ca trenul fiindcă i se năzare una şi alta. Dar asta nu-i încă decât jumătate de necaz: necazul stă în aceea că aici se ascunde o înşelăciune nu simplă, nu una pe care o destramă un râs sănătos, ci una sfâşietoare, amarnică, deznădăjduitoare. În religie toţi aşteaptă să îşi afle alinarea definitivă şi veşnica fericire: cu această încredinţare îşi ţine fiecare credinţa sa şi o preţuieşte. Se ştie însă că minciuna nu se poate ascunde decât în această viaţă, iar după moarte se dă în vileag îndată cât de temeinică e temelia credinţei noastre. Şi atunci, ce înspăimântătoare, cât de sfâşietoare va fi starea celui ce va vedea atunci că a fost amăgit!.. Tocmai de aceea, cât este vreme, cât suntem încă în drum către veşnicia hotărâtoare şi neschimbată, fiecare este dator să se cerceteze pe sine însuşi şi să se încredinţeze fără putinţă de îndoială dacă este adevărată

credința pe care o ține, iar dacă se va arăta neadevărată să caute unde este cea singură, adevărată, care duce cu adevărat la Dumnezeu și dăruiește neîndoielnic veșnica mântuire. *Domnul nu S-a lăsat pre Sine nemărturisit* (Fapte 14, 16), iar deopotrivă n-a lăsat nemărturisită nici singura credință adevărată în El. Însă, de vreme ce El a îngăduit ca alături de aceasta să existe pe pământ și alte credințe, care să intre cu ea în rivalitate, prin însuși acest fapt a pus asupra tuturor îndatorirea de a ține credința în El nu fără să aibă întemeiere, ci pe temelii de nezdruncinat, de dragul cărora omul să se poată lepăda de orice altceva cu deplină încredințare.

Prin această punere la încercare se cinstește credința și se păstrează adevărata vrednicie a omului ca ființă rațională, conștientă, înzestrată cu conștiință. Credința noastră în credința noastră, adică încredințarea de adevărul mărturisirii creștin-ortodoxe, trebuie să fie rațională. Tocmai de aceea Domnul, ca să-i atragă pe oameni la Sine și la învățătura Sa, spunea: *cercetați Scripturile* (In. 5, 39), convingându-i să facă asta prin propovăduirea lui Ioan Botezătorul și prin minunile Sale. Și Apostolii, în propovăduirea lor, lucrau prin convingere, și numai prin convingere, nu prin silnicie, îi deprindeau cu credința. Însăși tăria mărturisirii depinde de convingere, iar apoi și întreaga viață în duhul credinței pe care omul o are. Din nenumărate experiențe se vede cât de puternic sunt stârniți unii să acționeze în mod potrivit cu credința lor din clipa conștientizării unicității adevărului ei și, dimpotrivă, cât de mulți dorm în nepăsare din pricină că nu și-au limpezit conștiința acestui fapt.

Și atunci, cum să ne încredințăm și pe ce cale să verificăm ce credință este credința adevărată? Pentru aceasta avem două mijloace: unul exterior, științific, celălalt inte-

rior – calea credinței. Cel dintâi este propus de obicei în studierea sistematică a teologiei; el este eficace și pentru savanți este indispensabil, dar, evident, nu este pentru toți, întrucât la baza sa cuprinde cunoștințe care nu sunt accesibile tuturor. Pe de altă parte, este limpede că această cale este foarte lungă și ostenicioasă și, lucru deosebit de însemnat, lasă inima în voia ei, în seama samavolniciei sale și a liberului său frâu.

Calea credinței este sinceră, lăuntrică, vie, multrodi-toare și accesibilă tuturor. Ea este rugăciunea către singu-rul Dumnezeu adevărat ca El să ne dea învățătură. Există Dumnezeul Cel adevărat; El ne va spune voia Sa ca să ne mântuim, dorind ca ea să fie înțeleasă și împlinită. Acum, filosofările omenești o ascund sau o încurcă până-ntr-atât că unii nici nu mai au puterea să iasă din acest labirint. Iar dacă cineva, simțind această nevoie vitală, se va întoarce cu strigare, cu tânguire, cu durere în inimă, către Dumne-zeu, adevăratul Tată al tuturor oamenilor, către Dumne-zeu, Care dorește ca credința în El să fie lucrătoare, e cu putință oare ca El să nu-i dea unui asemenea căutător semne limpezi ca el să se încredințeze de adevărul credin-ței? O asemenea rugăciune nu este nicidecum ispitire a lui Dumnezeu, deși se poate preface într-o astfel de ispitire atunci când cineva dorește semne de acest fel fără sincerи-tate, din pură curiozitate. Peste tot găsim exemple ale convingerii de adevărul credinței pe această cale: așa a aflat credința Cornelie sutașul. Mulți au fost cei care s-au dus la pustnici ca să întrebe despre credință, iar aceia, în loc de argumente, i-au pus să se roage, și Dumnezeu le-a descoperit adevărul. În vremurile tulburi ale ereziilor, Dumnezeu a ridicat oameni de o sfințenie deosebită, i-a îmbrăcat cu putere făcătoare de minuni și i-a pus în văzul tuturor, ca pe niște făclii în sfeșnic, ca pe toți să îi lumine-

ze. Iar întrucât ei erau vase ale credinței și puterii lui Dumnezeu, drept aceea și slujeau pentru toți cei ce se îndoiau drept semne limpezi ale credinței. Toți așteptau sau voiau să știe cum mărturisește credința cutare sau cutare bărbat sfânt, și se țineau de mărturisirea lui. Dar de ce să sforțăm cu mărturii de tot felul? Dumnezeu a zis că putem primi orice de la El dacă ne rugăm Lui cu credință, și cu atât mai mult dacă ne rugăm pentru credință, care e începutul și izvorul tuturor bunătăților duhovnicești. El Însuși, în rugăciunea Sa cea de pe urmă, a zis către Tatăl Său: *sfințește-i pre ei întru adevărul Tău* (In. 17, 17). El vorbea despre apostoli, iar prin ei – despre fiecare credincios. Este chiar neîndoielnic faptul că, întrucât credința cea adevărată este făcătoare de minuni prin însăși obârșia sa, aceste mărturii ale facerii de minuni rămân necontenit în ea. Cineva spunea despre sine: „când mă uit la aceste rămășițe nestricate, care izvorăsc putere dumnezeiască vindecătoare, și mă gândesc că duhul care sfințește trupul acesta mărturisea tocmai această credință pe care o țin și eu, îmi piere orice îndoială pe care o seamănă câteodată în mine vrăjmașul adevărului, și nu am cum să nu mă bucur că a plăcut înaintea lui Dumnezeu să ne dea un asemenea mijloc decisiv și totodată atât de accesibil pentru a ne convinge de adevărul credinței noastre". Și chiar așa stau lucrurile. Tocmai de aceea moaștele sunt de o vârstă cu creștinismul, au existat în el întotdeauna și peste tot. La noi, în Rusia, ele se află în toate ținuturile, și încă în ce număr! În Apus, ele au încetat odată cu despărțirea de Răsărit și căderea din adevăr – iar de confesiunile noi, născute din papism, ce să mai vorbim! Iată unde se află propovăduirea liniștitoare despre credința adevărată! Însă mai fericit decât toți este acela care împreună cu Ieronim

ze. Iar întrucât ei erau vase ale credinţei şi puterii lui Dumnezeu, drept aceea şi slujeau pentru toţi cei ce se îndoiau drept semne limpezi ale credinţei. Toţi aşteptau sau voiau să ştie cum mărturiseşte credinţa cutare sau cutare bărbat sfânt, şi se ţineau de mărturisirea lui. Dar de ce să sforţăm cu mărturii de tot felul? Dumnezeu a zis că putem primi orice de la El dacă ne rugăm Lui cu credinţă, şi cu atât mai mult dacă ne rugăm pentru credinţă, care e începutul şi izvorul tuturor bunătăţilor duhovniceşti. El Însuşi, în rugăciunea Sa cea de pe urmă, a zis către Tatăl Său: *sfinţeşte-i pre ei întru adevărul Tău* (In. 17, 17). El vorbea despre apostoli, iar prin ei – despre fiecare credincios. Este chiar neîndoielnic faptul că, întrucât credinţa cea adevărată este făcătoare de minuni prin însăşi obârşia sa, aceste mărturii ale facerii de minuni rămân necontenit în ea. Cineva spunea despre sine: „când mă uit la aceste rămăşiţe nestricate, care izvorăsc putere dumnezeiască vindecătoare, şi mă gândesc că duhul care sfinţeşte trupul acesta mărturisea tocmai această credinţă pe care o ţin şi eu, îmi piere orice îndoială pe care o seamănă câteodată în mine vrăjmaşul adevărului, şi nu am cum să nu mă bucur că a plăcut înaintea lui Dumnezeu să ne dea un asemenea mijloc decisiv şi totodată atât de accesibil pentru a ne convinge de adevărul credinţei noastre". Şi chiar aşa stau lucrurile. Tocmai de aceea moaştele sunt de o vârstă cu creştinismul, au existat în el întotdeauna şi peste tot. La noi, în Rusia, ele se află în toate ţinuturile, şi încă în ce număr! În Apus, ele au încetat odată cu despărţirea de Răsărit şi căderea din adevăr – iar de confesiunile noi, născute din papism, ce să mai vorbim! Iată unde se află propovăduirea liniştitoare despre credinţa adevărată! Însă mai fericit decât toţi este acela care împreună cu Ieronim (cel grec) poate să spună: „credinţa adevărată este cea pe

care eu o mărturisesc, fiindcă prin ea m-am învrednicit să dobândesc o anumită putere dumnezeiască, ce lucrează în chip simţit. Şi păgânii au scripturi, şi locaşuri de închinare, şi jertfe, şi învăţători ai credinţei lor, şi cărţi, în parte şi cunoaşterea lui Dumnezeu, şi unele fapte bune, şi praznice, şi rugăciuni, şi privegheri de toată noaptea, şi preoţi, şi multe altele, însă harul şi lucrarea Sfântului Duh ce sunt ascunse în inima creştinului nimeni nu le primeşte în toată lumea, ci le primesc, prin credinţă, numai cei care drept se botează în numele Tatălui, şi al Fiului, şi al Sfântului Duh".

Aşadar, iată calea cea mai dreaptă către descoperirea credinţei adevărate! Şi anume: credinţa însăşi, rugăciunea, necurmarea facerii de minuni în Biserică şi, mai ales, puterea lăuntrică ce se capătă prin credinţă.

Diferența dintre confesiunile creştine

„Ce mi-e ortodoxia", zic unii, „ce mi-e luteranismul, ce mi-e catolicismul!?" Dar ce, toate sunt adevăruri? Adevărul e unul singur. Oare sunt o sută de căi? Calea e una singură. Oare sunt o sută de dumnezei? Un Dumnezeu, o credință, un botez. Şi atunci, cum să fie totuna? Aşadar, deopotrivă cu ortodoxia să fie şi confesiunea lipsită de preoție, lipsită de împărtăşanie şi pocăință? Halal filantropie! Întrucât nu sunt în stare să rezolve problema a ceea ce înseamnă celelalte confesiuni, tâlcuiesc strâmb şi înțeleg nedrept ceea ce este absolut adevărat... Uitați-vă ce se întâmplă în fotografie. Persoana naturală a omului este modelul lui cel mai fidel; fotografii o pozează, apoi scot fotografia – dar unuia îi iese supraexpusă, altuia subexpusă; unul n-a focalizat bine, celălalt a dat o poziție nefirească persoanei cu pricina. Dar există şi fotografii foarte asemănătoare cu originalul. Iar ajustarea prin desen[1] cât de mult schimbă caracteristica trăsăturilor! Examinând acum toate acele fotografii, se poate spune oare că sunt toate la fel, de vreme ce între ele sunt şi unele în care cel fotografiat nu s-ar recunoaşte? Lui Moisi, Dumnezeu îi spune: *vezi să faci* (cortul) *după chipul* (modelul) *ce ți s-a arătat ție în munte* (Ieş. 25, 40) – şi aşa a fost până la

---

[1] Procedeu mult folosit de fotografii vremii (n. tr.)

venirea lui Hristos. Venind pe pământ, Domnul a adus din cer alt cort – sfânta credință și Biserica –, construit după planul pe care El l-a văzut și l-a auzit în sfatul cel mai înainte de veci al lui Dumnezeu Celui în Trei Ipostasuri. Au apărut însă fotografi samavolnici, și s-au apucat să ajusteze, să facă fotografii noi – ei, și au dat cu oiștea în gard. Chipul Bisericii este unul, iar în fotografiile făcute „pe vapor" unul i-a făcut două capete, la altul n-are mâini, nici picioare, altul i-a schimbat ochii, dincolo haina-i cu totul altfel, și așa mai departe – dar pe toate scrie **Biserica**. Te uiți, te uiți, și zici: „...nu, nu pare să fie ea". Și atunci, se cuvine celor care păstrează originalul Bisericii să se pună în rând cu ceilalți?

Dar ce tot vorbim noi de ceilalți! Să-L lăsăm pe Gospodarul lumii să aibă grijă de ei. El ne dă o mărturie palpabilă că originalul se află la noi, și anume darurile văzute de către toți ale minunilor, străvederii, nestricăciunii moaștelor, arătărilor extraordinare: ce să dorim mai mult de atât? Domnul nu se va apuca să le arate mincinoșilor îndulgență. El este cu noi, și Duhului Lui locuiește în Biserica noastră: așadar, ea este cea adevărată, adusă din cer și sădită pe pământ. Iar despre celelalte, Domnul știe. El nu descoperă judecățile Sale; va fi o zi când va aduce la lumină toate cele ascunse, iar acum ne ajunge și această rază de nestrămutată adeverire a credinței noastre.

Vechime şi înnoire

Până la venirea Mântuitorului Hristos, în toată lumea, afară de poporul lui Dumnezeu, vechea viaţă păgânească stăpânea în toate domeniile: intelectual, moral, estetic, familial şi cetăţenesc. După Mântuitorul Hristos, odată cu răspândirea creştinismului, puterea cuvântului lui Dumnezeu şi harul Sfântului Duh au eliminat principiile păgâneşti şi au încetăţenit principiile creştineşti pretutindeni, în toate domeniile: intelectual, moral, estetic, familial, politic. Aceste principii au acţionat şi acţionează neîncetat în Sfânta Biserică Ortodoxă, atât în Răsărit, cât şi la noi.

În Apus, papa, căzând de la Biserică, a fost cel dintâi care a îmbrăţişat rădăcina vieţii păgâneşti: trufia. În jurul acestui centru nu au întârziat să se grupeze toate celelalte elemente păgâne. Spre începutul secolului al XVI-lea, acestea erau deja îndeajuns de tari ca să ridice capul şi să intre iarăşi în competiţie făţişă cu creştinismul. S-a format un cerc de oameni pătrunşi de duhul păgânesc, care şi-au fixat sarcina de a reintroduce pretutindeni principiile păgâneşti, şi iarăşi în toate domeniile: intelectual, moral, estetic, familial şi cetăţenesc. Vremea când s-a întâmplat aceasta se numeşte „Renaşterea" apuseană. Astfel, Renaşterea apuseană este la drept vorbind o renaştere a păgânismului împotriva creştinismului. Dar cum este sămânţa, aşa este şi rodul. Toată educaţia occidentală de acum, în toate formele ei, este concluzia acestei mişcări, căreia Renaşterea i-a dat impuls. Ca atare, şi în duh, şi în trup, şi în

general, şi în particular, ea e pătrunsă pe de-a-ntregul de principii păgâneşti, potrivnice creştinismului. Oricine se atinge de ea şi intră într-o înrudire cât de mică cu ea devine mai mult sau mai puţin vrăjmaş al lui Hristos. Aşa dau mărturie despre aceasta faptele.

În aparenţă, s-ar putea spune: ce treabă avem noi cu Occidentul? Să facă fiecare cum ştie. Noi am trăit simplu, sub înrâurirea făcătoarelor de viaţă principii creştineşti şi habar nu am avut ce se face în Occident, şi nici n-am fi avut habar dacă n-am fi fost nevoiţi să intrăm în legătură cu ei. Însă odată intraţi în legătură, am început să luăm de la ei, împreună cu cele folositoare, şi duhul educaţiei păgâneşti, care domneşte acolo. Acesta a început să producă la noi ceea ce a produs şi în Occident, adică numai ce se atinge cineva de el şi intră în înrudire cu el, că îndată se răscoală împotriva Mântuitorului Hristos şi împotriva Sfintei Lui Biserici. Şi la noi s-a format o clasă de oameni care afirmă că tot ce este bisericesc, tot ce e creştinesc este vechitură, care trebuie aruncată, iar educaţia europeană este înnoirea, pe care trebuie să ne-o însuşim. Acum, că am aflat ce înseamnă educaţia europeană, este lesne de înţeles ce fel de sfat este acesta. Apostolul Pavel spune că Domnul Dumnezeu i-a trimis în lume pe Apostolii Săi, îmbrăcaţi cu harul Sfântului Duh, ca să-i aducă pe toţi credincioşii din întuneric la lumină, din tărâmul satanei la Dumnezeu, iar aceşti domni ne sfătuiesc ca din lumină să ne întoarcem în întuneric şi de la Dumnezeu în tărâmul satanicesc, unde domneşte nu înnoirea vieţii, ci moartea, care omoară toţi embrionii vieţii adevărate. Vedeţi ce mai binevoitori?! *Socotiţi cum să umblaţi cu pază, nu ca nişte neînţelepţi, ci ca cei înţelepţi; nu fiţi prunci, purtaţi de tot vântul învăţăturilor celor noi, ci adevăraţi fiind în dragoste, să creştem toate întru El, Care este Capul, Hristos* (Efes. 4, 14-15; 5, 15).

Necesitatea statorniciei în viața duhovnicească

Pe cel care n-a început rânduiala vieții duhovnicești nu-l zdruncină neumblarea după această rânduială, debandada lăuntrică – dar cine a început-o și se lasă apoi de ea are de suferit mari vătămări. Grăuntele cuprins de ger nu piere: puterea vieții se păstrează în el. Floarea degerată, însă, piere ori este vătămată, după cât de tare a înghețat. Așa și aici: pentru cel în care începătura vieții a început să se arate este pierzător să o lepede. După fiecare lepădare, puterile devin tot mai slabe, iar în cele din urmă se vlăguiesc de tot, rămâne doar numele, rânduiala vieții dinafară, fără conținutul lăuntric corespunzător. Într-una din pildele Sale, Mântuitorul spune că în casa necurată trăiește un singur drac, iar în cea curățită, dar părăsită din nepăsare, se întorc deja șapte draci.

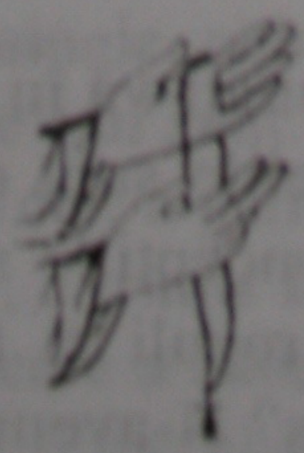

Chemare către noi înşine

Noi, cei ce suntem creştini numai pe dinafară, lipsiţi de duhul lui Hristos, lipsiţi de inimă dăruită Domnului pe de-a-ntregul, lipsiţi de râvna pentru a fi numai pe placul Lui, adeseori ne socotim a fi între cei care Îl iubesc pe Dumnezeu cu adevărat – atât cei ce încă sunt aici, pe pământ, cât şi între cei ce sunt deja dincolo, în cer. Însă de ochii lor pe care Dumnezeu îi luminează nu se ascunde cine suntem noi de fapt şi, privindu-ne, ei zic pe bună dreptate: „iată nişte oameni care deşi după înfăţişare sunt de-ai noştri, nu sunt dintre noi". Simplu cuvânt, după cât se pare, însă ce înfricoşător! Dacă nu suntem ai lor, nici ei nu sunt ai noştri, şi nimic din ce este al lor nu este al nostru; aşadar, nici Hristos nu este al nostru, şi nimic din ce a făgăduit El nu este al nostru, nici raiul nu este al nostru, nici veşnica fericire nu e a noastră. Iar dacă toate acestea nu-s ale noastre, atunci ce trebuie să fie al nostru! Vedeţi ce mai necaz!

Iar pe de altă parte, uitaţi-vă în jur – la noi, aproape tot-tul e creştinesc: rânduielile sunt creştineşti pe de-a-ntregul sau pe jumătate, concepţiile sunt creştineşti, vorbele sunt creştineşti, multe reguli şi fapte sut creştineşti. Şi atunci, ce nu-i îndeajuns? N-avem îndeajuns inimă creştinească; inima noastră nu năzuieşte unde trebuie, nu vede binele său în Dumnezeu, ci în sine şi în lume, şi nu în cer, ci pe pământ este raiul ei; n-avem îndeajuns râvna tare ca

moartea pentru a fi pe placul lui Dumnezeu şi a ne mântui. Parcă am adormit, am amorţit şi ne mişcăm doar cum ne duce valul vieţii. Haideţi să trezim în noi înşine tocmai această râvnă, căci cine va face asta pentru noi, dacă n-o vom face noi înşine? Singuri ne-am legat de lume, singuri să ne şi rupem de ea. Să intrăm în inima noastră rece, nepăsătoare, şi să începem a o îndupleca prieteneşte să se înveţe odată minte, să rupă lanţurile patimilor lumii, pe care de bunăvoie şi le-a luat asupră-şi, şi să tindă către Domnul. Să spunem sufletului nostru aşa: „eşti zidit după chipul şi asemănarea lui Dumnezeu. Cel nemărginit a binevoit să te întocmească în aşa fel încât să Se răsfrângă în tine cu desăvârşirile Sale precum soarele se răsfrânge într-o mică picătură de apă, şi să fie văzut în tine atât de tine, cât şi de toţi cei care te văd, cereşti şi pământeşti deopotrivă. Iar tu te-ai depărtat de Dumnezeu şi te-ai întors spre lume, ai primit chipul ei urâcios şi astfel ai început să porţi asemănarea cea de fiară a stăpânitorului acestui veac. Adu-ţi aminte de înalta şi neasemuita ta noblețe de la început, întristează-te pentru slutenia ta de acum şi întoarce-te către Domnul, ca să te înnoiască iarăşi după chipul Celui ce te-a zidit.

Dumnezeu te caută şi te înconjoară cu toate milele şi purtările Sale de grijă: viaţa ta este a Lui; toate cele ce îţi fac trebuinţă pentru viaţă sunt tot ale Lui; şi lumina, şi văzduhul, şi hrana, şi hainele, şi locuinţa, şi tot ce este în tine şi la tine – toate ale Lui sunt. Şi nu numai atât! Pentru tine S-a pogorât din cer, a pătimit, a murit pe cruce, a înviat, S-a înălţat la cer, a trimis Duhul Sfânt şi a rânduit pe pământ Biserica, în care a adunat toate cele de nevoie pentru mântuirea ta. Şi – lucrul de căpetenie – pe calea naşterii şi prin rânduiala vieţii tale dinafară deja te-a bă-

gat în această vistierie a bunătăților duhovnicești, și pentru toate acestea cere de la tine numai inima ta. Și picătura încălzită de soare urcă: tu de ce întârzii să te întorci la Domnul, încălzit fiind din toate părțile de căldura iubirii Lui? Oare nu vezi că toți cei din jurul tău merg către Domnul: și săraci, și oameni de rând, cărturari și necărturari? Și atunci, tu de ce stai, lăsându-i pe toți să ți-o ia înainte în Împărăție? Ce, ești mai rău decât ceilalți? Ești văduvit de vreun lucru care li se dă tuturor? Și atunci, ce stai? Mișcă-te, grăbește-te, până când nu s-a închis ușa care este deschisă pentru toți cei ce se întorc acum! Ce stai? Întoarce-te către Domnul și începe să lucrezi Lui cu osârdie! Vremea trece, puterile îmbătrânesc, devin grosolane și se apropie de nemișcare în îndreptarea lor cea strâmbă – iar azi-mâine va veni moartea. Ia seama să nu rămâi de tot în această răceală împietrită față de Domnul. Adu-ți aminte de sfârșitul cel înfricoșător, când și Dumnezeu Se va întoarce de tot de la cei ce nu se întorc spre El și îi va lepăda pe cei ce Îl leapădă, și năzuiește către Dânsul măcar de frică!

Caută-l pe Domnul! Dumnezeu sau lumea – nu este cale de mijloc. Sau nu vezi că acolo este totul, iar aici nu este nimic; că acolo este adevărul, iar aici nălucire; că acolo este odihnă, iar aici dureri și griji; că acolo este îndestulare, iar aici strâmtorare neîncetată; că acolo este bucurie și veselie, iar aici numai dureri și tânguire a inimii? Cunoști toate acestea, ai trecut prin ele, și totuși rămâi în aceeași deșertăciune a minții și a inimii... Doar nu vrei să îți faci raiul pe pământ? Este deja a opta mie de ani de când iubitorii acestei lumi fac tot ce le stă în putință pentru a face raiul pe pământ – și nu numai că nu reușesc nimic, ci totul merge spre mai rău. Nu o să reușești nici tu,

ci doar o să te istovești alergând după nălucitele bunătăți ale lumii cum aleargă copiii după curcubeu".

Cu vorbe de acest fel să ne înduplecăm sufletul a-L iubi pe Domnul, a se întoarce pe de-a-ntregul către El și, în fine, a râvni cu hotărâre propria mântuire. Va da Dumnezeu, și se va întâmpla cu noi ceea ce se întâmplă cu aerostatele. Având baloanele pline cu gaz, care-i stihia cea mai subțire, tind cu repeziciune în sus. Să ne umplem și noi sufletul cu adevăruri și convingeri cerești – ele vor pătrunde și în inimă, vor atrage dorințele, iar atunci toată ființa noastră va tinde către cer și către tot ce este ceresc.

Întâietatea necazurilor în fața mângâierilor vieții

Scoateți-vă din cap ideea că pe calea unei vieți pline de mângâieri putem ajunge ceea ce ar trebui să fim în Hristos. În viața creștină, mângâierile sunt un lucru întâmplător: esențiale sunt suferințele, durerile lăuntrice și din afară. *Prin multe necazuri se cade nouă să intrăm întru Împărăția Cerurilor* (Fapte 14, 22), care este înlăuntrul nostru. Primul pas – întoarcerea voinței de la rău spre bine, care alcătuiește, ca să zic așa, inima pocăinței – se răsfrânge într-o durere, într-o rană de moarte, din care curge apoi sânge de-a lungul întregii lupte cu patimile și care se cicatrizează abia după agonisirea curăției, ce îl ridică pe creștin pe crucea împreună-răstignirii cu Hristos. Tot necazuri, și dureri, și greutăți... Se poate spune așa: confortul este dovada unui drum strâmb; greutățile dau mărturie că suntem pe calea dreaptă.

Vor spune unii: „da' ce, nu putem nici să ne distrăm puțin, să ne permitem și noi vreo satisfacție cât de mică?" Voi faceți principalul, și după aceea, mă rog, vă puteți permite și asta. Dar toată treaba voastră e astăzi petrecere dansantă, mâine teatru, poimâine chef, lecturi amuzante, discuții și distracții de tot felul – pe scurt, tot timpul trecere de la o plăcere la alta, iar la lucrul principal, la ceea ce trebuie să fie creștinii, nu va gândiți defel. De parcă la

o asemenea viaţă exterioară a noastră, legătura lăuntrică cu Dumnezeu în Hristos o să se maturizeze de la sine. Ce, lumânarea poate să ardă în vânt? Oare viaţa râde când ia doze de otravă? Aşa şi aici. Lucrurile cu care vă înconjuraţi, cu care vă ocupaţi sufletul, acelea îl şi hrănesc şi îi formează caracterul după felul lor. Gândire şubredă, hotărâri nestatornice, pofte furtunoase: iată moştenirea de pe urma mângâierilor vieţii! Dacă vă vreţi binele, lăsaţi aceste mângâieri lumeşti, păşiţi pe calea crucii, care e pocăinţa, coaceţi-vă în cuptorul răstignirii de sine, căliţi-vă în lacrimile frângerii de inimă, şi veţi ajunge aur sau argint sau piatră preţioasă, şi la vremea potrivită veţi fi luaţi de Gospodarul ceresc pentru a împodobi camarile prealuminate şi mai presus de lume.

Împărăția lui Hristos și împărăția acestei lumi

Există pe pământ harica Împărăție a lui Hristos, care este Biserica, ce se mântuieşte în Domnul, obiectul binecuvântărilor lui Dumnezeu şi scopul doririi tuturor oamenilor care îşi înţeleg cu adevărat menirea.

Există şi o altă împărăţie tot pe pământ – împărăţia stăpânitorului acestui veac, care este clădită şi sprijinită pe răutatea celui ce dintru început a fost vrăjmaşul mântuirii noastre, care îl trage pe om în amăgire, în înşelare şi în pierzare.

Toţi cei ce locuim pe pământ suntem, şi n-avem cum să nu fim, sub înrâurirea acestor două împărăţii, şi ori înclinăm către una, ori înclinăm către cealaltă, ori stăm între ele ca şi cum n-am fi hotărâţi de partea cui să ne dăm şi încotro să înclinăm.

Fiecare dintre cele două împărăţii are trăsăturile sale caracteristice.

În orice împărăţie vedem un împărat sau cap al ocârmuirii, legi, foloase, întâietăţi sau făgăduinţe, şi un sfârşit sau scop la care ea duce.

Toate aceste trăsături sunt în Împărăţia lui Hristos hotărnicit limpezi, neîndoielnic adevărate şi nestrămutate, pe când în împărăţia acestui veac sunt mincinoase, amăgitoare, nălucite.

Cine este Împărat în Împărăția harului? Dumnezeu, Cel în Sfânta Treime închinat – Tatăl, Fiul şi Sfântul Duh, Care a făcut lumea şi poartă grijă de toți şi toate, Care, după ce ne-a întocmit mântuirea în Domnul Iisus Hristos, a pus cu stăpânire asupra tuturor următorilor Săi poruncile Sale pentru propriul lor bine; tuturor le dă să cunoască, să guste şi să pipăie duhovniceşte; de toți Se milostiveşte şi Se îngrijeşte, tuturor le ajută şi pe toți îi încredințează cu nestrămutatul Său cuvânt: „lucrează după voia Mea în via Mea; Eu văd totul şi îți voi răsplăti pentru tot!" Şi cei care se ostenesc în Împărăția lui Hristos ştiu limpede pentru cine lucrează, iar asta le dă tărie lăuntrică şi răbdare în osteneli. *Pătimesc*, spune Apostolul, *ci nu mă ruşinez, căci ştiu Cui am crezut, şi încredințat sunt că puternic este a păzi lucrul cel încredințat mie în ziua aceea* (2 Tim. 1, 12).

În împărăția stăpânitorului acestui veac, lucrurile stau cu totul altfel. Acolo nimeni nu ştie cine e împăratul său. Dacă cel mai disperat iubitor al acestei lumi şi-ar da seama că împăratul lui este satana cel rău şi întunecat, căruia îi slujeşte ca un rob spre propria sa pierzare, ar năzui cu groază să iasă din tărâmul lui – însă vrăjmaşul şi-a ascuns chipul grețos de fiii acestui veac, şi iubitorii acestei lumi sunt robi, fără să ştie cui. Auziți mereu: „Asta nu-i voie, cealaltă nu e voie, şi aşa trebuie, şi pe dincolo se cuvine", şi când întrebați: „De ce? Cine a poruncit?", nimeni nu poate da răspuns. Toți sunt strâmtorați şi îngreunați de regulile care funcționează la ei, chiar le osândesc şi le ocărăsc, însă nimeni nu îndrăzneşte să se abată de la ele, de parcă s-ar teme de cineva care îi supraveghează şi este gata să-i tragă la socoteală, dar pe care nimeni nu poate totuşi să îl arate şi să-l numească. Lumea este ansamblul persoanelor care slujesc unei năluci necunoscute a închi-

puirii lor, sub care de fapt se ascunde cu viclenie satana cel răutăcios.

Ce legi sunt în Împărăția lui Hristos?

Hristos, adevăratul nostru Dumnezeu, a zis limpede: „Fă așa și pe dincolo, și Îmi vei fi plăcut, și te vei mântui. Leapădă-te de tine însuți, fii sărac cu duhul, blând, pașnic, curat cu inima, răbdător, să iubești dreptatea, să rămâi în evlavie înaintea Mea ziua și noaptea, să-i dorești aproapelui tău binele și să îi faci binele, și toate poruncile Mele să le împlinești cum se cuvine, fără să te cruți". Vedeți cât de limpezi și bine hotărnicite sunt toate acestea? Și nu doar limpezi, ci și pecetluite pentru totdeauna cu o neschimbare de neatins: cum este scris, așa va fi până la sfârșitul veacului. Și oricine intră în Împărăția lui Hristos știe, probabil, ce are de făcut; nu așteaptă nici un fel de schimbări în așezămintele de lege ale Bisericii, drept care și merge pe calea sa cu bună nădejde, având deplină încredințare că va ajunge fără îndoială la ceea ce caută.

În împărăția stăpânitorului acestui veac, lucrurile stau cu totul altfel. Acolo nu-ți poți opri nicidecum gândul la ceva bine hotărnicit. Duhul iubitorilor acestei lumi este cunoscut: duhul egoismului, al trufiei, al interesului, al plăcerii și senzualității de tot felul. Dar aplicațiile acestui duh, legea și regulile lumii, sunt atât de șubrede, nedefinite, schimbătoare, încât nimeni nu poate băga mâna în foc că mâine n-o să înceapă a socoti vicios lucrul pe care acum îl admiră. Obiceiurile lumii curg ca apa, și regulile ei în ce privește îmbrăcămintea, vorbirea, întâlnirile, relațiile, felul de a sta, de a ședea și îndeobște orice sunt nestatornice ca mișcarea văzduhului: acum sunt așa, iar mâine vine în zbor o nouă modă de nu știu unde și întoarce totul pe dos. Lumea este o scenă pe care satana își bate

joc de biata omenire, punând-o să se învârtă la poru
ca niște maimuțe sau păpuși la iarmaroc, punând-o
coată lucru de preț, important, esențial, ceea ce î
este mărunt, nimicnic, deșert. Și toți sunt prinși c
toți: și mici, și mari, fără a-i excepta nici pe cei
prin obârșie, și prin educație, și prin poziția lor lum
ar putea, pare-se, să-și întrebuințeze timpul și efo
pentru ceva mai bun decât nălucile acestea.

Care sunt avantajele și care sunt făgăduințele Îm
ei lui Hristos? Domnul și Dumnezeul nostru spune:
jește-Mi, și Eu îți voi răsplăti pentru tot. Fiecare
fiecare gând, fiecare dorință și fiecare simțământ p
Mi le arăți și le păstrezi după placul Meu nu vor r
lipsite de plata lor. Eu văd ceea ce nu văd alții; Eu
iesc ceea ce nu prețuiesc alții; Eu te voi apăra pent
crurile care pe alții îi fac să te strâmtoreze, și pentru
neala ta îți este pregătit negreșit locaș veșnic, care
zidește prin strădaniile tale". Așa a făgăduit Domnu
și este. Și toți cei care intră în Împărăția Lui fac expe
ța practică a adevărului acestor făgăduințe. Ei gustă
de aici fericire de pe urma ostenelilor lor – fericirea
reniei, blândeții, dreptății, iubirii de pace, milei, răb
curăției și tuturor celorlalte virtuți. Toate virtuțile ace
a căror obârșie este în harul lui Dumnezeu, fac inim
vas al Duhului Dumnezeiesc. Care este pentru ei chez
moștenirii viitoare, care este așteptată fără urmă de î
ială din pricina acestor începături ale ei, pe care le
mește oricine slujește fără fățărnicie Domnului.

Așa sunt, care făgăduințele lumii este
esului, al
le acestui
e, nedefi-
mâna în
l pe care
i regulile
ile, rela-

joc de biata omenire, punând-o să se învârtă la porunca sa ca niște maimuțe sau păpuși la iarmaroc, punând-o să socoată lucru de preț, important, esențial, ceea ce în sine este mărunt, nimicnic, deșert. Și toți sunt prinși cu asta, toți: și mici, și mari, fără a-i excepta nici pe cei care și prin obârșie, și prin educație, și prin poziția lor lumească ar putea, pare-se, să-și întrebuințeze timpul și eforturile pentru ceva mai bun decât nălucile acestea.

Care sunt avantajele și care sunt făgăduințele Împărăției lui Hristos? Domnul și Dumnezeul nostru spune: „Slujește-Mi, și Eu îți voi răsplăti pentru tot. Fiecare faptă, fiecare gând, fiecare dorință și fiecare simțământ pe care Mi le arăți și le păstrezi după placul Meu nu vor rămâne lipsite de plata lor. Eu văd ceea ce nu văd alții; Eu prețuiesc ceea ce nu prețuiesc alții; Eu te voi apăra pentru lucrurile care pe alții îi fac să te strâmtoreze, și pentru osteneala ta îți este pregătit negreșit locaș veșnic, care se și zidește prin strădaniile tale". Așa a făgăduit Domnul, așa și este. Și toți cei care intră în Împărăția Lui fac experiența practică a adevărului acestor făgăduințe. Ei gustă încă de aici fericire de pe urma ostenelilor lor – fericirea smereniei, blândeții, dreptății, iubirii de pace, milei, răbdării, curăției și tuturor celorlalte virtuți. Toate virtuțile acestea, a căror obârșie este în harul lui Dumnezeu, fac inima lor vas al Duhului Dumnezeiesc. Care este pentru ei chezășia moștenirii viitoare, care este așteptată fără urmă de îndoială din pricina acestor începături ale ei, pe care le primește oricine slujește fără fățărnicie Domnului.

Așa sunt, oare, făgăduințele lumii? Nicidecum. Lumea făgăduiește totul și nu dă nimic; momește, ațâță cu fel și fel de nădejdi, însă în clipa înmânării, ca să zic așa, celor făgăduite le ia de sub nas. După aceea, iarăși arată ceva în

depărtare, iarăşi momeşte şi iarăşi îi răpeşte omului din mâini ceea ce se părea că el a primit deja. Ca atare, în lume toţi aleargă după ceva foarte promiţător, dar nimeni nu capătă nimic; toţi urmăresc năluci ce se destramă în văzduh chiar atunci când sunt gata să pună mâna pe ele. Iubitorii acestei lumi îşi dau importanţă fiind convinşi că acţionând lumeşte ei merită atenţia lumii, dar lumea fie că nu vede faptele lor, fie că văzându-le nu pune preţ pe ele, fie că punând preţ pe ele nu le dă plata după învoială. În lume, toţi, până la unul, sunt înşelaţi, şi totuşi se amăgesc cu nădejdi lipsite de cel mai mic temei.

Cei care slujesc Domnului nu sunt de vază în ochii oamenilor, deseori sunt chiar disprețuiți şi prigoniţi, dar în schimb se maturizează tot timpul în cele duhovniceşti, care în lumea cealaltă vor străluci în ei ca soarele şi le vor da locul şi fericirea care li se cuvin.

Cei care slujesc lumii sunt pe dinafară de vază, străluciţi, nu rareori atotputernici, însă pe dinlăuntru sunt roşi de întristare, de chinurile inimii şi de griji arzătoare. Neavând nici o clipă de tihnă **aici**, trec **dincolo** într-o veşnicie tot nefericită.

Şi totuşi, împărăţia acestui veac există şi niciodată nu e pustie, şi tot din noi e alcătuită: ce minune să fie asta? Oare mintea noastră nu este prea mintoasă câteodată sau în anumite privinţe, ori duhul lumii, care ne înconjoară, lucrează atât de repede că ne întunecă înainte de a ne dezmetici noi, cu o singură privire atrăgându-ne la sine şi înghiţindu-şi ca un şarpe otrăvit prada? Este de neînţeles, dar adevărat faptul că mulţi şi dintre creştini trag la lume, şi lumea nu se poate plânge că rândurile închinătorilor ei sunt prea rare.

Mustrare pastorală

Praznicul Botezului Domnului a trecut deja... Este vremea să-i întrebăm pe cei botezaţi: „V-aţi purtat oare cum se cuvine oamenilor botezaţi? Aţi slujit oare Dumnezeului Căruia aţi făgăduit la botez că Îi veţi sluji? Privindu-vă, se poate spune oare: aceştia sunt oameni botezaţi, sunt cei care s-au lepădat de satana, şi de toate lucrurile lui, şi de toată slujirea lui, şi de toată trufia lui?"

Amintiţi-vă felul cum au întâmpinat mulţi dintre voi anul nou, şi pe urmă judecaţi la rece: seamănă a ceva creştinesc? Să joci cărţi până la miezul nopţii ori să pălăvrăgeşti fel şi fel de fleacuri, iar la miezul nopţii, la hotarul dintre anul vechi şi cel nou, să iei pahare şi să te învârţi – ce înseamnă asta, şi are vreo noimă cât de mică? Dumnezeu, Stăpânul timpului şi al vieţii noastre, ne-a dăruit să trecem anul cel vechi şi ne aduce într-un an nou – ce este cuviincios în clipa unei asemenea treceri? Să ne înălţăm mâinile către cer, să mulţumim Domnului Dumnezeu pentru milele Lui cele trecute şi să-L rugăm să ne arate bunăvoinţa Sa, ca un Preamilostiv, şi pe viitor. Dacă aşa ar face oamenii fie în fiecare familie aparte, fie adunându-se câteva familii laolaltă, atunci cu adevărat ar fi binecuvântată întâmpinarea anului celui nou. Dar când se apucă să se învârtă şi să ciocnească paharele, ce noimă are asta? Ce, viaţa noastră este o glumă, iar timpul este un lucru bun de nimic? Dacă aşa stau lucrurile, bineînţeles

că noul an nu poate fi întâmpinat într-un chip mai bun decât cu vorbărie deşartă şi cu dansuri: asta ar însemna să dăm tonul pentru întregul an. Veţi găsi însă fie şi un singur om sănătos la minte care să gândească astfel despre timp şi viaţă? Şi atunci, cum s-a ajuns la asta? Vi s-a făcut chef de distracţie? Dar ce, pentru distracţie nu este timp şi altădată, la un soroc lipsit de însemnătate? Nu-nu, aici e altceva la mijloc. Ce să fie acest altceva? Veţi spune: „Aşa este obiceiul", iar eu vă voi răspunde: „Da, este obicei, însă nu creştinesc, ci păgânesc, cu obârşia în necredinţă şi potrivnic lui Dumnezeu: fiindcă voi aşteptaţi această clipă ca pe un moment sacru, şi luaţi paharele nu cu aceleaşi gânduri ca de obicei, şi vă învârtiţi nu cu acelaşi duh ca de obicei: săvârşiţi toate acestea ca pe o sfântă slujbă. Dar pentru care dumnezeu se săvârşeşte această slujbă: pentru Hristos Mântuitorul, Care a fost pironit pe cruce, Care a gustat fiere şi oţet şi ne-a răscumpărat prin pătimirile şi prin moartea Sa? Bineînţeles că nu, fiindcă *ce împărtăşire este între Hristos şi Veliar?* (2 Cor. 6, 15). Nu, nu Lui îi este închinată această slujbă, ci fie lui Bachus, zeul păgân al veseliei beţive, fie Venerei, zeiţei mângâierilor trupeşti, necurate... *Iată dumnezeii tăi*, noule Israil! (3 Împ. 12, 28). De la ei să şi aşteptaţi ceea ce vă uraţi unul altuia, iar de la Dumnezeul Cel adevărat n-aveţi ce aştepta, fiindcă atunci când Sfânta Biserică se ruga pentru binecuvântarea anului celui nou, voi nu eraţi în biserică, nu mai aveaţi vlagă: vlaga voastră fusese jertfită zeilor păgâneşti sau visării deşarte şi înşelăciunii vrăjmaşului.

După acestea, la ce mai folosesc toate urările voastre de bine? Parcă aţi lua în mâinile voastre toate bunătăţile şi le-aţi împărţi cu mână darnică: unuia una, altuia alta. Dumnezeul Cel adevărat fiind lăsat deoparte. Una din do-

uă: fie aţi jefu
după bunul pl
copilăreşti. Cu
cei, trebuie sp
îndreptăţiţi zi
apostate: când
cum – şi atunc
ţiţi nici zicând
de nu l-aţi fi
uşile casei vo
treilea, toţi c
s-ar fi dus pe
cuviinţa sa.

uă: fie aţi *jefuit* vistieria lui Dumnezeu şi dispuneţi de ea după bunul plac, fie toate urările voastre dulci sunt şotii copilăreşti. Cu adevărat, altfel nu poate fi privit acest obicei, trebuie spus: *nu este bună lauda voastră*. Şi să nu vă îndreptăţiţi zicând că făcând acestea nu nutriţi gânduri apostate: când le faceţi nu vă gândiţi la Dumnezeu nicidecum – şi atunci cum să nu fie apostate? Să nu vă îndreptăţiţi nici zicând că nu ştiţi cum s-a încetăţenit acest obicei: de nu l-aţi fi primit, nu s-ar fi încetăţenit. Nu-i deschideţi uşile casei voastre, şi n-o să intre. Dacă unul, al doilea, al treilea, toţi cei pe la care a venit nu l-ar fi lăsat înăuntru, s-ar fi dus pe pustii şi n-ar fi spurcat locul cel sfânt cu lecuviinţa sa.

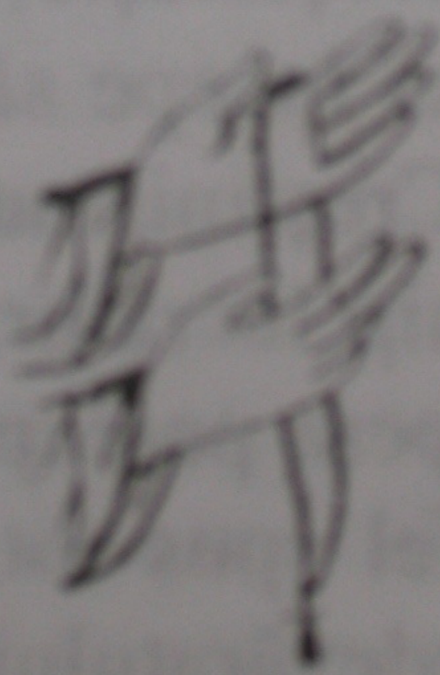

Unde se sfârşeşte învăţătura creştină?

Creştinismul nu este o învăţătură fără sfârşit. Învăţătura aceasta e, ca atare, scurtă, însă viaţa după dreptarul acestei învăţături nu are sfârşit. Aşa e şi în viaţa de zi cu zi: învaţă omul ceva şi după aceea începe să lucreze, nu învaţă la nesfârşit. Nici în creştinism nu învaţă toţi: trebuie să trăieşti, viaţa este învăţătura adevărată. Când începe cineva să trăiască creştineşte, atunci începe să intre creştinismul în el, atunci începe să cunoască omul creştinismul şi puterea lui. Creştinismul nu poate fi cunoscut cum trebuie decât în chip lucrător; numai prin mijlocirea acestei lucrări se descoperă percepţiei noastre toate tainele purtării creştine, altfel spus tot tărâmul lucrurilor duhovniceşti, deşi grija adevăratului creştin nu este deloc pentru purtare, ci pentru viaţă, iar purtarea vine ca un adaos.

Viaţa creştină seamănă cu suişul la deal. Cel ce suie se osteneşte pentru suiş, dar pe măsură ce suie i se descoperă tot mai multe lucruri, pentru că orizontul lui devine tot mai larg. Aşa şi în creştinism: cu cât sporeşte cineva mai mult în viaţa creştină, cu atât devine mai largă sfera lucrurilor duhovniceşti care este accesibilă minţii şi percepţiei sale. Adevărat înţelept este numai cel care este desăvârşit în viaţa creştină; fără să trăieşti creştineşte nu vei înţelege nimic din creştinism. Ceea ce se cunoaşte despre creştinism cu mintea, fără viaţa creştină, nu seamănă de-

ce cu realitatea. Oricât de amănunţit şi de elocvent ai po-
esti, de exemplu, ce fel de gust are ananasul, nu poţi
ă-ţi dai seama cu adevărat până ce nu-l guşti; aşa şi cu
văţătura creştină – cât timp n-o aplici în viaţa ta, nicide-
um n-ai să te ridici până la gustul ei.

Bucuriile şi necazurile merg mână în mână

În prima sa Epistolă către Tesaloniceni, Apostolul Pa-
vel spune: *primind cuvântul întru necaz mult cu bucuria Duhului Sfânt* (1 Tes. 1, 6). Cum este cu putinţă să pri-
meşti cuvântul cu bucurie, înconjurat fiind de necazuri?

Când la propovăduirea Evangheliei inima va simţi ade-
vărul şi va dori mântuirea cu nădejdea de a o primi, ea nu are cum să nu simtă bucurie, ca şi cum ar fi găsit o co-
moară. Aşa se întâmplă după rânduiala obişnuită. Însă când strâmtorarea dinafară împiedică până şi formarea convingerii, nu numai înălţarea nădejdii mântuirii şi a bu-
curiei născute din această nădejde, şi totuşi în atare îm-
prejurări se arată credinţa vieţii, credinţă tare, însoţită de bucurie, acesta este semnul limpede că aici este amesteca-
tă o lucrare aparte de Sus. Duhul lui Dumnezeu i-a dat omului să guste bunătatea mântuirii şi, umplând cu priso-
sinţă inima de bucurie, nu a îngăduit ca ea să fie strâmto-
rată de necazuri şi a rânduit în aşa fel ca ea să fie deschisă pentru primirea adevărului şi închisă pentru simţirea ne-
cazului. Astfel, primirea cuvântului în vreme de necaz este mijlocită de bucuria de la Duhul Sfânt. Iată indiciul palpabil al bunăvoinţei de Sus, iar totodată al caracterului dumnezeiesc şi mântuitor al credinţei!

„Dacă deja este mare lucru să rabzi necazurile oricum ai face-o", zice Sfântul Ioan Gură de Aur, „a le răbda cu bu-

curie este o însuşire a celor ce s-au ridicat mai presus de firea omenească, al căror trup parcă ar fi nepătimitor. *Cu bucuria Duhului Sfânt*, spune Apostolul. Ca nimeni să nu zică: „Ce tot vorbeşti de necaz şi totodată de bucurie? Cum se împacă acestea două?", el a adăugat: *cu bucuria Duhului Sfânt*. Necaz este în ei întrucât sunt în trup, iar bucurie – întrucât sunt duhovniceşti. „Cum aşa?" Împrejurările sunt mâhnicioase, dar rodul lor nu este aşa, pentru că Duhul nu îngăduie. „V-au necăjit şi v-au prigonit", zice Apostolul, „însă Duhul nu v-a părăsit nici atunci, şi precum cei trei tineri au fost înrouraţi în văpaia cuptorului, aşa şi voi în necazuri. Precum acolo înrourarea era lucrare nu a firii focului, ci a Duhului răcoritor, nici aici nu pricinuieşte bucurie firea necazului, ci Duhul, Care înroureză şi prin cuptorul ispitelor duce la răcoare şi la odihnă".

Lucrătorii vieții lăuntrice

Lucrarea credinței hotărnicește relația cu Dumnezeu, osteneala dragostei – relația cu frații creștini, răbdarea nădejdii trasează împărtășirea personală a fiecărui credincios de viața pământească, cu o întrezărire a vieții viitoare. Lucrarea credinței umple de viață, de puteri și îl face pe om gata de acțiune; osteneala dragostei deschide arena pentru o lucrare vie și mult-roditoare; răbdarea nădejdii împlinește și încununează ostenelile și este ceva mai înalt și mai desprins de cele lumești. Răbdarea cea plăcută lui Dumnezeu e mai osteniciosă decât lucrarea cea plăcută lui Dumnezeu; în schimb, prin încercarea finală ea îl aduce pe om pe urmele Domnului, la desăvârșirea și proslăvirea finală (vezi 1 Pt. 4, 14).

În acestea trei se arată rădăcina, tulpina și spicul vieții celei noi în Domnul Iisus Hristos. Credința primește har și este însămânțarea vieții creștine, resădirea prin Hristos Mântuitorul în Dumnezeu, altoirea în El. De aici vine dragostea ca răsfrângere a dragostei lui Dumnezeu în inima omului, altfel spus ca răspuns al inimii la dragostea pe care o simte venind din partea lui Dumnezeu, a fiecărui creștin în parte și a întregului trup al Bisericii lui Hristos. Nădejdea știe că viitorul este al Domnului Hristos și al Sfintei Lui Biserici. Într-un fel, ea se mută deja dincolo și trăiește acolo nu numai cu ochii gândului, ci și cu simțirea, fiind încredințată de faptul că acea preaslăvită viață duhovni-

cească ce, venind de la Domnul Cel proslăvit, domnește acum în mădularele Lui numai lăuntric, la vremea potrivită se va descoperi în chip preaslăvit și în afară și va pătrunde în toate; iar potrivnicii ei de acum – trupul, lumea și diavolul – vor fi înlăturați de pe scena vieții prin noua arătare a Domnului, când tot ce este se va curăți prin foc. Iată cum sunt „agenții" vieții lăuntrice ai vieții în Hristos.

Chipul şi asemănarea lui Dumnezeu

Chipul şi asemănarea lui Dumnezeu privesc nu trupul, ci sufletul. Chipul lui Dumnezeu constă în firea sufletului, iar asemănarea – în însuşirile asemănătoare cu cele dumnezeieşti pe care sufletul le dobândeşte prin libera sa alegere. Faptul că sufletul nostru este imaterial, simplu, duhovnicesc, nemuritor şi raţional-liber priveşte chipul lui Dumnezeu, iar atunci când el, prin cuvenita întrebuinţare a raţiunii şi libertăţii cunoaşte adevărul şi începe a-l păzi cu sinceritate, împodobind inima cu virtuţile de tot felul, cum ar fi blândeţea, milostivirea, înfrânarea, iubirea de pace, răbdarea şi cele asemănătoare, aceste calităţi alcătuiesc în el asemănarea cu Dumnezeu. Asemănarea întipărită de har pe chip cuprinde toate cele lăuntrice ale noastre: şi gândurile, şi dispoziţiile sufleteşti, şi simţămintele, şi face asemănătoare cu Dumnezeu şi mintea, şi voinţa, şi inima.

Mintea este asemănătoare cu Dumnezeu atunci când ştie limpede Simbolul de credinţă şi păzeşte fără făţărnicie tot ce este cuprins în el. Apostolul Pavel spune despre sine şi despre toţi Apostolii: *noi mintea lui Hristos avem* (1 Cor. 2, 16). Ei n-au ţinut doar pentru sine această minte a lui Hristos, ci au dat-o mai departe Bisericii şi credincioşilor, prin viul grai şi prin Scriptură, iar Sfânta Biserică a adunat-o pe toată laolaltă şi a înfăţişat-o pe scurt în Simbolul de credinţă. Aşadar, cine crede fără făţărnicie,

cine ține cu tărie toate învățăturile din Simbolul de credință, acela are mintea lui Hristos, altfel spus mintea aceluia este asemănătoare cu mintea lui Hristos, asemănătoare cu Dumnezeu.

Puterea lucrătoare a omului este asemănătoare cu Dumnezeu atunci când ea se împodobeşte cu toate virtuțile pe care le-a arătat Domnul în învățătura despre fericiri. Că aşa stau lucrurile, ne dă mărturie sfântul Apostol Pavel. După ce spune că avem nevoie să ne îmbrăcăm în omul cel nou, înnoit după chipul Ziditorului, el lămureşte după aceea în care chip trebuie să ne îmbrăcăm: *îmbrăcați-vă*, zice, *întru milostivirile îndurării, întru bunătate, întru smerită cugetare, întru blândețe, întru îndelungă răbdare* (Colos. 3, 12); îmbrăcați-vă întru iertarea supărărilor ce le aveți unul pe altul, ca să înstăpâniți în voi pacea şi să faceți totul din imbold curat, în numele Domnului Iisus şi întru slava lui Dumnezeu. Iar asta alcătuieşte tocmai cuprinsul învățăturii despre fericiri. Inima devine asemănătoare cu Dumnezeu când se desface de toate împătimirile pământeşti şi se lipeşte de lucrurile duhovniceşti şi cereşti. Cu privire la această desfacere, Apostolul porunceşte astfel: trebuie, spune el, să trăim în aşa fel ca *cei ce au soții să fie ca şi cum n-ar avea; cei ce plâng, ca şi cum n-ar plânge; cei ce se bucură, ca şi cum nu s-ar bucura; cei ce cumpără, ca şi cum nu ar stăpâni* (1 Cor. 7, 29-30), adică trebuie să ne rostuim în aşa fel ca tot ce este în lume să ne fie străin, să treacă pe lângă noi şi în jurul nostru, fără să ne tulbure şi să se atingă de lăuntrul nostru. Iar despre lipirea de lucrurile duhovniceşti şi dumnezeieşti, el vorbeşte precum urmează: *cele de Sus căutați, cele de Sus gândiți, iar nu cele pământeşti; că ați murit, şi viața voastră este ascunsă cu Hristos întru Dumnezeu* (Colos. 3, 1-3).

Iată ce înseamnă chipul lui Dumnezeu şi ce înseamnă asemănarea! Iată cum se refac ele în noi şi ce înseamnă ele în starea lor înnoită! Acum să se apuce fiecare să se cerceteze pe sine însuşi, să-şi cerceteze faptele şi însuşirile, şi să le pună faţă în faţă cu acel chip şi cu acea asemănare care trebuie să fie întipărite în noi. Pentru ceea ce este, mulţumiţi Domnului, şi străduiţi-vă să dobândiţi ceea ce lipseşte, cerând în acest scop ajutor de la Domnul. Dacă chipul, refăcut prin sfântul botez, este iarăşi întunecat şi vătămat prin păcate de moarte, el trebuie înnoit prin pocăinţă. Dacă chipul este întreg, vedeţi dacă este şi asemănarea. Citiţi Simbolul de credinţă şi socotiţi: ştiţi oare tot ce este acolo, şi ştiţi toate lucrurile acelea aşa cum trebuie să le ştiţi? Dacă nu ştiţi totul, completaţi; dacă în vreo privinţă nu cugetaţi cum trebuie, alungaţi gândurile potrivnice lui Dumnezeu şi primiţi gânduri dumnezeieşti. Luaţi apoi învăţătura despre Fericiri şi vedeţi dacă sunt în voi toate virtuţile care sunt poruncite acolo. Pe cele care sunt, păziţi-le şi întăriţi-le; străduiţi-vă să le câştigaţi pe cele care nu sunt. Luaţi inima voastră şi vedeţi unde este comoara ei, unde trăieşte ea şi unde îşi pune bunurile. Dacă veţi vedea că pentru ea *a trăi este Hristos, iar a muri câştig* (Filip. 1, 21), daţi mulţumită Domnului, iar dacă veţi vedea că este încurcată cu totul în împătimirile pământeşti, începeţi s-o desfaceţi puţin câte puţin de ele, dar având grijă să nu vă apuce moartea, căci pentru cei legaţi de pământ moartea e tare grea.

Duminica lăsatului sec de brânză

Duminica de acum se cheamă „a lăsatului sec de brânză”; ea este închinată pomenirii căderii protopărinților noştri – şi ce tânguiri triste pune Sfânta Biserică în gurile strămoşilor izgoniți din rai, care şedea drept în fața lui şi se jeluiau! Atât de viu era atunci simțământul pierderii: raiul era la vedere şi din el poate că venea mireasma florilor şi a pomilor, care aminteau de viața cea fericită pe care încă o gustau cu atât de puțină vreme în urmă, când erau încă nevinovați. Era cu neputință ca protopărinții noştri să nu se tânguie!

Aceasta era însă nu numai tânguirea lui Adam şi a Evei: se tânguia firea căzută a oamenilor, plângeau toate puterile sufleteşti şi toate părțile trupului. Protopărinții doar transmiteau prin cuvinte această tânguire zidirii care se tânguia împreună cu ei şi tuturor urmaşilor lor. Din clipa aceea, tânguirea, plânsul şi întristarea s-au înrudit cu firea omenească şi au început să alcătuiască fondul simțămintelor şi dispozițiilor noastre sufleteşti. Şi cine dintre urmaşii celor întâi-zidiți, dintre moştenitorii firii omeneşti căzute, nu va da mărturie din proprie experiență despre adevărul acestor spuse?

Într-adevăr, ne place să ne veselim – dar ce să însemne faptul că după veselia cea mai deplină sufletul se cufundă în întristare, uitând de toate mângâierile care ceva mai înainte o făceau să uite de sine? Oare nu înseamnă că din

adâncurile ființei noastre i se dă sufletului de știre cât sunt de nimicnice toate veseliile acestea față de veselia pe care am pierdut-o odată cu pierderea raiului? Suntem gata să ne bucurăm cu cei ce se bucură – dar oricât ar fi de felurite și de însemnate obiectele bucuriilor omenești, ele nu lasă în noi o urmă adâncă, ci sunt uitate repede. Dacă vedem însă o mamă care plânge deasupra fiului său mort, care era singurul ei reazim, ori o soție cu inima frântă deasupra mormântului soțului iubit, o adâncă amărăciune străpunge sufletul, cuvintele și imaginea celor care se tânguiesc rămân neșterse în amintirea noastră. Asta nu înseamnă oare că necazul ne este mai apropiat decât bucuria? Auziți cântare, muzică: firește, și melodiile vesele se răsfrâng în suflet în chip plăcut, însă ele doar alunecă la suprafața lui, fără să lase o urmă care să poată fi băgată de seamă, în timp ce melodiile triste fac sufletul să se adâncească în sine însuși și îi rămân multă vreme în amintire. Întrebați un călător ce i-a lăsat o impresie mai adâncă, și vă va răspunde că din multele lucruri pe care le-a văzut își aduce aminte mai ales de acele lucruri și locuri care l-au cufundat într-o meditație tristă.

S-ar părea că exemplele acestea sunt de ajuns pentru a lămuri ideea potrivit căreia simțământul de temelie al inimii noastre este tristețea. Asta înseamnă că firea noastră plânge după raiul pierdut, și că oricât am încerca să înăbușim plânsul acesta el se aude în adâncul inimii în pofida tuturor veseliilor care ne amețesc și îi spune deslușit omului: „Încetează să te mai veselești uitând de tine însuți; tu, cel căzut, ai pierdut foarte mult; mai bine caută și vezi dacă nu cumva este undeva vreun mijloc de a recăpăta ceea ce ai pierdut”.

Înmuierea inimii

Naturaliştii au un aparat care constă dintr-o farfurie mare concavă, care, primind razele de căldură, le focalizează într-un punct şi astfel aprinde materia pusă acolo. Ceva asemănător se poate face şi cu inima. Să adunăm în oglinda minţii noastre toate adevărurile şocante pe care ni le înfăţişează sfânta credinţă şi să le focalizăm în inimă. Strâmtorată şi pătrunsă din toate părţile de către ele, poate că ea va ceda în faţa puterii lor, se va înmuia, se va topi, va naşte aburi de suspine şi se va aprinde cu focul frângerii de inimă.

Adevărurile care pot înmuia inima sunt ştiute de toată lumea; ele trebuie numai amintite. Să le luăm pe primele care ne vin în minte: nemărginita dragoste a Făcătorului şi Purtătorului nostru de grijă a fost jignită de păcat, făgăduinţele de la botez au fost călcate, prin păcatele noastre Îl răstignim din nou pe Domnul şi Mântuitorul nostru, Îl vindem ca Iuda, Îl pălmuim, Îl scuipăm, Îl batjocorim; prin păcat pierdem toate înaltele întâietăţi creştineşti – şi nu numai creştineşti, ci şi omeneşti – şi ne asemănăm dobitoacelor. Pe deasupra, azi-mâine va veni moartea, iar dincolo ne aşteaptă hotărârea judecăţii dumnezeieşti, hotărâre pe care fără pocăinţă este cu neputinţă să o schimbăm. Mai mult: poate că noi, ca smochinul neroditor, am fost lăsaţi numai pentru acest răstimp de pocăinţă, în aşteptarea că vom aduce roadă bună – iar dacă nu, vom fi tăiaţi. Adunaţi în suflet aceste gânduri şocante, focalizaţi-le şi loviţi-vă cu ele inima. Asta s-o faceţi mai ales în

vremea rugăciunii. Un singur lucru să nu uitați: să nu credeți inimii voastre. Ea este vicleană şi este prima care vă va trăda. Trebuie luată în mâini, strânsă şi bătută fără cruțare, cum se strâng şi se bat rufele la spălat; trebuie bătută pentru că ea, ca un burete lacom, a supt toate necurățiile întâlnite, şi strânsă ca să dea afară din ea acele necurății.

Când inima se va înmuia, va fi uşor să ne descurcăm cu ea; atunci va fi gata de orice şi se va face mlădioasă precum mătasea: orice îi vei spune să facă, va face. Spune-i: „Plângi", va plânge; spune-i: „Mărturisește-ți păcatele", le va mărturisi; spune-i: „Nu mai păcătui!", va răspunde: „Nu mai fac, nu mai fac". Atunci va mai rămâne un singur lucru de făcut cu ea: trebuie să fie pusă în fața oglinzii cuvântului lui Dumnezeu, altfel spus a poruncilor dumnezeieşti, şi silită să se privească în ea. Îndată se va răsfrânge în această oglindă cu toate petele, zbârciturile şi rănile sale, adică cu toate păcatele sale mari şi mici; acolo va vedea şi trufia, şi îngâmfarea, şi trufia, şi slava deşartă, şi iubirea de lux, şi iubirea de plăceri, şi necăjirea altora, şi mânia, şi invidia: pe scurt, toate cele cu care a păcătuit față de Dumnezeu. Atunci o veți întreba: „Tu eşti aceasta?", şi îndată vă va răspunde: „Da, eu sunt, ticăloasa de mine", pe când fără atare pregătire se va ascunde şi va arăta cu degetul spre altcineva. Spuneți-i: „Tu ai făcut aceasta? Tu eşti vinovată pentru toate acestea?", şi vă va răspunde: „Da, eu am făcut toate acestea, şi încă de bunăvoie", pe când fără atare pregătire n-ai să auzi de la ea nici o mărturisire. Spuneți-i: „Ai vreo îndreptățire?" – vă va zice: „Nici una", pe când fără atare pregătire vă va turna o grămadă de dezvinovățiri şi îndreptățiri. Adăugați-i la sfârşit: „Ascultă! Cazi la picioarele milostivirii lui Dumnezeu, roagă-L să te miluiască, plângi şi frânge-te, mărturi-

seşte-ți toate păcatele şi ia hotărârea nestrămutată de a nu mai face pe placul patimilor tale, de a nu mai păcătui şi de a nu-L mai jigni pe Domnul tău!" – şi ea va împlini toate acestea ca un copil ascultător, pe când fără atare pregătire nici nu rabdă să-i pomeneşti de toate acestea.

Iată cât de mare preț are înmuierea inimii! Ea poate înlocui de una singură toate regulile şi toate îndrumarele privitoare la lucrarea pocăinței. Înmuiați-vă inima, frângeți-o, şi atunci vă va învăța singură toate câte trebuie să faceți cu ea. Nefericitul care a ajuns în închisoare devine foarte inventiv ca să îşi uşureze soarta ori să îşi capete libertatea prin rugăminți: în aceeaşi situație se vede şi inima frântă, pentru că atunci va fi strâmtorată ca un criminal prins cu ocaua mică. Şi cum va începe atunci să se ostenească pentru a-şi uşura cumva soarta şi a scăpa de necazul care se înviforează asupra lui! Cu ce bucurie se va apuca de mijloacele cu care îl îmbie Biserica şi la care înainte vreme nici cu odgonul n-o puteai trage – şi se va apuca de ele cu atât mai mare bucurie cu cât ele nu-s complicate: trebuie să-ți dai seama de toate faptele, cuvintele, gândurile, simțămintele şi dispozițiile sufleteşti păcătoase, să mergi şi să le mărturiseşti părintelui tău duhovnicesc – şi vei fi fără de prihană, şi vei ieşi din baia pocăinței curat ca lâna şi alb ca zăpada. Şi asta-i tot! Vedeți ce puțin este de făcut şi ce rod este de aşteptat? Aşa un rod că nici nu poate fi descris, întrucât pe cel care va face aşa, Domnul nu-l va mai socoti nevrednic de sălăşluirea Sa, ci, după făgăduința Sa, va veni la El şi Îşi va face sălaş în El dimpreună cu Tatăl şi cu Sfântul Duh prin împărtăşirea Trupului şi Sângelui Său. Iată-vă şi Împărăția pentru care ne rugăm zi de zi! Iată tot ce căutăm atât de mult şi la care încercăm cu atâta osteneală să ajungem!

Copiii în biserică

Este greu de găsit o pricină cât de cât întemeiată care să îndreptățească refuzul de a-i aduce pe copii la biserică. Unii spun că înălțimea lucrărilor credinței este mai presus de înțelegerea unui prunc – dar cine nu știe că tainele credinței se primesc cu inima? Dacă copiii au inimă, înseamnă că au cu ce primi credința. Și încă cine inimă au! O inimă care nouă, celor mari, ne este dată ca exemplu: *de nu veți fi ca pruncii, nu veți intra întru Împărăția lui Dumnezeu*, ne-a zis Însuși Mântuitorul. Adăugați la asta că atmosfera bisericii, cu toate sfințitele ei lucrări, în care se află simbolizată toată credința noastră, este curată, cerească, dumnezeiască. Și cine este mai capabil să respire acest aer și să prindă viață din el? Noi, cei sfărâmați de căderi, răniți de patimi, întunecați de deșertăciune, ori sufletele acestea nevinovate? Deci, lăsați-i pe copii să intre în biserică: ei se află acolo în sfera lor autentică.

Pe de altă parte, orice viață se ivește, se dezvoltă și se maturizează pe nevăzute, în chip ascuns, pe neobservate: și viața duhovnicească se zămislește și se maturizează pe căi de taină, mai adânc decât putem noi percepe. În sămânța aruncată în sânurile pământului doarme mlădița: Spuneți-mi, cum se trezește ea la viață? Arătați-mi cine o deșteaptă pe ascuns și căile pe care pătrund acești „deșteptători" la inima seminței. Aici iau parte și soarele cu căldura sa, și pământul cu umezeala sa – dar dacă ei sunt

factorii principali sau numai vectorii altor factori, nimeni nu poate spune limpede. Şi noi respirăm, şi prin respiraţie, în dependenţă şi de alte condiţii, întreţinem în noi focul vieţii: s-ar părea că aici nu este nimic aparte, afară de mişcarea mecanică a pieptului, de intrarea şi de ieşirea aerului – şi totuşi, sub acest aspect văzut se ascunde intrarea, nevăzută pentru noi, a elementelor vitale din atmosferă, care, ajungând la izvoarele vieţii noastre, o împrospătează, o hrănesc şi o întăresc. Prin pogorâri la fel de nevăzute se trezeşte, se dezvoltă şi se maturizează în noi viaţa duhovnicească. *Împărăţia lui Dumnezeu*, spune Domnul, *nu vine cu pândire* (Lc. 17, 20). Fără să ştim cum, sufletul ba este cuprins de suflarea iubirii lui Dumnezeu, ba e împrospătat de suflarea evlavioasei temeri de Dumnezeu ca de suflarea răcorii de primăvară, ba e învioarat de mişcarea căldurii inimii – şi numai sub aceste lucrări trăim duhovniceşte. Aşadar, degeaba vor unii ca şi în această privinţă să mărginească totul la cele conştientizate. Nu! Pentru formarea şi întărirea vieţii duhovniceşti există o singură condiţie: ea trebuie ţinută neîncetat sub înrâurirea lucrărilor în care sunt ascunse puteri dumnezeieşti, pentru a ne folosi de curgerea şi de pogorârea lor la noi. Unde sunt toate acestea? În biserică. Deci, nu le interziceţi copiilor să meargă la biserică.

Înţelegerea sfintei credinţe şi a lucrărilor ei trebuie să vină ulterior, aşa cum floarea ia naştere după formarea tulpinii, ca să aducă apoi roada matură a evlaviei conştiente. Însă concepţiile clare despre obiectele credinţei sunt binefăcătoare numai atunci când după formarea lor în suflet ele află în practică o viaţă evlavioasă deja formată, fiindcă atunci ele o luminează cu lumina conştientizării, făcând-o mai trainică, nezdruncinată. Dar ce folos de con-

ceptiile acestea atunci când ele află o viață deja formată și întărită în obiceiuri cu totul potrivnice lor! Acea viață va fi o floare stearpă, care nu poate să dea rod. Când concepțiile sunt învrăjbite cu simțămintele, ele sunt întâmpinate de neîncredere, clătinate de îndoială și alungate de tăgăduire. Asta vreți de la copiii voștri? Dacă nu, atunci duceți-i la biserică, unde pământul inimii este înmuiat în chip atât de haric pentru a primi toate *câte sunt cinstite, câte sunt de laudă*. Credeți voi că trebuința cucerniciei este vie și puternică la copii, deși nu este raționalizată și turnată în forme? Dacă credeți așa, nu înțelegeți această mlădiță a vieții duhovnicesc-mântuitoare îngăduindu-le sau instituindu-le copiilor o rânduială a vieții și a îndeletnicirilor care să-i depărteze de Biserică și să-i înstrăineze de ea. Dacă veți îngădui acest lucru, le veți omorî sufletul înainte ca el să atingă vârsta la care poate să nu se teamă pentru sine și să nu se înfricoșeze de cei ce omoară trupul.

Cum se stă în biserică

Putem merge la biserică totdeauna, dar asta să ne fie nu spre laudă, ci spre osândă; putem merge la biserică zi de zi fără a primi din asta nici un folos duhovnicesc. Şi atunci, ce trebuie să facem pentru a nu păţi una ca aceasta?

Tot ce priveşte această problemă se poate rezuma prin următoarele reguli. La primul sunet al clopotului trebuie să lăsăm deoparte orice treabă şi să ne pregătim sufletul pentru rugăciunea bisericească spunând rugăciunea *Împărate Ceresc*, sau *Născătoare de Dumnezeu Fecioară, bucură-te*, sau *Tatăl nostru*, sau altă rugăciune. Apropiindu-ne de biserică, trebuie să lăsăm în pragul ei toate grijile lumeşti de orice fel, ca să intrăm cu gând netulburat. Intrând în biserică, trebuie să ne îmbrăcăm în cucernicie ca într-o haină, amintindu-ne la Cine venim şi cu Cine avem de gând să stăm de vorbă prin rugăciune. În biserică, odată ce ne-am găsit un loc, nu trebuie să-l schimbăm fără să fie neapărată nevoie, ci trebuie ca, adunându-ne gândurile, să stăm cu mintea înaintea feţei Domnului, Care e pretutindeni, aducându-I închinare cu trupul şi cu duhul în inimă înfrântă şi smerită; după aceea, trebuie să urmărim cu gând neîmprăştiat tot ce se lucrează de către sfinţiţii slujitori, tot ce se cântă şi se citeşte în biserică, şi asta până la sfârşitul slujbei. Făcând astfel, nu ne vom plictisi în biserică, nu ne vom uita încoace şi încolo, nu vom intra în vorbă cu unul şi cu altul şi nu vom dori ca

slujba să se termine mai repede, fiindcă atunci, trecînd d
la o simţire şi cugetare plină de duhul rugăciunii la alta d
acelaşi fel, vom semăna cu cei ce într-o grădină binecun
resmată trec de la un strat de flori la altul. Ca urmare, că
dura duhovnicească, rodul rugăciunii făcute cu luare-a
minte, va umple inima noastră de o dulceaţă nepovestit
care nu ne va lăsa să băgăm de seamă osteneala trupeas
a statului în picioare şi va face să ni se pară scurtă orica
slujbă, cât ar fi ea de lungă. Iar cel ce nu va lua aminte l
cele ce se săvârşesc în biserică şi viseazâ la depărtăcun
ori la lucruri lumeşti nu va dobândi astfel spor în cele b
neşti, va cheltui în zadar vremea rugăciunii, pe sine ş
suşi se va arunca în neorânduială şi de rodul rugăciuni
care, ca să zicem aşa, îi pică singur în gură – se lipseşt
de bunăvoie.

Pofta

Trebuie să deosebim acele semne care dau în vileag pofta nelegiuită. Mișcările trupești sunt firești în trup, și nu este păcat în ele. Păcat este atunci când omul se raportează la el în chip greșit cu libertatea și cu conștiința sa. Cine se îndulcește de aceste mișcări, le stârnește de bună-voie și este gata să le satisfacă, acela poftește. Cel ce prin deasa satisfacere a acestei pofte formează în sine însuși aplecarea către plăcerile ei, acela bolește de pofta pătimașă, care îl apasă, îl frământă și-l chinuie în chip tiranic. În starea aceasta, ea pune stăpânire pe întregul om, și acesta începe să-și ducă viața doar înconjurat de rânduielile care pot să-i hrănească și să-i gâdile pofta. Datorită plăcerii pe care o aduce satisfacerea acestei patimi, ea se numește „patima dulcețiiˮ. Potrivit lucrării sale ruinătoare asupra sufletului și a trupului, la Apostol se numește *pofta cea rea* (Colos. 3, 5), iar potrivit înjosirii pe care o aduce ființei înțelegătoare – *patimă de ocară* (Rom. 1, 26).

Bucuria duhovnicească

Cine a gustat bunătățile aduse pe pământ de Domnul - lumina cunoștinței, slobozirea din lanțurile păcatului și puterea de a face binele, tămăduirea rănilor inimii și înfierea de către Dumnezeu – acela petrece necontenit în bucurie cerească, neprefăcută.

Această bucurie nu este o atracție de o clipă, întâmplătoare, silită, a inimii, ci este răsfrângerea stării pururea bucuroase a întregii ființe, care vine mai ales din legătura cu Dumnezeu și din primirea de la El a sus-pomenitelor bunătăți.

Omul poate să-și încordeze inima cu de-a sila ca să se bucure, însă acea bucurie va fi lepădată din el îndată, ca un băț aruncat vertical în apă.

Ne putem amăgi inima pentru o clipă înfățișându-i bunătăți închipuite, dar aceasta va fi nu bucurie, ci beție, care de obicei se sfârșește cu o și mai mare întristare. Să privegheați, și să nu vă amăgiți.

Putem întâlni multe lumini – lumini ale „înțelepciunii" celei deșarte, care nu sunt lumini ale cunoașterii, ci mici văpăi rătăcitoare, asemenea celor ce aproape totdeauna se învârt deasupra unui cadavru[2]. Luați seama, și să nu vă amăgiți.

---

[2] În lipsa unei alte explicații și fără a fi reușit să verificăm această ipoteză, bănuim că Sfântul Teofan are în vedere combustia spontană a gazelor provenite din putrefacție (n. tr.).

Sunt oameni care cred că nepunând hotar poftelor lărgesc cercul propriei libertăți: aceștia seamănă de fapt cu niște maimuțe care cu bună știință se încurcă în plasele vânătorilor. Nu vă lăsați atrași de exemplul lor.

Cu multe mângâieri ne îmbie lumea, dându-le drept leacuri pentru rănile inimii – însă aceste părute leacuri ard și mai mult rănile cu pricina, ca niște miraje de izvoare în pustie sau ca apa sărată ce întărâtă setea. Înstrăinați-vă de ele.

Și stăpânitorul acestei lumi, care suflă răutate asupra noastră, întotdeauna vine la noi cu vorbe dulci, care par părintești, îmbiindu-ne până una alta cu îndestulare și cu odihnă. Alungați farmecele acestui înșelător, ce caută să vă vrăjească. Nu este altă bucurie pe lumea asta, afară de bucuria în Domnul nostru Iisus Hristos!

Citirea Evangheliei în primele trei zile ale Săptămânii Patimilor

Ce să însemne citirea tuturor Evangheliilor în primele trei zile ale Săptămânii Patimilor? Înseamnă repetarea diatei date nouă de către Domnul nostru Iisus Hristos. Murind pentru noi, El le-a lăsat diată tuturor celor ce aveau să creadă într-Însul – diată scrisă şi semnată cu sângele Său. Oricine vine la Domnul, intră cu El în legământ prin credinţă şi se îndatorează să împlinească diata lăsată de către El şi zugrăvită în Evanghelii.

Joia se săvârşesc „patimile"; vinerea ni se înfăţişează spre cinstire imaginea Domnului după pogorârea Lui de pe cruce. Cel dintâi gând al oricărui om ce vine să sărute epitaful trebuie să fie gândul la legământul ce a fost întărit prin moartea Domnului. Prin înfăţişarea Sa istovită şi prin rănile Sale, El aduce aminte fiecăruia dintre noi: „Oare vă amintiţi şi împliniţi diata Mea, pe care v-aţi îndatorat să o împliniţi când aţi intrat în legământ cu Mine?". Tocmai pentru a înnoi în amintirea fiecăruia dintre noi imaginea îndatoririlor pe care ni le-a lăsat cu limbă de moarte Domnul, ca să dea fiecărui creştin putinţa de a răspunde sincer înaintea epitafului: „Da, Doamne, îmi amintesc legământul Tău şi ştiu diata Ta", Sfânta Biserică a rânduit să se citească înaintea pătimirilor Domnului toate Evangheliile.

Dar ce folos că ne aducem aminte şi ştim? Asta nu face decât să ne dea în vileag. Să ne silim sufletul puţintel, doar-doar se va aprinde în el râvna de a aplica în practică ceea ce ştie. Nu avem timp? Ba avem. Ne ajunge o clipă ca să îndreptăm totul. Iată ce avem de făcut: să ne verificăm viaţa după schema propusă, şi să spălăm cu lacrimi de pocăinţă tot ce vom găsi strâmb, luând hotărârea nestrămutată de a ne îndrepta în acele privinţe în care până atunci am fost neîndreptaţi. Domnul, Care a pătimit pentru noi pe cruce, va primi hotărârea ca şi cum ar primi fapta, numai să fie sinceră şi să o însoţească hotărârea de a rămâne statornici în ea până la sfârşitul vieţii. Să-L bucurăm măcar cu aceasta pe Domnul în zilele pomenirii pătimirilor Lui. În Vechiul Testament a fost o vreme când în auzul a tot poporul se citeau cărţile Legii cu blesteme asupra celor nesupuşi şi binecuvântări asupra celor supuşi, şi tot poporul răspundea: *toate câte a zis Domnul, vom face şi vom asculta*. Iată că Domnul, de pe cruce, ne repetă chiar El legământul Său: să deschidem urechile inimii, să ne alcătuim după dreptarul Scripturii simţămintele şi dispoziţiile sufleteşti, şi să zicem: „Vom păzi, Doamne, vom păzi tot ce ai poruncit, chiar dacă pentru asta vom fi batjocoriţi şi chiar osândiţi la moarte!..”

Întrebare şi răspuns

Cândva, un cărturar L-a întrebat pe Domnul: *ce să fac ca să moştenesc viaţa veşnică?* (Lc. 10, 25) – şi întrebă de parcă L-ar fi ispitit, de parcă ar fi fost numai curios ce va spune Învăţătorul, fiindcă ştia şi el care este răspunsul.

Se poate însă întreba despre mântuire nu numai din curiozitate deşartă, ci din dorinţa sinceră de a primi răspunsul neştiut sau uitat - se poate întreba dintr-o nevoie arzătoare, pentru că sufletul doare şi inima este chinuită de nedumerirea: *ce să fac ca să moştenesc viaţa veşnică?*

Această nedumerire chinuitoare este cu atât mai firească că cu cât este mai tulbure acea sferă de gânduri care îi înconjoară pe cei ce întreabă şi cu cât sunt mai mari contradicţiile de idei pe care le întâlnesc în scrierile şi în discursurile omeneşti. Oare nu într-o asemenea situaţie ne aflăm noi acum? Uitaţi-vă în jur, şi veţi vedea că şi cei care sunt de la noi nu spun unul şi acelaşi lucru. Unul, de pildă, zice: „Roagă-te, şi Domnul te va mântui"; altul: „Plângi, frânge-ţi inima, şi Dumnezeu te va milui"; un al treilea: „Fă milostenie, şi ea va acoperi mulţime de păcate"; cutare: „Posteşte şi mergi mai des la biserică"; celălalt: „Lasă toate şi fugi în pustie". Iată câte răspunsuri diferite de la cei care sunt de la noi şi de-ai noştri! Şi toate acestea încă sunt adevăruri, toate sunt reguli mântuitoare, cu care te vei întâlni negreşit pe calea mântuirii, măcar că ele nu o cuprind pe de-a-ntregul.

În ce-i priveşte pe cei ce cu toate că se socot a fi de-ai noştri, au încetat a mai fi de-ai noştri, care s-au lăsat atraşi de duhul veacului şi de filosofarea deşartă, care, însuşindu-şi câteva concepţii sănătoase împrumutate din creştinism şi, nutrind despre ei înşişi visuri măreţe, ne-au părăsit şi s-au despărţit cu inima de Hristos, măcar că încă Îl mărturisesc cu limba, între ei este o şi mai tristă, şi mai bolnăvicioasă mulţime de idei diferite, care s-au abătut de la calea adevărului şi rătăcesc pe la răspântiile minciunii. Să ascultaţi ori să citiţi cum filosofează unii despre acea ordine a lucrurilor care, după părerea lor, ar trebui să fie în locul celei care este acum. De mântuirea sufletului nici pomeneală la ei; fericirea veşnică, chiar şi atunci când este admisă, este socotită a fi deja în posesia noastră, potrivit nu ştiu căror drepturi ale omenirii, şi toată grija respectivilor este îndreptată spre a îndulci, ca bonus, şi viaţa pământească, prefăcând-o din amară în paradisiacă. În acest duh, unul proclamă: „Nu crede în nimic, în afară de mintea proprie; urmează înclinărilor naturii tale, fii independent, trăieşte după bunul plac, nu îngădui unei mâini străine să dispună de tine – şi vei fi fericit". Altul propovăduieşte: „Unde nu se înmulţesc distracţiile publice – teatrele, concertele şi aşa mai departe – viaţa nu este viaţă". Într-o parte se aude: „Nu se poate merge pe calea dreaptă, trebuie să ştii să trăieşti, să ştii să învârţi lucrurile în aşa fel ca să nu scapi din vedere propriile interese şi să nu-i laşi pe ceilalţi să-ţi bage de seamă planurile, intenţiile şi sentimentele" – asta se numeşte la ei „chibzuinţă". Dincolo se trâmbiţează că dacă nu îţi aperi cinstea şi onoarea vei pieri. Băgaţi de seamă ce gândire întunecată? Şi totuşi, aceasta alcătuieşte, putem spune, temelia obiceiurilor lumii; ea poate fi văzută hălăduind după bunul plac şi în

simplele convorbiri, şi în adunările mari, şi în cărţile tipă-
rite. Închipuiţi-vă acum ce trebuie să aibă loc în mintea şi
în inima cunoscutului dumneavoastră – iar uneori în min-
tea şi în inima fiicei sau fiului dumneavoastră – atunci
când într-un loc, în două, în trei, aud discursuri de acest
fel, când într-o carte citesc idei de acest fel, iar într-o a
doua şi într-o a treia unele şi mai rele – şi asta nu o singu-
ră zi sau lună, ci ani întregi –, când pe deasupra văd în ju-
rul lor obiceiuri pătrunse de acelaşi duh, văd cum în inî-
ma lor ispitită de sminteli apar gânduri pofticioase, care
clatină dispoziţia cea bună; închipuiţi-vă că toate aceste
impresii de tot felul se adună şi îşi unesc forţele într-un
suflet tânăr (dealtfel, nu trebuie neapărat ca acel suflet să
fie tânăr): ce trebuie să simtă inima care încă nu L-a uitat
pe Domnul şi preţuieşte cuvântul adevărului, care a ieşit
din gura lui Dumnezeu? Nu se va tângui ea asemenea
Apostolului Petru când era gata să se înece: „Doamne,
scapă-mă, că pier! Doamne, ce să fac ca să mă mânt-
iesc?" Taţi şi mame! Auziţi oare tânguirea aceasta?..

Da! Mai ales acum este firesc să întrebe oameni despre
calea spre mântuire. Dacă acum ar apărea printre noi
Domnul, toţi cei ce caută adevăratul bine şi văd că duhul
de acum, învăţăturile de acum, rânduielile de acum se bat
cap în cap, ar striga într-un glas către El: „Doamne, ce să
facem ca să moştenim viaţa veşnică? Ce să facem ca să
ne mântuim?"

Domnul i-a poruncit atunci iudeului să caute răspuns
la întrebarea sa în Lege: *ce este scris în Lege*, a zis El,
cum citeşti? (Lc. 10, 26). Acum El, fără îndoială, ar po-
runci să cercetăm Evanghelia, învăţătura nou-testamen-
tară sau Biserica Sa şi l-ar întreba pe oricine I s-ar adresa:
„Cum înţelegi cele cuprinse aici?" Este limpede că întor-

cându-i iudeului luarea-aminte spre Lege, Domnul a vrut să-i dea de înțeles: „N-ai de ce să Mă întrebi pe Mine, calea mântuirii este înscrisă în Lege: fă așa și te vei mântui". Întocmai la fel ar trebui să li se spună și creștinilor – ce să întrebați! Singura cale spre mântuire e creștinismul. Fiți creștini adevărați, și vă veți mântui. De asta există Sfânta Biserică, de asta există și dogmele, și poruncile, și sfintele taine, posturile, privegherile, rugăciunile, sfințirile – toate acestea, toate cele ce sunt cuprinse și insuflate de Biserică, sunt singura cale adevărată spre mântuire". Și atunci, ce trebuie să facem? Trebuie să cinstim cu sfințenie toate învățăturile, așezămintele și rânduielile Bisericii și să umblăm în ele fără abatere, neascultând de nici o cugetare a filosofiei de modă nouă, care năzuiește să strice toate fără să zidească nimic.

Lepădarea de credință din zilele de pe urmă ale lumii

Nimeni să nu vă amăgească cineva pre voi în nici un chip, le scrie tesalonicenilor sfântul Apostol Pavel, *căci ziua Domnului nu va sosi până ce mai întâi nu va veni lepădarea de credință* (2 Tes. 2, 3).

Despre care „lepădare de credință" vorbește sfântul Apostol, prevenindu-i, în persoana tesalonicenilor, pe toți credincioșii? Toți exegeții din vechime cred că spusa *lepădare de credință* este aici în loc de *cel ce s-a lepădat de credință*, adică însuși Antihrist. De această părere erau Sfântul Ioan Gură de Aur, Theodorit și mulți alții, iar Ecumenie adaugă doar sub formă de ipoteză: „ori poate că *lepădare de credință* numește depărtarea de Dumnezeu, faptul în sine, nu fața (persoana) săvârșitoare".

Exegeții eterodocși apuseni văd aici nu o persoană, ci un fenomen aparte din viața omenirii, însă nu cad de acord între ei cu privire la natura acestuia. Bineînțeles, mai aproape de adevăr sunt cei care, asemenea lui Ecumenie, înțeleg prin *lepădarea de credință* depărtarea de Dumnezeu, de credință și de adevăr, de care se amintește și în alte locuri ale Scripturii. Întrucât acest cuvânt[3] nu este lămurit prin nici un termen adăugat, înțelesul lui tre-

[3] În română e o expresie, în greacă un singur cuvânt – **apostasia** (n. tr.).

buie definit cu ajutorul contextului. Cuvintele care îi urmează: *omul nelegiuirii, fiul pierzării, care se va înălța mai presus de tot ce se numeşte Dumnezeu* şi aşa mai departe dau de înțeles că şi lepădarea de credință va fi de acelaşi fel, adică se va săvârşi în domeniul religios-moral. Prin urmare, a vedea în această lepădare de credință ceva politic înseamnă a ne abate de la ceea ce a vrut să spună sfântul Apostol Pavel. Deşi s-au săvârşit în domeniul religios, lepădarea de credință a papei şi a următorilor lui şi căderea lor din Biserica cea adevărată, iar apoi căderea şi mai adâncă a lui Luther şi a lui Calvin, săvârşită prin căderea din biserica cea căzută a papei, totuşi, întrucât la Apostol lepădarea de credință e strâns legată de arătarea lui Antihrist, iar Antihrist încă nu a venit, nu trebuie să vedem realizarea ei în aceste evenimente.

Evident, Apostolul vorbeşte despre acea lepădare de credință ce se va săvârşi în zilele de pe urmă, înaintea celei de-a doua veniri a Domnului. El pomeneşte de aceasta şi în alte Epistole. În prima Epistolă către Timothei scrie: *iar Duhul arătat grăieşte că în vremurile de apoi se vor depărta unii de la credință, luând aminte la duhurile cele înşelătoare şi la învățăturile cele drăceşti* (1 Tim. 4, 1; vezi şi 2 Tim. 3, 1-9; 2 Pt. 3, 3-4). Sfântul Iuda dă mărturie că toți Apostolii vorbeau deopotrivă despre aceasta: *aduceți-vă aminte de cuvintele care s-au zis mai înainte de către Apostolii Domnului nostru Iisus Hristos, căci au zis vouă că în vremea de apoi vor fi batjocoritori, care vor umbla după poftele lor cele necurate. Aceştia sunt cei care se osebesc de unirea credinței* (care se despart de unitatea credinței)[4]. Domnul Însuşi a prezis

[4] Potrivit textului slavon folosit de Sfântul Theofan (n. tr.).

că spre sfârşitul lumii mulţi *proroci mincinoşi se vor scula şi vor înşela pre mulţi*, şi că *din pricina înmulţirii fărădelegii, dragostea multora se va răci* (Mt. 24, 11-12), aşa încât atunci când va veni El *oare va afla credinţă pre pământ?* (Lc. 18, 8)

Aceste încredinţări ne zugrăvesc un tablou cu totul mângâietor al stării moral-religioase din vremea de apoi. Evanghelia va fi cunoscută de către toţi, dar o parte nu va crede în ea, alta – cea mai mare – va fi eretică, nu urmând învăţăturii predanisite de Dumnezeu, ci construindu-şi singură credinţa din propriile născociri care iau ca pretext cuvintele Scripturii. Aceste credinţe născocite de către oameni se vor înmulţi la nesfârşit. Începutul lor a fost pus de papa, Luther şi Calvin au continuat lucrarea acestuia, iar înţelegerea individuală a credinţei pornind de la un singur izvor şi anume Scriptura, înţelegere pe care aceştia au socotit-o a fi de temelie în creştinism, a dat un puternic avânt născocirii de noi credinţe. Acestea deja se înmulţesc: vor fi şi mai multe. Fiecare împărăţie cu mărturisirea sa de credinţă, iar în ea fiecare judeţ, pe urmă fiecare oraş, iar în cele din urmă poate că fiecare cap va avea mărturisirea sa de credinţă. Acolo unde oamenii nu primesc credinţa predanisită de Dumnezeu, ci îşi fac singuri una, nici nu se poate altfel. Şi toţi aceştia îşi vor da numele de creştini. Vor fi şi unii care vor ţine credinţa cea adevărată aşa cum a fost predanisită ea de către sfinţii Apostoli şi cum se păstrează în Biserica Ortodoxă, dar şi dintre aceştia nu puţini vor fi numai cu numele ortodocşi, dar în inima lor nu vor avea rânduiala pe care o cere credinţa, căci vor iubi veacul de acum. Iată ce cuprinzătoare este lepădarea de credinţă pe care o aşteptăm! Deşi se va auzi peste tot numele de creştin şi peste tot se vor vedea bise-

rici şi cinuri bisericeşti, acestea vor fi numai aparenţe, iar înăuntru va fi deplină lepădare de credinţă. Tocmai pe acest teren se va naşte Antihrist şi va creşte în acelaşi duh de aparenţă, lipsit de esenţa lucrului. După aceea, dându-se Satanei, el se va lepăda de credinţă în chip vădit şi, înarmat cu cursele lui cele amăgitoare, îi va atrage la lepădare vădită de Hristos Domnul pe toţi cei ce nu ţin creştinismul întru adevăr, făcându-i să-l cinstească pe el în locul lui Dumnezeu. Cei aleşi nu se vor lăsa amăgiţi, dar el va încerca să-i înşele şi pe aceştia, dacă va fi cu putinţă – iar ca aceasta să nu se întâmple, se vor scurta acele zile rele. Se va arăta Domnul, nimicindu-l pe Antihrist şi toată lucrarea lui prin arătarea venirii Sale.

Treptele de căpetenie ale suişului minţii spre Dumnezeu

Prima treaptă a suişului minţii spre Dumnezeu este întoarcerea de la păcat spre virtute. Omul păcătos nu-şi aminteşte de Dumnezeu şi de mântuirea sufletului său nu se îngrijeşte, ci trăieşte cum îi vine, satisfăcându-şi patimile şi înclinările fără nici o măsură în afară de grija de a nu strica prea mult relaţiile cu ceilalţi. Este limpede unde poate să-l ducă pe om o atare cale. Păcătosul, în nepăsarea sa, nu vede acest lucru, dar Domnul veghează asupra lui – şi se întâmplă ca fie îngerul păzitor în inimă, fie cuvântul lui Dumnezeu prin auz să descopere ochilor lui prăpastia spre care năzuieşte. Când păcătosul va simţi primejdia stării sale şi va dori să se izbăvească de pierzarea ce i se pregăteşte, va pune în inima sa hotărârea nestrămutată de a părăsi lucrurile şi obiceiurile rele de mai înainte şi de a începe să trăiască după poruncile lui Dumnezeu. Tocmai această schimbare în bine a vieţii, altfel spus întoarcere de la păcat la virtute, este prima treaptă a suişului către Dumnezeu. Pe cel ce a păşit pe această treaptă îl veţi vedea îndeletnicindu-se cu încordarea puterilor sale doar spre a săvârşi cele bune. Nu-l veţi vedea nici la chefuri, nici la teatru, nici la baluri – în nici un loc unde sunt dezmierdate patimile şi se slujeşte nu lui Dumnezeu, ci altcuiva. El este întotdeauna la treabă: fie la serviciu, fie în ostenelile casnice, fie în lucrările bunei credinţe şi

facerii de bine, merge la biserică îndată ce are putința și păzește toate rânduielile Bisericii, ajută în fel și chip celor nevoiași, își face treburile conștiincios, când trebuie să rabde rabdă și pentru sine, și pentru alții, cu toți este împăcat, ba și pe alții îi împacă, se deosebește prin statornicie și seriozitate, nu flecărește aiurea, nu se ceartă, doarme puțin, mănâncă puțin și așa mai departe. Aceasta e prima treaptă.

Cea de-a doua este întoarcerea de la facerea de bine exterioară la trezirea și păzirea simțămintelor și dispozițiilor sufletești bune. Aceste simțăminte nu sunt întotdeauna așa cum trebuie, chiar și când din afară par cum trebuie, și de aceea duc de râpă cea mai mare parte a faptelor noastre bune. De pildă, a merge la biserică este un lucru plăcut lui Dumnezeu, dar aici se poate strecura slava deșartă, făcându-l neplăcut lui Dumnezeu. Putem sta cu plăcere în biserică, dar asta pentru a trage cu ochiul la una sau la alta ori pentru a ne gâdila auzul, cum spune Apostolul. Același lucru se poate întâmpla cu orice faptă bună. Putem da milostenie și putem posti *ca să fim văzuți*; ne putem osteni mult pentru ceilalți, dar asta din interes sau pentru a plăcea oamenilor; ne putem însingura sau putem răbda, dar din dispreț față de oameni: „nu vreau să știu de nimeni!" Putem fi foarte harnici, dar din invidie; putem fi silitori la serviciu, dar din imbolduri necurate. Așa încât dacă vom trage linie și vom verifica suma faptelor noastre bune și vom judeca cu asprime simțămintele cu care au fost făcute, s-ar putea să iasă la iveală că ele sunt de nimic, fiindcă sunt nimicite de răutatea simțămintelor ascunse îndărătul lor. Și e păcat de ele... Așa că trebuie să luăm seama ca nici un fel de simțăminte și dispoziții sufletești rele să nu spurce faptele noastre bune. La început, când omul de-abia s-a întors de la păcat către virtute, se

poate spune că încă n-are când să se ocupe de cele lăuntrice ale sale: toată grija lui se îndreaptă spre dezobişnuirea de faptele cele rele şi de obişnuirea cu cele bune. De pildă, nu mergea la biserică, ci îşi petrecea în plăceri răstimpul menit pentru aceasta: trebuie să se dezobişnuiască de acest năravrău şi să se înveţe cu biserica; milostenie nu dădea, ci cheltuia banii pe cine ştie ce prostii: trebuie să se dezobişnuiască de asta şi să se înveţe cu milostivirea; nu ţinea posturile şi mânca mult, rafinat şi de dulce: trebuie să se dezobişnuiască de asta şi să se înveţe altfel. Şi aşa în toate privinţele. Astfel, repet, când cel ce s-a întors de la păcat de-abia se dezobişnuieşte de faptele şi de năravurile păcătoase şi se obişnuieşte cu facerea de bine, n-are când să-şi urmărească simţămintele. Atunci, lupta lui cu sine însuşi dă mare preţ oricărei fapte a lui, chiar dacă s-ar strecura acolo şi vreun simţământ rău.

Dar după aceea, când s-a obişnuit deja cu facerea de bine şi se statorniceşte în rânduiala vieţii îmbunătăţite şi cucernice, este dator neapărat să intre înlăuntrul inimii sale şi să-şi urmărească simţămintele cu stricteţe. Înainte, când năravurile păcătoase erau încă puternice, vrăjmaşul îl trăgea departe de faptele cele bune; acum, când s-a dezobişnuit de acele năravuri şi s-a statornicit în bine, vrăjmaşul va începe să nimicească bunătatea faptelor lui prin simţăminte greşite. Tocmai de aceea trebuie ca omul să se întoarcă înlăuntru şi să-şi urmărească simţămintele. Aceasta se cheamă luare-aminte a minţii, trezvie, deosebire a gândurilor şi curăţire a inimii. Aici, totul este să alungăm simţămintele cele rele şi să le atragem, să le stârnim şi să le întărim pe cele bune. Începând de dimineaţă, zice Sfântul Diadoh, stai la intrarea inimii şi taie capetele gândurilor rele care ies de acolo, pentru că orice lucru am avea de făcut, îndată iese din inimă un gând rău ca să îl spurce

Datoria noastră este să alungăm gândul cel rău, născând în locul lui un gând bun, şi să săvârşim lucrul bun cu gândul cel bun. Cu cât veți priveghea mai cu luare-aminte asupra propriei inimi şi cu cât veți tăia mai nemilos gândurile şi simțămintele cele rele ce ies din ea, cu atât mai repede veți slăbi, veți istovi şi veți nimici aceste gânduri pătimaşe. Ele se vor arăta din ce în ce mai puțin, iar în cele din urmă se vor potoli de tot şi vor înceta să mai pricinuiască tulburare, iar în locul lor vor prinde rădăcină simțăminte bune şi sfinte. În inimă se vor încetățeni atunci pacea şi odihna netulburată, ca şi cum un pahar cu apă tulbure ar fi pus în aşa fel ca să nu se clatine: atunci necurăția începe să se sedimenteze, şi cu cât se sedimentează mai mult, cu atât mai curată se face apa, iar până la urmă se curăță de tot. Aşadar, această curățire şi curăție a inimii prin lupta cu gândurile şi cu patimile este cea de-a doua treaptă a suişului minții spre Dumnezeu.

Cea de-a treia treaptă este întoarcerea de la sine spre Dumnezeu. Primele două trepte sunt numai pregătirea pentru aceasta, dar a treia fără acestea nu poate fi atinsă, după cum nici ele fără cea de-a treia n-au nici un rost. Începutul acestei trepte este întărirea în gândul că Dumnezeu este de față. Oriunde ai fi, orice ai face, să îți dai seama că ochiul atotvăzător al lui Dumnezeu s-a întărit deasupra inimii tale şi o pătrunde. Această aşezare sufletească vine în noi de la sine după împăcarea gândurilor şi curățirea inimii, ce au loc pe a doua treaptă. *Fericiți cei curați cu inima*, zice Domnul, *că aceia vor vedea pre Dumnezeu* (Mt. 5, 8). Dar nu numai în vedere, nu numai în starea „rece" înaintea lui Dumnezeu, constă esența acestei stări. Aceasta e numai „anticamera"; treapta a treia, ca atare, înseamnă să năzuim cu inima către Dumnezeu, uitând de tot ce este în noi şi în jurul nostru, să fim răpiți la

El. Sfinții Părinți numesc aceasta „uimire", adică ieșire din perioada obișnuită a vieții și cufundare în Dumnezeu, pe grecește **ekstasis**. Despre un bătrân duhovnicesc se spunea că era conștient de sine doar până la prima „slăvă", preț de trei psalmi, după care cufunda în vederea de Dumnezeu și astfel se ruga lui Dumnezeu fără cuvinte, stând nemișcat. Iar alt bătrân duhovnicesc se scula seara la rugăciune, întorcându-se cu fața spre răsărit, își ridica mâinile, era răpit la Dumnezeu, și rămânea așa până când soarele, răsărind, îl cobora de la înălțimea cea fericită prin loviturile razelor sale. Dar asta este deja starea cea mai înaltă; manifestarea obișnuită a treptei acesteia, la începuturile sale, este arderea inimii, altfel spus aprinderea simțirilor în timpul citirii, rugăciunii, facerii de bine, acasă și în biserică, la lucru și pe drum. Rodul acesteia este rugăciunea. Simțirea cade asupra inimii, omul intră cu cugetul înlăuntru și deja nu mai poate avea în gând altceva, fără numai pe Dumnezeu. Dacă el se roagă în starea aceasta nu cunoaște saț în metanii și în rugăciunile cu suspinuri către Dumnezeu. Arderea inimii îl face atât de fericit că potrivit încredințării Sfântului Macarie Egipteanul, ar vrea să rămână pentru totdeauna în starea aceasta, de ar fi cu putință. Cine a început să ajungă în starea aceasta a pășit pe a treia treaptă, adică a început să suie de la sine spre Dumnezeu. Aceasta este marginea suișurilor, însă ea nu are sfârșit, fiindcă Dumnezeu este nesfârșit.

Împreună-glăsuirea celor dinafară cu cele lăuntrice

În lucrurile bunei credințe și în ostenelile plăcute lui Dumnezeu trebuie ca și cele lăuntrice să împreună-glăsuiască cu cele dinafară. Cele dinafară sunt cele ce se săvârșesc în văzul tuturor; cele lăuntrice sunt dispoziția minții și a inimii, felul de gândire, de așezare sufletească și de simțire pe care nu le văd ceilalți oameni, dar pe care conștiința le cunoaște și Cel Atoatevăzător le zărește. Când cele dinafară sunt singure, sunt ca frunzele fără roadă; când cele dinafară sunt singure, dacă e cu putință așa ceva, se aseamănă aburilor care nu sunt ținuți laolaltă de nimic, și ca atare se împrăștie în văzduh. Împreună însă ele alcătuiesc un arbore cu frunziș care dă umbră bună, plin cu sevă dătătoare de viață și îmbelșugat în roade. Astfel, nu numai prin tăcere să mărturisești neîmpotrivirea ta față de credință, ci nici în gând să nu ții ceva potrivnic ei. Pentru aceasta, trebuie să pui ca lege supunerea minții față de hotarele statornicite prin dogme, supunerea inimii față de nădejdile nepământești și de așteptarea bunătăților viitoare. De multe sminteli are parte mintea din partea deosebirilor de părere care ne înconjoară și din partea robiei de obște față de lume; de multe sminteli are parte voința din partea multelor pilde de viață necreștinească pe care le vedem la creștinii din jurul nostru; de multe sminteli are parte inima din partea plăcerilor lumești, cu care

vrăjmaşul încearcă să întunece în ea amintirea fericirii p
care o aşteptăm în veşnicie şi să o lege de pământ. Ea
nevoie să ne luptăm cu toate acestea mai ales acum, cân
deşarta cugetare a minţii spovedite, când obiceiurile rău
capătă răspândire. Să nu ne speriem de
pe inimă şi să rezistăm ispitei venite din partea celo
lalţi"! Nu suntem singuri: aproape este Domnul, Care
zis: *Îndrăzniţi, că Eu am biruit lumea* (In. 16, 33).

Bucuria creştinului

Bucuraţi-vă pururea (1 Tes. 5, 16), zice Sfântul Apostol Pavel, cu bucuria cea *în Domnul* şi *în Duhul Sfânt* (Rom. 14, 17). Această bucurie se înstăpâneşte în inimă sub înrâurirea credinţei vii, a iubirii fierbinţi şi a nădejdii tari, şi este atât de adâncă încât nici un fel de necazuri dinafară nu o pot tulbura. În creştinism, ea este tot atât de firească pe cât este de firească bucuria fiului care este primit iarăşi în braţele iubitoare ale tatălui pe care îl mâniase, ori a robului ferecat în lanţuri care aştepta moartea şi care a primit în schimb libertatea, ori a datornicului căruia i s-au iertat datoriile, şi, îndeobşte, ca a omului care se afla într-o situaţie-limită şi deodată, pe neasteptate, capătă fericirea cea mai deplină. La creştin se săvârşeşte în duh, în înţelesul cel mai înalt, ceea ce la aceia se săvârşeşte pe dinafară. Omul este zidit pentru bucurie, pentru viaţa raiului, pe care a pierdut-o prin cădere; acum, în Domnul Iisus Hristos, prin harul Sfântului Duh, el e reaşezat în cinul său cel dintâi. Deşi pe dinafară el încă nu este în rai, pe dinlăuntru primeşte deja rânduiala raiului, drept care se şi bucură. În viaţa de zi cu zi, oamenii se află într-o dispoziţie veselă a duhului atunci când nu-i apasă nevoile, când au pace cu ceilalţi, când treburile merg bine şi când nici un necaz nu-i ameninţă. Creştinii de ce se bucură? Fiindcă păcatele le sunt iertate, puterile morale – refăcute prin har, pacea cu Dumnezeu este înstăpânită în ei, conştiinţa li se păstrează curată faţă de toţi şi toate, au neclintită încredinţarea că

Domnul o păzeşte şi o va păzi neprihănită până la capăt, nădejdea fericirii vieţii veşnice este adâncă: trăind într-o asemenea atmosferă de bucurie, el nu are cum să nu fie într-o stare totdeauna bucuroasă a duhului.

Temeiul de căpetenie al bucuriei creştinului este însă înnoirea firii căzute. La naşterea cea de-a doua, prin botez, se aruncă sămânţa vieţii veşnice, după chipul Domnului înviat. Începând din acea clipă să umble întru viaţa cea înnoită, creştinul se eliberează tot mai mult din lanţurile stricăciunii, ce vine prin păcat, şi se umple cu prisosinţă de simţământul sănătăţii duhovniceşti. Acest simţământ de sănătate este aproape acelaşi lucru ca simţământul învierii: de aici bucuria neîncetată a vieţii în Domnul. Tocmai de aceea ne şi porunceşte Apostolul să fim bucuroşi – ne porunceşte, adică, să ne păstrăm într-o stare duhovnicească ce aduce bucurie neîncetată, să ne înconjurăm de convingeri care adie bucurie în suflet, să nu ne lipsim de gustarea bunătăţilor duhovniceşti cu care sunt îmbiaţi toţi în Domnul şi care nu au cum să nu veselească inima, să nu ne înstrăinăm niciodată de osteneli şi de nevoinţe, care ne duc pe o cale strâmtă, însă la viaţa veşnică. Apostolul nu vrea ca creştinul să dezvolte în sine bucuria prin nu ştiu ce visări, ci să păşească cu fapta pe tărâmul veselitor al luminii şi al vieţii. Şi pe cât este de sigur că pe acest tărâm ajunge orice creştin adevărat, pe atât este de nedespărţită bucuria de creştinul adevărat; tocmai de aceea cuvântul lui Dumnezeu ne porunceşte în multe rânduri să ne bucurăm (Filip. 3, 1; 4, 4; Rom. 12, 12; 14, 17; Iac. 1, 2). Când înlăuntru este pace şi bucurie, nevoile şi necazurile dinafară nu au înrâurire asupra creştinului, aşa încât doar ceilalţi îl pot socoti necăjit, în vreme ce el însuşi se bucură pururea înlăuntrul său (2 Cor. 6, 10).

Pogorârea Sfântului Duh

Pogorârea Sfântului Duh este primul moment când omenirea respiră Duhul Dumnezeiesc. Amintiți-vă de prorocia lui Iezechiil despre câmpul plin de oase omenești. Amintiți-vă cum la cuvântul lui s-au adunat iarăși oasele, cum s-au acoperit apoi cu vine, cu carne și cu piele, dar duh încă nu se afla în ele. Și i s-a zis proorocului: *„proorocește despre Duh", și am prorocit* (Iez. 37, 9-10) – și totul a înviat. Acel câmp de oase preînchipuie omenirea căzută, care în depărtarea sa de Dumnezeu nu avea în sine viață și era lipsită de duh, precum spune Apostolul. Domnul însă n-a părăsit-o, ci a pregătit-o în vederea primirii învierii prin felurite lucrări ale purtării Sale de grijă. Se poate spune că la vremea arătării Mântuitorului Hristos ea era gata pe deplin să primească o viață nouă: semăna cu un hoit întreg, în care oasele erau unite prin încheieturi și acoperite de vine, de trup și piele, și numai duhul lipsea din ea. În Evanghelie se spune limpede că vremea învierii ei sosise deja; rămăsese puțin de făcut: *nu era încă Duh Sfânt* – de ce? – *pentru că Iisus încă nu Se proslăvise* (In. 7, 39). Dar iată că Domnul a înviat, S-a înălțat la cer întru slavă, Duhul Dumnezeiesc S-a pogorât și omenirea a înviat, respirându-L.

Aerul tras în piept prin respirație trece în mod normal în plămâni, din canalul mare care este traheea în canale tot mai mici, până ce ajunge la capăt: în alveole. Astfel,

receptorii elementelor vitale ale aerului sunt plămânii, iar mijlocul de împărtăşire a puterii lui de viaţă dătătoare este însăşi acţiunea respiraţiei, altfel spus inspirul şi expirul. Aşa şi în ce-L priveşte pe Duhul Sfânt: după ce a tras o dată în piept Duhul Dumnezeiesc, neamul omenesc îl respiră neîncetat începând de atunci. Plămânii în care se săvârşeşte aceasta sunt Sfânta Biserica; canalele din plămâni sunt dumnezeieştile taine şi celelalte lucrări sfinţitoare; ciclul respirator este ciclul liturgic anual – de pildă, Postul Mare cu toată rânduiala sa, apoi praznicele legate de Cincizecime, după aceea iar post, iarăşi zile luminate şi aşa mai departe. Aşa respiră Biserica lui Hristos, altfel spus toţi creştinii credincioşi de pretutindeni. Iar întrucât creştinismul este în omenire, toată omenirea respiră prin el, deşi nu toţi se fac părtaşi lucrărilor de viaţă făcătoare ale acestei respiraţii dumnezeieşti.

Pricina este faptul că într-o parte a omenirii sunt vătămate organele respiratorii, iar alta – cea mai mare ca număr – nu se supune înrâuririi acestei respiraţii binefăcătoare – căci după cum pentru ca acţiunea respiraţiei asupra corpului să fie deplină este neapărată nevoie să nu fie vătămate şi astupate canalele din plămâni, şi pentru ca Duhul Dumnezeiesc să lucreze pe deplin este neapărată nevoie ca organele pe care El Însuşi le-a rânduit pentru a Se împărtăşi să fie întregi, altfel spus ca toate dumnezeieştile taine şi celelalte lucrări sfinţite să se păstreze aşa cum au fost ele rânduite de către sfinţii Apostoli la insuflarea Duhului Dumnezeiesc. Acolo unde aceste aşezăminte sunt vătămate, Duhul Dumnezeiesc nu poate fi respirat pe deplin şi, prin urmare, nu are lucrare deplină. Astfel, la papistaşi toate tainele sunt vătămate şi multe sfinţite lucrări mântuitoare au fost strâmbate; papismul

este un plămân plin de puroi. Luteranii au lepădat cea mai mare parte a tainelor, iar pe cele rămase le-au strâmbat atât ca formă, cât şi ca fond. Apropiaţi de ei, dar şi mai vătămaţi, sunt sectanţii noştri. Toţi aceştia şi cei asemeni lor nu respiră sau respiră incomplet, şi ca atare sunt hoiturі care putrezesc ori sunt ofticoşi, aşa cum este ofticos cel bolnav de piept.

Totuşi, să nu ne amăgim pe temeiul faptului că avem sănătoase organele de respirat Duhul Dumnezeiesc, adică adevărate sfinte taine şi întocmire autentică a Bisericii. Fără a respira Duhul Dumnezeiesc nu putem trăi. Biserica respiră Duhul Acesta, şi noi suntem datori cu toţii să-L respirăm. Nările prin care se primeşte Duhul Dumnezeiesc, adică deschiderea inimii pentru a-L primi, sunt credinţa vie; contactul cu El este participarea la tainele şi sfinţitele lucrări săvârşite după rânduiala Sfintei Biserici; însuşirea Lui este a lucra după insuflarea Lui, care se exprimă prin cerinţele conştiinţei şi prin poruncile evanghelice. Cine trăieşte astfel, acela respiră Duhul şi primeşte de la El viaţă. Iar mărturia vrednică de crezare a acestei înduhovniciri este rugăciunea, care pe bună dreptate este numită „răsuflarea Duhului". Cine se roagă bine, adunat şi cu căldură în biserică şi acasă, acela respiră Duhul.

Sfârşitul lumii

Când Evanghelia va fi trecut la toate neamurile care locuiesc pe pământ şi va fi ales dintre ei pe cei în stare să o primească, iar în urma primirii ei să se lumineze şi să se nască iarăşi prin harul Duhului Celui Sfânt, atunci nu va mai fi nici un temei să mai dăinuiască rânduiala de acum a lucrurilor: va veni sfârşitul lumii, altfel spus zilele de apoi, în care Domnul a rânduit să vină iarăşi pentru a face judecată asupra tuturor celor ce vieţuiesc pe pământ, ca pe unii să-i bage în Împărăţia slavei Sale, iar pe ceilalţi să-i dea soartei amare pe care au ales-o. Astfel, după ce – sau în vreme ce – neamul omenesc îi va da pe toţi ceia ce sunt ai lui Dumnezeu şi nu va mai fi pricină să-i aşteptăm, iar cei ce nu sunt ai lui Dumnezeu îşi vor da arama pe faţă, secerişul va fi gata: Domnul va trimite secerătorii, după care va urma sfârşitul a toate. Recolta se pârguieşte la un soroc anume: şi aceste fenomene din vremea de apoi vor avea un soroc anume, rânduit de Dumnezeu. Atât binele cât şi răul sunt semănate deja, se dezvoltă, cresc, dar amândouă se vor pârgui la vremea lor. Asta nu se poate întâmpla mai înainte de acel soroc. Astfel, precum la întrebarea: „De ce nu apar secerătorii în ţarină?" răspunsul nemijlocit este că nu a venit încă vremea, deopotrivă şi la întrebarea: „De ce nu apar evenimentele de anvergură mondială pe care le aşteptăm?" răspunsul nemijlocit este

„Încă n-a venit vremea rânduită de Dumnezeu ca ele să se arate". Tot aici intră şi arătarea Antihristului.

A plăcut înaintea lui Dumnezeu să ne descopere prin cuvântul Său unele dintre scopurile cârmuirii lumii de către El. Privitor la ceea ce ne interesează acum, putem vedea şi în ele puterea ce îl opreşte pe Antihrist (2 Tes. 2, 6). Lumea dăinuie pentru ca puterea de mântuire, pe care Domnul a pus-o în neamul omenesc, să înfăptuiască lucrarea sa. Puterea de mântuire stă în cuvântul şi harul lui Dumnezeu, primite cu credinţă şi înfăptuite în viaţă prin râvna de a plăcea lui Dumnezeu şi lepădarea de sine. Cuvântul lui Dumnezeu umblă pe pământ, îi trezeşte pe cei adormiţi şi îi duce la izvoarele harului; renăscându-se, aceştia devin lucrători ai mântuirii lor, întru slava Domnului, Care ne-a rânduit tuturor mântuirea. Aşa ceva se întâmplă peste tot: şi printre necredincioşi, şi printre rătăciţi, şi printre drept-credincioşi, pentru că cei chemaţi nu sunt toţi aleşi, după cum nu sunt buni de mâncat toţi peştii care ajung în năvod. Numai celor născuţi de Sus, *care nu din sânge, nici din poftă trupească, nici din poftă bărbătească, ci de la Dumnezeu s-au născut, li s-a dat stăpânire să se facă fii ai lui Dumnezeu* (In. 1, 12-13). Anume din aceştia clădeşte Domnul Împărăţia Sa cea Cerească. Ei sunt materialul pe care îl pregătesc pe pământ pentru cer cuvântul şi harul lui Dumnezeu când sunt primite de libera alegere a voinţei omului. Când puterile acestea vor fi ales de pe pământ tot materialul bun de ceva şi Împărăţia lui Dumnezeu va fi pe deplin clădită, mântuirea Domnului îşi va fi săvârşit lucrarea sa şi rânduiala de acum a lucrurilor nu va mai avea nici un rost pentru care să dăinuie. Lumea dăinuie pentru că nu au intrat încă în Împărăţia lui Hristos toţi cei potriviţi pentru ea. *Şi alte oi am*, zice Domnul, *care nu sunt din staulul acesta; şi pre acelea*

Mi se cade a le aduce, şi vor fi o turmă şi un Păstor (In. 10, 16). Când aceasta se va săvârşi, va veni şi sfârşitul, va avea loc şi arătarea Antihristului. Ca atare, şi pricina care opreşte arătarea lui va consta în faptul că puterea mântuiri încă nu şi-a săvârşit pe deplin lucrarea. Când această putere va înceta să lucreze, Antihrist va ieşi pe scenă.

Vechii exegeți ai Sfintei Scripturi socoteau, printre altele, şi Imperiul Roman ca fiind puterea ce îl opreşte pe Antihrist: întrucât Imperiul Roman încă exista, interpretau astfel pasajul întemeindu-se pe prorocia lui Daniil. În vremea noastră nu putem fi de acord cu o asemenea idee decât în sensul în care Imperiul Roman reprezintă puterea imperială în general. Deținând puterea de a ține în frâu mişcările populare, puterea imperială care a adoptat principiile creştine nu va îngădui poporului să se abată de la ele. Iar întrucât lucrarea de căpetenie a lui Antihrist va fi să-i depărteze pe toți de Hristos, el nu se va arăta cât timp va fi în putere stăpânirea împărătească. Aceasta nu-i lasă spațiu de acțiune şi îl împiedică să lucreze în duhul care îi este propriu. Tocmai aceasta este puterea care îl opreşte pe Antihrist. Iar când puterea împărătească şi poporul vor introduce peste tot autonomie – republici, democrație, comunism – Antihristului i se va deschide spațiu de acțiune. După cum ne arată experiența revoluțiilor franceze din veacul trecut şi din veacul nostru, pentru Satana nu va fi greu să pregătească glasuri în favoarea lepădării de Hristos. Nu va avea cine să spună cu autoritate: „Veto", iar smerita mărturisire a credinței nici nu va fi ascultată. Tocmai când se vor introduce peste tot asemenea rânduieli, care favorizează tendințele antihristice, se va arăta şi Antihrist. Iar până atunci va aştepta, va fi oprit. Aceasta este ideea la care ne conduc cuvintele Sfântului Ioan Gură de Aur, care la vremea sa vedea stăpânirea împărătească întruchipată în statul roman

„Când va înce
stăpânirea îm
hristul – iar p
această împăr
meni nu i se v
aceasta va fi
(anarhia), An
dumnezeiască,

S-ar putea
păzi credința.
rea timpului c
mult. Este plă
minoase ale
acestea nu au
rația a lui Hris
nu pe pământ,
persoanele pe
mântuitoare a
cât privește pă
vor ajunge să
răspândesc văz
totul, va mai tr
un exemplu inf
darea de credi
ține tocmai An
că puterea ce
există încă pre
nu precumpăne
multă credință

[5] Rândurile ace
Între timp, putere
lucruri s-au schimb

„Când va înceta să mai fiinţeze împărăţia romanilor (adică stăpânirea împărătească)", spune el, „atunci va veni Antihristul – iar până atunci, cât timp el va avea să se teamă de această împărăţie (adică de stăpânirea împărătească), nimeni nu i se va supune cu uşurinţă. Dar după ce stăpânirea aceasta va fi surpată şi se va înstăpâni lipsa de stăpânire (anarhia), Antihristul va tinde să răpească şi stăpânirea dumnezeiască, şi pe cea omenească".

S-ar putea împotrivi cineva zicând că poporul însuşi va păzi credinţa. Dar este greu de admis că odată cu scurgerea timpului credinţa va creşte de la sine din ce în ce mai mult. Este plăcut să întâlnim la unii scriitori descrieri luminoase ale creştinismului viitorului, însă descrierile acestea nu au nici o îndreptăţire. Mai exact, harica Împărăţia a lui Hristos se lărgeşte, creşte şi se împlineşte, însă nu pe pământ, în chip văzut, ci în cer, în chip nevăzut, cu persoanele pe care aici, în împărăţiile pământeşti, puterea mântuitoare a lui Hristos le pregăteşte să ajungă acolo. Iar cât priveşte pământul, Însuşi Mântuitorul a prezis că pe el vor ajunge să domnească răul şi necredinţa: acestea se şi răspândesc văzând cu ochii, şi când vor precumpăni cu totul, va mai trebui doar o iniţiativă: numai să dea cineva un exemplu influent ori să ridice un glas puternic, şi lepădarea de credinţă va începe. Această iniţiativă îi va aparţine tocmai Antihristului. De aici se poate trage concluzia că puterea ce opreşte arătarea lui stă şi în faptul că nu există încă pregătirea potrivită pentru primirea lui, încă nu precumpănesc păgânătatea şi necredinţa, încă mai este multă credinţă şi bunătate în neamul omenesc[5].

---

[5] Rândurile acestea au fost scrise cu peste o sută de ani în urmă. Între timp, putere împărătească ortodoxă nu mai există şi multe alte lucruri s-au schimbat în rău... (n. tr.).

Vedenia bătrânului

Un bătrân duhovnicesc ajuns la o vârstă foarte înaintată, care trăia într-o pustie, departe de lume, a căzut în trândăvire (achedie), ispitit fiind de nedumerirea: „Oare săvârşesc aşa cum trebuie alergarea acestei vieţi? Oare pot să nădăjduiesc că ostenelile mele vor fi încununate de reuşită?" Bătrânul şedea cu capul plecat; inima îl durea, însă nici nu putea să plângă. În clipa aceea i s-a înfăţişat îngerul Domnului şi a zis: „Pentru ce te tulburi, şi pentru ce intră în inima ta asemenea gânduri? Nu eşti tu primul şi nici ultimul care mergi pe această cale. Mulţi au străbătut-o, mulţi merg pe ea şi mulţi o vor mai străbate, ajungând în luminatele locaşuri ale raiului. Să mergem: o să-ţi arăt feluritele căi pe care umblă fiii oamenilor, o să-ţi arăt şi unde duc aceste căi".

Bătrânul s-a sculat şi a mers în urma îngerului, însă de-abia a făcut câţiva paşi că o vedenie minunată s-a descoperit ochilor minţii lui. A văzut de-a stânga sa o beznă deasă, ca un perete de nepătruns, din care se auzea zgomot, zarvă şi tulburare. Privind cu luare-aminte în acea beznă, a văzut un râu larg, pe care valurile mergeau înainte, la dreapta şi la stânga, şi de fiecare dată când trecea prin faţa lui un val, cineva spunea limpede: „Acesta este valul necredinţei, nepăsării, răcelii; acesta este valul nemilostivirii, desfrâului, luării de mită; acesta este valul răsfăţului, plăcerilor deşarte, zavistiei, dezbină-

rii, iar acesta – al beției, necurăției, leneviei, necredinței față de soț ori soție", și așa mai departe – și fiecare val învârtea pe creasta sa o mulțime nenumărată de oameni, pe care îi ridica din râu și iarăși îi cufunda în adâncul lui. Cuprins de groază, bătrânul a strigat: „Doamne! Nu cumva toți aceștia vor pieri, și n-au nădejde de mântuire?" Îngerul i-a grăit: „Mai uită-te, și vei vedea milostivirea și dreptatea lui Dumnezeu".

Bătrânul s-a uitat iar la râu, și l-a văzut acoperit de-a lungul și de-a latul său de bărcuțe în care ședeau tineri luminoși cu tot felul de unelte potrivite pentru scăparea celor ce se înecă. Tinerii aceștia îi chemau pe toți la ei: unora le dădeau mâna, altora le întindeau toiege și scânduri, le aruncau frânghii, iar câteodată cufundau până în adânc prăjini cu cârlige, doar-doar se va apuca cineva de ele. Ce credeți că se întâmpla? Rareori răspundea cineva la glasul poftirii lor; încă și mai puțini erau cei care foloseau precum se cuvine uneltele de mântuire care li se dădeau: cei mai mulți le respingeau cu dispreț și se cufundau cu o plăcere sălbatică în acel râu din care ieșeau aburi, putoare și miros de ars.

Bătrânul și-a aruncat privirea de-a lungul râului, și la capătul lui a văzut o prăpastie, în care râul se arunca. Numeroși tineri pluteau acolo în bărcuțe încoace și încolo, chiar și pe marginea prăpastiei dând cu grijă ajutor orișicui voia să-l primească – însă în ciuda acestui fapt, pe fiece clipă mii de oameni cădeau împreună cu apele râului în prăpastie, de unde se auzeau numai gemete deznădăjduite și scrâșnire a dinților. Bătrânul și-a ascuns fața în palme și a început să plângă cu amar... Și s-a făcut către el glas din cer: „Trist, dar cine e vinovat? Spune, ce-aș fi putut să fac pentru mântuirea lor și nu am făcut? Singuri leapădă cu înverșunare orice ajutor li se dă. M-ar lepăda

şi pe Mine, dacă M-aş pogorî să le dau ajutor în locurile cele mai lipsite de bucurie ale pătimirilor lor".

Bătrânul şi-a întors ochii spre dreapta, spre răsăritul cel luminos, şi a văzut o arătare veselitoare. Cei care, luând aminte la chemarea tinerilor luminoşi, le dădeau mâna ori se apucau de vreo unealtă mântuitoare, erau scoşi de aceştia pe malul drept. Acolo îi luau în primire alţii, îi duceau în nişte clădiri mici şi frumoase, răspândite în mare număr pe toată întinderea malului, unde îi spălau cu apă curată, îi îmbrăcau în haine curate, îi încingeau, îi încălţau, le dădeau toiag şi, întărindu-i cu hrană, îi trimiteau la drum, mai departe spre răsărit, poruncindu-le să nu privească înapoi, să meargă fără oprire, să se uite cu luare-aminte pe unde merg şi să nu treacă pe lângă vreo clădire de felul acela fără să intre şi să se întărească luând hrană şi sfat de la cei în a căror grijă au fost date clădirile cu pricina, ca şi de la cei ce vor fi intrând în ele.

Bătrânul şi-a plimbat privirile peste mal, şi a văzut că pe toată întinderea lui se pregătesc de drum acei izbăviţi. Pe feţele lor erau întipărite bucuria şi însufleţirea. Se vedea că toţi simt o uşurinţă şi o putere deosebită şi că năzuiesc cu un anumit nesaţ să pornească pe acea cale, al cărui început era semănat cu flori plăcute la arătare.

Bătrânul s-a uitat şi mai departe spre răsărit, şi iată ce i s-a descoperit. Poiana cea plăcută se termina nu departe de mal; în continuare începeau munţi ale căror creste erau îndreptate în toate părţile. Aceşti munţi – ba golaşi şi stâncoşi, ba acoperiţi cu păduri şi tufişuri – se înălţau tot mai mult spre zare, fiind întretăiaţi de prăpastii. Peste tot se vedeau călători-ostenitori. Unii se căţărau pe râpe, alţii şedeau osteniţi ori îngânduraţi, alţii se luptau cu fiarele sau cu şerpii, alţii mergeau spre răsărit de-a dreptul, alţii pe ocolite, alţii pieziş – însă toţi se osteneau, se luptau şi

îşi încordau p
va din ei dru
de tot ori se
ceaţa şi întun
stâncă greu d
fiarele pădurii
ce era uimitor
diri frumoase,
pentru prima
intra într-una
obosit ar fi fos
atunci nici măc
nici un fel de p
le acelea, găse
atunci ascunsă,
piedică sau bir
înalt şi mai ară
mina şi întinere
iarăşi netede şi
degrabă într-un

Bătrânul şi-a
îndărătul lui sau
minunată, din c
ceaţă: „Sfânt, S
lindu-se, bătrânu
lui a răsunat lim
încât să ajungeţi

Ridicându-se
luritele culmi al
repeziciune înap
şi cu vorbe de hu
din laturi: „Opre
nişte arapi scunz

îşi încordau puterile sufleteşti şi trupeşti. Rar vedea cineva din ei drumul întotdeauna: deseori, acesta se pierdea de tot ori se împrăştia în răspântii; uneori îl acopereau ceaţa şi întunericul, alteori îl întretăia o prăpastie ori o stâncă greu de trecut, iar câteodată stăteau la pândă pe el fiarele pădurii sau târâtoarele din văile munţilor. Iată însă ce era uimitor: prin munţi erau împrăştiate peste tot clădiri frumoase, asemănătoare celor în care erau primiţi pentru prima dată cei mântuiţi din râu. Îndată ce călătorul intra într-una din ele, ieşea vioi şi plin de puteri, oricât de obosit ar fi fost. Fiarele şi lighioanele nu-i puteau îndura atunci nici măcar privirea şi fugeau de el; nu-l puteau opri nici un fel de piedici; urmând sfaturilor primite în clădirile acelea, găsea cu uşurinţă şi repeziciune calea până atunci ascunsă, şi de fiecare dată când cineva trecea de o piedică sau biruia un vrăjmaş devenea mai puternic, mai înalt şi mai arătos, şi cu cât urca mai mult, cu atât se lumina şi întinerea. La vârful muntelui, locurile deveneau iarăşi netede şi înflorite, însă cei ce păşeau pe el intrau degrabă într-un nor luminos, din care nu se mai arătau.

Bătrânul şi-a ridicat privirile deasupra acestui nor, şi îndărătul lui sau îndărătul acelor munţi a văzut o lumină minunată, din care veneau spre el sunetele pline de dulceaţă: „Sfânt, Sfânt, Sfânt este Domnul Savaoth". Umilindu-se, bătrânul a căzut cu faţa la pământ, şi deasupra lui a răsunat limpede cuvântul Domnului: *aşa să alergaţi, încât să ajungeţi!*

Ridicându-se în picioare, bătrânul a văzut că de pe feluritele culmi ale munţilor nu puţini călători alergau cu repeziciune înapoi la râu – unii în tăcere, alţii cu strigăte şi cu vorbe de hulă. Către fiecare din ei se striga de sus şi din laturi: „Opreşte-te, opreşte-te!" – însă ei, goniţi de nişte arapi scunzi, nu ascultau preîntâmpinările şi se cu-

fundau iarăşi în râul cel împuţit. „Doamne! Ce este asta?" – a strigat uluit bătrânul, şi a auzit răspunsul: „Rodul nesupunerii faţă de rânduiala dată de Dumnezeu".

Cu aceasta, vedenia s-a încheiat. Îngerul care i-o arătase bătrânului l-a întrebat: „Te-ai mângâiat oare?". Şi bătrânul i s-a închinat până la pământ.

Iată înţelesul acestei vedenii. Râul este lumea, oamenii cufundaţi în el sunt cei ce trăiesc după duhul acestei lumi în patimi şi în păcate. Tinerii luminoşi din bărci sunt îngerii şi, îndeobşte, harul ce cheamă la mântuire; prăpastia în care se aruncă râul împreună cu oamenii este pierzarea cea veşnică; clădirea cea preafrumoasă de pe malul drept este Biserica dimpreună cu tainele sale; suişul pe munte cu feluritele piedici din calea lui înseamnă feluritele ostenели pentru curăţirea inimii de patimi; fiarele şi târâtoarele sunt vrăjmaşii mântuirii; locul neted de la vârf e împăcarea inimii; norul luminos ce îi ascunde pe călători este moartea paşnică; lumina din spatele muntelui este raiul cel fericit. Cine intră în clădirile împrăştiate pe drum şi pe munte, adică cine primeşte tainele şi ia parte la sfinţitele lucrări şi rugăciuni ale Bisericii, cine se foloseşte de sfatul şi de îndrumarea păstorilor ei, acela biruie uşor toate piedicile şi ajunge la desăvârşire degrabă, iar cine leapădă toate acestea nădăjduind în sine, nesupunându-se sfatului păstorilor Bisericii, acela cade repede şi duhul lumii îl mănă iarăşi.

Credința și așezămintele credinței

Credința nu este numai modul cunoașterii lui Dumnezeu și al relațiilor noastre cu El; ea cuprinde în același timp toate așezămintele mântuitoare pe care le-a dat Dumnezeu. Așezămintele mântuitoare alcătuiesc credința cea lucrătoare. „Deștepții" noștri poate că n-ar fi împotriva învățăturii creștine, dar cel mai mult au silă față de așezămintele creștinești. Iar întrucât aceste așezăminte nu sunt altceva decât credința în lucrare și în mișcare, principalul lor păcat este acela că nu vor să lucreze în duhul credinței. Este de mirare stăruința cu care acești oameni vorbesc de fapte și osteneli în vreme ce în domeniul sfintei credințe se instrăinează cel mai mult tocmai de activitate! Ceva nu este în regulă, pentru că ei știu regulile după care se direcționează în mod corect fluxul gândirii. Dacă o asemenea strâmbătate este admisă aici, este de presupus că aici ei nu sunt activi, ci pasivi, sunt instrumente ale unei gândiri străine, și încă ale unei gândiri care este ea însăși străină de adevăr.

Purtarea crucii proprii

Fiecare dintre noi are crucea sa. Aceasta este alcătuită din tot ce neliniştește şi apasă duhul nostru, din tot ce sfâşie inima noastră pe drumul nostru drept către Dumnezeu, în toate zilele vieţii noastre.

Primul capăt al acestei cruci este alcătuit din neputinţele firii noastre şi din reaua orientare a puterilor ei, cum ar fi: miopia minţii şi imaturitatea concepţiilor, lipsa energiei volitive şi nemişcarea voinţei către faptele datoriei, moleşeala simţurilor şi înclinarea lor către cele necuvenite, iar mai ales odraslele cumplite ale egoismului nostru: armatele patimilor şi poftele de tot felul ale trupului.

Cel de-al doilea capăt al crucii noastre este alcătuit din toate ostenelile şi neplăcerile vieţii. Noi căutăm îndestulare, relaţii bune cu toţi şi un curs favorabil al treburilor noastre, dar în toate aceste laturi ale vieţii noastre se petrece mereu câte o neorânduială supărătoare, iar câteodată chiar aducătoare de mari necazuri. Dorind să scăpăm de neplăceri, ne luptăm cu potrivniciile şi ne târâm viaţa aşa cum merge cineva prin mărăciniş: căpătând tot timpul zgârieturi. Aceasta este crucea vieţii.

Cel de-al treilea fel de cruce este alcătuit din ostenelile purtate în vederea împlinirii îndatoririlor noastre. Fiecare dintre noi îşi are îndatoririle proprii, fiecare îndatorire îşi are propria sferă de îndeletniciri, fiecare treabă cere osteneală şi răbdare pentru a o duce la capăt în acel duh, în

acea rânduială şi plinătate care alcătuiesc esența ei, biruind toate piedicile care sunt inevitabil legate de ea. Aşadar, orice treabă pe care suntem datori s-o facem este o povară, iar toate treburile împreună jugul deloc uşor al datoriei, pe care îl purtăm şi suntem datori să îl purtăm până la mormânt. Aceasta este crucea slujirii Domnului, societății, şi aproapelui.

Nu este nimeni pe lumea asta care să nu ducă povara acestor cruci, altfel spus a crucii sale cu întreită alcătuire – însă unii duc această cruce spre propria mântuire, alții spre propria pierzare. Punând asupra noastră această cruce, Domnul vrea ca noi să ne lucrăm prin ea mântuirea – şi dacă cineva, străduindu-se să dea jos de pe sine această cruce, se răneşte cu ea de moarte, vinovat este chiar el, prin nepăsarea şi neluarea sa aminte față de îndrumările grijulii pe care i le dă harul mântuitor al lui Dumnezeu. Iată, Domnul vrea ca luptându-ne cu noi înşine să dobândim experiență în ce priveşte deosebirea binelui de rău şi să ne curățim, ca purtând cu răbdare povara acestei vieți să-L înduplecăm pe Dumnezeu spre milostivire prin răbdarea noastră, ca împlinindu-ne datoria şi biruind toate piedicile să dobândim cu vrednicie cununa dreptății. Astfel, atunci când, intrând în aceste planuri bune ale lui Dumnezeu, rămânem în acest fel de legături cu crucea proprie, o purtăm în chip mântuitor; altminteri, crucea noastră ne este nu spre mântuire, ci spre pierzare.

A face milostenie înseamnă a semăna

Despre îndatorirea de a ajuta nevoiaşilor ce ar mai fi de spus? Toți o conştientizează, şi fiecare poartă în sine un mijlocitor pentru nevoiaşi – împreună-pătimirea față de amărâți, ce stă în firea omului. Şi nevoiaşii au ştiința de această datorie, de această cerință a inimii tuturor şi fiecăruia: tocmai de aceea cer cu îndrăzneală de la toată lumea, având deplină încredințare că cei îndestulați nu vor refuza să îi ajute din prisosul lor.

Dar ce lipseşte adeseori? Lipsesc ori nu sunt îndeajuns dispozițiile sufleteşti bune, care trebuie să înconjure şi să păzească milostenia. Oamenii dau, însă nu dau cât ar trebui, dau, însă uneori fără nici o plăcere şi cu strângere de inimă, fără dărnicie, fără bucurie. Dar de ce se „scurtează" mâna şi de ce se strânge inima? De la gândurile nedrepte, care abat de pe calea dreaptă inima noastră în clipa când dăm milostenie. Inima năzuieşte să ajute aproapelui, dar îndată se apucă să cumpănească dinainte măsura şi mijlocul facerii de bine. Totodată se apropie vrăjmaşul, seamănă gânduri rele şi strică toată treaba: „Ai şi tu o grămadă de nevoi, şi pe deasupra ce ştii dacă o să fie de folos milostenia ta?" Inima se strânge şi mâna care dă se „scurtează".

Pentru a îndrepta inima noastră la cele cuvenite şi a ne da puterea de a face față năvălirii gândurilor rele atunci când avem de dat milostenie, Apostolul ne porunceşte să

privim milostenia ca pe o semănătură: *cel ce seamănă cu zgârcenie*, spune el, *cu zgârcenie va şi secera; iar cel ce seamănă întru blagoslovenii, întru blagoslovenii va şi secera* (2 Cor. 9, 6).

Cheltuind semințele, semănătorul nu se gândeşte nicidecum că prin asta îşi stricã bunăstarea şi se lipseşte de putința satisfacerii propriilor nevoi. Dimpotrivă: semănând, se aşteaptă să se îmbogățească, să-şi sporească mijloacele şi să alunge nevoile. Aşa şi tu: să semeni milostenia fără să primeşti gândurile potrivit cărora dând un ban sau un lucru rămâi lipsit de ceva. Nu pierzi, ci agoniseşti; nu împuținezi, ci înmulțeşti; nu dai, ci primeşti.

Atunci când aruncă semințele în pământ, semănătorului nici nu-i trece prin cap că le aruncă în zadar, degeaba, în van; dimpotrivă, el e încredințat că pământul nu numai că o să păzească semințele încredințate lui, ci va şi aduce roadă de la ele de treizeci de ori sau chiar de o sută de ori mai mult. Aşa şi tu: să semeni milostenia cu dărnicie, având credință că mâinile nevoiaşilor sunt cei mai credincioşi paznici ai prisoaselor tale, cele mai grase şi roditoare țarini, unde şi mica semănătură a facerii tale de bine va aduce roadă îmbelşugată la vremea sa.

Oricât ar semăna, semănătorul nu se necăjeşte şi nu se întristează; dimpotrivă, cu cât seamănă mai mult, cu atât e mai vesel şi are nădejde mai bună. Aşa şi tu: cu cât dai milostenie mai din belşug, cu cât este mai cuprinzătoare întinderea facerilor tale de bine, cu atât să te bucuri şi să te veseleşti mai mult. Va veni vremea când Dătătorul răsplăților te va scoate în țarina îngrăşacă, semănată şi sporită în rodnicie a vieții tale, şi va veseli inima ta arătându-i grânele înmulțite de o sută de ori ale dreptății tale.

Atunci când, străbătând un loc pustiu, întâlneşti un copac sau vreo altă plantă pe terenul nisipos sau pietros, îţi pare rău de ea chiar fără să vrei. Stă acolo trist, îl istoveşte lipsa elementelor nutritive din aer şi din pământ; se vede limpede că se ofileşte şi se usucă, şi s-ar părea că prin starea şi înfăţişarea sa îi spune limpede fiecărui trecător: „Mi-e rău aici, luaţi-mă şi răsădiţi-mă în alt loc".

Cu totul alte simţăminte insuflă un copac ce creşte lângă ape, pe pământ gras şi umed. El este plin de viaţă şi, bucurându-se de îndestulare deplină, pare să cânte cu toate părticelele fiinţei sale o cântare de recunoştinţă Celui ce a sădit toate făpturile pentru putinţa de a bea cu toate gurile sale sucuri hrănitoare din tot ce este în juru-i.

Oare nu se află şi sufletele omeneşti în împrejurări asemănătoare? Da, adesea ori şi ele pier de foame şi se chinuie ca într-o închisoare întunecoasă din pricină că nu au îndeajuns ceea ce le poate hrăni şi sătura – şi adesea ori starea şi poziţia lor exterioară sunt cu totul pe dos faţă de această stare a lor lăuntrică. Iată de ce se întâmplă una ca asta.

Având-şi obârşia în pământ, planta îşi primeşte hrana tot din pământ şi din ceea ce este în jurul său. Sufletul, fiind zidit după chipul şi asemănarea lui Dumnezeu, nu se poate hrăni decât cu elementele cereşti, care vin de la Dumnezeu şi sunt îndreptate către el. Planta are nevoie de

lumină: fără lumină se ofileşte. Sufletul are nevoie de lumina cerească, iar această lumină este adevărul lui Dumnezeu. Cu acest adevăr sunt îmbiaţi din belşug în Biserica lui Dumnezeu toţi cei ce doresc să ia aminte la el: sunt îmbiaţi şi prin citirea cuvântului lui Dumnezeu, şi prin predici, şi prin cântările bisericeşti, şi prin toată rânduiala şi slujbele Bisericii, şi prin scrierile Părinţilor, şi prin foarte numeroasele cărţi mântuitoare de suflet. Doritorii primesc din belşug aici lumina adevărului dumnezeiesc şi se veselesc sub strălucirea ei – însă nu toţi fac aşa, şi adevărul lui Dumnezeu nu încape în toţi cei în care pare a încăpea. Sunt unii oameni care studiază zi şi noapte una din ştiinţe – matematică, fizică, astronomie, istorie şi aşa mai departe – crezând că îşi hrănesc sufletul cu adevărul, în vreme ce sufletul lor se ofileşte şi se chinuie – de ce? Deoarece adevărul nu e acolo unde îl caută ei. Nu vorbesc aşa fiindcă în ştiinţă nu este loc pentru adevăruri, ci pentru că acum ştiinţa adevărată e izgonită şi înlocuită fie cu închipuiri, fie cu presupuneri care deseori sunt chiar potrivnice adevărului. Dar sufletul nu îl poţi păcăli, cum nu îl poţi păcăli pe cel flămând dându-i o piatră în loc de pâine. Şi aşa, sufletul se chinuie. Dar studiul ştiinţelor tot mai este o îndeletnicire cât de cât practică, pe când de cei care citesc cu atâta lăcomie literatura noastră gazetărească ce să mai zici? Uitaţi-vă câtă silinţă îşi dau tinerii (ba uneori şi cei mai în vârstă) ca să primească numărul lunar sau săptămânal sau zilnic al revistei sau ziarului preferat şi cu câtă lăcomie neînfrânată se aruncă să devoreze prada primită? Nici la mâncare nu se mai gândesc, nici să doarmă nu mai au când. Iar roada care este? Două-trei fraze nimerite, două-trei fantezii plăcute, două-trei presupuneri amăgitoare – şi gata, restul nu e bun de nimic. Şi sufletul este nemulţumit. Ia omul o carte, ia încă una –

acelaşi lucru. Sufletul e bolnav... Se poartă discuţii – acelaşi lucru, fiindcă atât obiectele discuţiilor, cât şi felul în care sunt purtate ele sunt luate din aceleaşi cărţi. Adăugaţi la asta meschinăria îndeletnicirilor şi legăturilor omeneşti de zi cu zi, şi veţi pricepe că dacă ar fi să vi se deschidă acel auz cu care se poate auzi glasul sufletului, l-aţi auzi plângând cu amar: „Scoateţi-mă din puşcăria asta, mă înăbuş aici! Lăsaţi-mă să privesc lumina lui Dumnezeu!” Dar cine îl ascultă pe bietul suflet? Vedeţi că acum nu este la modă să hrăneşti sufletul cu adevărul lui Dumnezeu, ci să-l torturezi. Şi măcar dacă ar trebui căutat departe adevărul acesta! Dar el este chiar aici, însă oamenii nu vor să-şi deschidă ochii ca să primească lumina lui. Intră în biserică, ascultă cu luare-aminte ce se cântă, ce se citeşte şi ce se lucrează acolo, şi vei vedea lumina adevărului lui Dumnezeu. Deschide Evanghelia sau măcar ţine în mâini această carte dumnezeiască, şi sufletul tău va fi mai bucuros. Şi ce, puţine sunt acum scrierile Părinţilor în traduceri accesibile pentru toţi? Dar noi nu ştim toate aceste comori ale adevărului dumnezeiesc, nici măcar nu am auzit de numele lor. Şi atunci, ce fel de creştini suntem noi, de vreme ce nici nu luăm în mână cărţile în care este explicat creştinismul, ci citim te miri ce şi ne chinuim sufletul – noi, fiii luminii şi ai zilei, cum ne-a numit sfântul Apostol – într-un întuneric înăbuşitor?...

Ca să trăiască şi să crească, planta are nevoie de aer – fără aer ea se usucă. Şi sufletul are nevoie de aerul ceresc. Aerul ceresc este îmbisericirea, altfel spus toate sfinţitele lucrări cu dumnezeiască cuviinţă ale Bisericii. Numai acolo petrece sufletul ca într-o atmosferă ce-i este proprie, iar în afara acestei atmosfere se înăbuşă. Precum se usucă plămânul atins de tuberculoză, aşa se usucă sufletul în afara Bisericii, în obiceiurile lumeşti, ce par a oferi lăr-

gime. Şi iată de ce: sufletul celui ce nu ştie decât de baluri şi de teatre, de chefuri şi de concerte şi de cele asemenea, suferă şi se chinuie atunci când rămâne singur cu sine însuşi. El îi spune în aceste clipe grele: „Mă înăbuş; ia-mă de aici şi du-mă acolo unde aerul e întotdeauna curat şi cerul e pururea luminos".

Planta are nevoie de umezeală, de sucuri pe care să le bea cu rădăcinile şi, trecându-le în tulpină, să trăiască şi să crească prin decantarea şi prelucrarea lor: şi sufletul are nevoie să decanteze şi să prelucreze sucuri duhovniceşti. Asta se săvârşeşte prin faceri de bine zilnice, altfel spus prin împlinirea poruncilor, şi prilejul de a o face ne este dat de-a lungul întregii curgeri de zi cu zi a vieţii noastre. Sucurile în plantă, ca şi hrana în trupul nostru, rămânând neprelucrate nu fac decât să împovăreze fără să aducă folos: deopotrivă, toate elementele duhovniceşti primite de către suflet – adevărul lui Dumnezeu, tainele şi sfinţitele lucrări – nu vor face decât să-l împovăreze şi aici – prin judecata conştiinţei – şi dincolo – prin judecata lui Dumnezeu – dacă nu va prelucra toate acestea şi nu le va transforma în sânge al său prin facerea de bine duhovnicească. Iată de ce sunt bolnave, necăjite şi abătute sufletele oamenilor cufundaţi numai în griji lumeşti, sau numai în treburile care ţin de serviciu, sau – şi mai rău – numai în lucruri pătimaşe. Aceştia nu îngăduie să intre în sufletul lor nici o particulă hrănitoare – şi se usucă, se usucă sărmanul suflet. Nu vreau să spun că problemele de serviciu şi treburile acestei vieţi, grijile familiei, negoţul, feluritele întreprinderi lumeşti sunt pierzătoare pentru suflet – nu, ele nu-s pierzătoare; pierzător este faptul că oamenii se ocupă numai cu ele, fără să se îngrijească de faptele cele bune, sau chiar dacă le săvârşesc şi pe acestea, o fac nu întru slava lui Dumnezeu, ci pentru oarecare scopuri

egoiste. În corpul nostru, sucurile se transformă în sânge viu prin unirea lor cu oxigenul din aer: în chip asemănător, toate treburile – atât de la serviciu, cât şi de acasă – se pot transforma într-un element hrănitor pentru suflet dacă le vom închina pe de-a-ntregul lui Dumnezeu. Iar dacă asta nu se întâmplă, nici fapte bune n-au cum să fie: şi atunci, cu ce să se hrănească sufletul? Aşa că el se chinuie, şi se plânge omului: „Răsădeşte-mă din acest pământ uscat sau putred în ogorul lui Dumnezeu, în ogorul faptelor bune, pe care le cer poruncile lui Hristos!”

De ce îți tiranizezi sufletul, omule, dăruindu-te cu nechibzuință și cu orbire neorânduielii vieții lumeşti?

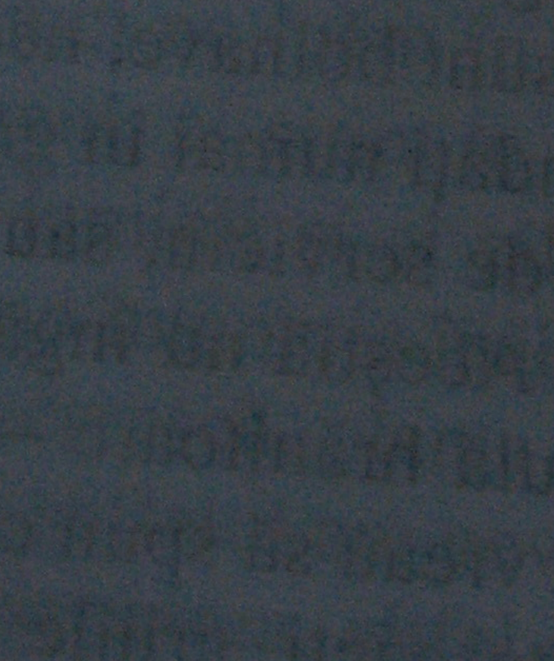

Mici modele de satanism din minte

Dumnezeu spune despre Sine că este întreit în Persoane – Tatăl, Fiul şi Sfântul Duh: aşa mărturiseşte şi raţiunea supusă lui Dumnezeu, şi apără adevărul acesta. Raţiunea luptătoare împotriva lui Dumnezeu se împotriveşte şi învaţă fie că nu există Dumnezeu, fie că şi dacă există, El este unitar, nu treimic, şi trăieşte în Sine, fără să se ocupe de lume. Aşa propovăduieşte raţiunea unora, strâmbând după propriul plac lucrurile – şi din această pricină este satană (potrivnic).

Dumnezeu spune că lumea a fost zidită prin cuvântul Lui din nimic: aşa mărturiseşte şi raţiunea supusă lui Dumnezeu, şi apără adevărul acesta, în vreme ce raţiunea luptătoare împotriva lui Dumnezeu afirmă că lumea s-a făcut şi s-a întocmit singură, şi vrea să strâmbe lucrurile după propriul plac. O astfel de raţiune este satană.

Dumnezeu spune că El Se îngrijeşte de toate până în cel mai mic amănunt şi că face în lume ceea ce vrea: aşa mărturiseşte şi **raţiunea** supusă lui Dumnezeu, şi apără acest adevăr, în vreme ce raţiunea luptătoare împotriva lui Dumnezeu se străduie să arate că nu există purtare de grijă dumnezeiască şi că toate se reglează singure, după legi pe care se **nu se ştie de către cine** în firea lucrurilor, legi pe care nici Dumnezeu Însuşi nu le poate birui. Aşa învaţă raţiunea luptătoare împotriva lui Dumnezeu şi vrea să strâmbe lucrurile după propriul plac, drept care este satană.

Dumnezeu spune că omul a căzut şi că după cădere a fost refăcut de Mântuitorul nostru, Domnul Iisus Hristos, în sfânta Sa Biserică: aşa mărturiseşte şi raţiunea supusă lui Dumnezeu, şi apără adevărul acesta, în vreme ce raţiunea luptătoare împotriva lui Dumnezeu nu vrea să recunoască nimic de acest fel, nu crede nici în cădere, nici în întruparea lui Dumnezeu Cuvântul, nici în răscumpărare, nici în Sfânta Biserică, nici în taine, în nimic sfânt, nici măcar în viaţa şi răsplătirea ce au să fie: nu crede, şi pe ceilalţi se străduie să-i atragă în necredinţă şi în împotrivirea faţă de Dumnezeu. După toate acestea, ce altceva este, dacă nu satană?...

Aducerea-aminte de judecata lui Dumnezeu

Dacă s-ar putea întipări cumva în sufletul oamenilor imaginea judecății lui Dumnezeu, nu încape îndoială că toți s-ar face în cel mai scurt timp râvnitori neabătuți ai faptelor celor bune.

Închipuiți-vă că a venit din cer ştire sigură că mâine-poimâine o să vină Domnul să judece viii şi morții: s-ar mai deda cineva atunci plăcerilor şi distracțiilor? Ar mai fi cineva indulgent cu propriile patimi, ar mai păcătui? Ar mai amâna pocăința şi îndreptarea? Doar un nebun şi-ar mai permite să facă aşa ceva; toți oamenii care nu şi-au pierdut mintea s-ar repezi să facă tot ce se mai poate face într-un răstimp atât de scurt. Când vin examenele, elevii nu se gândesc decât cum să se pregătească pentru ele; unii îşi pierd chiar somnul şi pofta de mâncare, iar de jocuri şi ştrengării nu le mai arde în nici un caz. Aşa şi cu noi: dacă aducerea-aminte de judecata lui Dumnezeu nu ne-ar ieşi din cap, singura noastră grijă ar fi să împlinim fără abatere tot ce cere de la noi Domnul şi să ne arătăm astfel bineplăcuți Lui în ceasul judecății.

Nenorocirea noastră este tocmai că ne-am obişnuit să depărtăm de cugetul nostru ceasul acesta – ne-am obişnuit sau ne-am dat singuri dreptul de a o face. Fiecare se gândeşte: „De câtă vreme trăiesc pe pământul ăsta, tot

aud: „vine judecata, vine judecata", dar până acum – nici urmă de judecată! În zadar au aşteptat părinţii, bunicii şi străbunicii noştri judecata, şi nici noi, nepoţii şi strănepoţii lor, n-o s-o apucăm". Aşa este; s-ar mai putea adăuga şi că sunt deja optsprezece veacuri de când a vorbit Domnul de judecată şi oamenii tot o aşteaptă, însă ea nu vine. Ce reiese de aici? Da, până acum judecata n-a avut loc, dar poate că nici nu veţi reuşi să citiţi ceea ce scriu eu, că Domnul va şi veni, deoarece nu încape îndoială că El va veni (doar vorbesc cu oameni credincioşi), deşi nimeni nu poate spune clar când se va întâmpla asta. Noe le-a tot spus celor din vremea sa: „încetaţi cu păcatele, încetaţi cu păcatele, altfel Domnul o să trimită peste voi potopul şi o să vă înece": poate că la începutul propovăduirii s-au mai făcut oameni de treabă unii, dar pe măsură ce treceau anii – zece, doisprezece, o sută şi mai mult – şi-au dat dreptul să nu mai creadă în ameninţarea care nu se mai împlinea. Şi totuşi, această necredinţă a lor n-a înlăturat cele ce aveau să se întâmple: a venit potopul şi a luat totul... Poate că Noe şi-a repetat propovăduirea până în ultima clipă, şi râdeau de el, dar tot s-a întâmplat ceea ce Domnul a rânduit; poate că pe unii potopul i-a găsit când încă îşi băteau joc de Noe. Şi printre noi sunt mulţi oameni care depărtează de cugetul lor ceasul judecăţii, sunt şi destui care nu cred deloc în ea: aceasta nu va înlătura însă Judecata, şi va veni clipa când se va împlini rânduiala Domnului, iar asta se va întâmpla când ne vom aştepta mai puţin. În zilele lui Noe, zice Domnul, oamenii mâncau, beau, se însurau, construiau şi făceau comerţ, nimeni nici nu se gândea la potop, dar a venit potopul şi a distrus totul. Iată că şi noi mâncăm, bem, ne distrăm şi ducem grija a tot felul de lucruri, iar la judecata lui Dumnezeu nici nu ne gân-

dim – şi totuşi, poate că ea va veni chiar acum şi ne va găsi aşa. Arătându-se la un capăt al cerului, zice Domnul Însuşi, fulgerul ajunge într-o clipă la celălalt şi cuprinde tot orizontul: la fel de neaşteptată şi de fulgerătoare va fi şi venirea Fiului Omului. De multă vreme se îngroaşă şi se apropie de noi norul...

Şiretenia celui viclean

Amintiți-vă predica de pe munte a Mântuitorului, în care El învăța cum trebuie să fie cei care Îl urmează. După ce explică dispozițiile creştineşti ale sufletului, El arată acele lucrări şi osteneli creştineşti care sunt văzute de către toți: rugăciunea, milostenia şi postul. Orice creştin ce are râvnă să-şi îndrepteze viața umblă negreşit întru ele, şi cu cât are cineva mai multă experiență şi obişnuință cu ele, cu atât este mai aproape de desăvârşirea creştină, cu atât este mai aproape de cer şi cerul este mai aproape de el. Şi prin ce au fost mai puternici creştinii în toate timpurile, prin ce au fost de temut lumii şi stăpânitorului ei? Prin rugăciune, prin milostenie şi prin post. În veacul nostru, duhul lumii se străduie să precumpănească asupra duhului lui Hristos, dar ia uitați-vă: prin ce vrea el să atingă scopul acesta? Prigoane nu porneşte – dar ce face? Vrea să ne lipsească de arme: de rugăciune, de post şi de milostenie. Şi iată că şi în presă, şi discursuri, şi în glumă, şi în serios, peste tot întâlniți la iubitorii acestei lumii atacuri ba asupra rânduielilor bisericeşti şi asupra împărțirii de milostenie, ba asupra postului, asupra oricărei asceze şi asprimi a omului față de sine însuşi. Ştie, şmecherul, că dacă va reuşi să ne lipsească de aceste arme ale vieții creştineşti, biruința va fi de partea lui fără cine ştie ce luptă crâncenă, pentru că fără ele, la fel ca ostaşul neînarmat şi gol, cădem şi vom cădea negreşit în robie. Da, de-altfel, lepădarea de ele este deja robie şi moarte.

Răstignirea duhovnicească

Păcatul, spune sfântul Avvă Dorothei, are două laturi: una este alcătuită de faptele păcătoase, cealaltă – de patima păcătoasă. Patima slujeşte drept izvor şi pricină a faptelor păcătoase, iar faptele sunt odraslă a patimii, prin care aceasta se vădeşte.

Când cineva se lasă de faptele păcătoase şi pătimaşe, păcatul – altfel spus lumea – se răstigneşte faţă de el, iar când cineva stinge şi dezrădăcinează în sine însăşi patima păcătoasă, şi el se răstigneşte faţă de păcat, altfel spus faţă de lume. Astfel, de pildă, când cineva se lasă de baluri, de chefuri, de teatre, aşa încât nimeni nu îl vede vreodată făcând vreun lucru necuviincios ori în vreun loc necuviincios, când toţi îl află totdeauna serios şi fără lipsuri din punct de vedere moral, atunci păcatul – altfel spus lumea – a murit pentru el – altfel spus s-a răstignit faţă de el – cu această parte a sa. Dar totodată încă nu se poate spune că şi el s-a răstignit faţă de lume – altfel spus faţă de păcat –, pentru că deşi cu trupul nu face acele fapte şi nu este în acele locuri, poate fi acolo cu mintea şi cu inima. De pildă, nu este la teatru cu trupul, dar se poate gândi la el şi poate spune cu părere de rău: „ce bine ar fi să fiu acolo!" Nu este la chefuri, dar gândul lui poate găsi plăcere în ele şi le poate dori. În toate aceste cazuri şi în cele asemenea lor, deşi păcatul şi lumea s-au răstignit faţă de el, el încă nu s-a răstignit faţă de păcat şi faţă de lume, ci

încă le iubeşte, încă le doreşte şi se îndulceşte de ele. Iar dacă se înfrânează de la faptele păcătoase, face asta fie pentru că n-are bani, fie pentru că se teme de cineva, iar nu pentru că n-ar iubi păcatul şi lumea. Aşadar, este iubitor de lume şi iubitor de păcat, pentru că Dumnezeu Se uită nu doar la fapte, ci şi la inimă. Aşadar, trebuie nu numai să ne lăsăm de faptele pătimaşe şi păcătoase, ci şi să biruim şi să stingem înseşi patimile, încât să nu ne mai gândim la nici un fel de lucruri şi de fapte pătimaşe şi să nu ne mai îndulcim de ele. Când va ajunge omul la starea aceasta, atunci va putea spune despre sine că s-a răstignit faţă de lume. Astfel, când vă veţi lăsa de toate faptele păcătoase, asta va însemna că lumea s-a răstignit faţă de voi, iar când veţi stinge până şi patimile asta înseamnă că şi voi v-aţi răstignit faţă de lume. Tocmai de aceea se şi face deosebire între două întoarceri către Dumnezeu: una atunci când cineva se lasă de faptele pătimaşe, păcătoase şi lumeşti şi începe să se ostenească pentru a dobândi deprinderea faptelor celor bune, iar a doua când cineva se întoarce de la faptele cele văzute către mişcările inimii şi de la sine către Dumnezeu, când el, făcând să se sălăşluiască în sineşi frica de Dumnezeu, ia aminte la sineşi cu asprime şi taie fără milă orice gând şi simţământ nedrept, fie că acesta însoţeşte faptele, fie că le premerge, fie că le urmează, şi astfel curăţeşte fiece faptă şi o înfăţişează lui Dumnezeu ca pe o jertfă neprihănită şi ca pe o ardere de tot grasă.

Mângâiere în necazuri

Pe toate căile vieții noastre sunt răspândite la tot pasul cruci cât se poate de complicate şi felurite, care se întâlnesc aproape la orice pas: necazuri, nevoi, nenorociri, boli, pierderi ale celor apropiați, nereuşite la serviciu, lipsuri şi pagube de tot felul, neplăceri în familie, potrivnicii în relațiile exterioare, jigniri, supărări, învinuiri mincinoase şi, îndeobşte, soarta pământească a fiecăruia este mai mult sau mai puțin grea. Cine n-are parte de aşa ceva?! Nu izbăvesc de aceste cruci nici rangul, nici bogăția, nici puterea şi nici o mărire pământească. Ele s-au întrepătruns cu viața pământească din clipa când s-a închis raiul pământesc, şi vor rămâne cu ea până când se va deschide raiul ceresc.

„Însă de ce", vei spune, „eu am mai multe supărări, iar alții au mai puține? De ce pe mine mă apasă nevoile, iar alții au spor aproape în toate? Eu ajung la deznădejde de atâtea necazuri, în timp ce alții se bucură. Dacă asta e soarta obştească a tuturor, ar trebui împărțită tuturor la fel". Dar uită-te bine, şi vei vedea că aşa şi e împărțită. Astăzi îți este greu ție, altuia i-a fost ieri sau îi va fi mâine. De ce să te uiți doar la unele zile şi ceasuri? Uită-te la toată viața, de la început până la sfârşit, şi vei vedea că tuturor le este greu, şi încă foarte greu. Găseşte-mi tu pe cineva care să salte de bucurie viața întreagă. Până şi împărații au parte deseori de nopți nedormite din pricina mâhnirii inimii.

Acum ți-e greu, dar înainte n-ai văzut şi zile vesele? Bineînțeles că da. Va da Dumnezeu, şi o să mai vezi. Aşadar, rabdă, şi cerul de deasupra ta se va limpezi. În viață este ca în natură: când zile luminoase, când zile întunecate. Cele întunecate îți spun că eşti surghiunit şi sub mânia lui Dumnezeu, iar cele luminoase îți insuflă gândul că nu eşti cu totul părăsit, că Dumnezeu vrea să Se îndure de tine şi să te miluiască. Adu-ți aminte de aceasta şi rabdă, întărindu-te cu nădejdea.

Îți este greu, dar treci prin asta întâmplător? Există Domnul, Care te priveşte şi poartă grijă de tine părinteşte. El ți-a trimis necazul, iar împrejurările – ce, când şi cum – sunt toate spre folosul tău. Deci, ia seama, şi poate că vei vedea planurile cele bune pe care le are Dumnezeu cu tine în necazul ce te-a ajuns: Domnul vrea ori să te curățească de vreun păcat, ori să te ferească de vreo faptă păcătoasă, ori să îți dea prilejul de a-ți arăta răbdarea şi credincioşia față de El, ori vrea El Însuşi să facă minunată după aceea asupra ta mărirea milostivirii Sale. Dintre acestea toate, ceva vine către tine fără îndoială: pune această mângâiere pe rana ta, şi arsura ei se va micşora. Iar dacă nu vei vedea ce anume vrea să-ți dăruiască Dumnezeu prin necazul tău, dă imbold în inima ta, fără a mai analiza, credinței de ordin general că toate sunt de la Dumnezeu şi că tot ce vine de la El este spre binele nostru, şi lămureşte-ți sufletul tulburat: „aşa a plăcut lui Dumnezeu; rabdă şi crezi că cel pe care îl pedepseşte este înaintea Lui ca un fiu – şi, pe deasupra, cine se poate împotrivi voii Lui?"

Mai spune-mi, tu, omule necăjit: eşti păcătos sau nu? Bineînțeles că eşti păcătos. Iar dacă eşti păcătos, bucură-te, că a venit focul necazului, care arde păcatul tău. Tu

te tot uiți la necazul de acum: mai bine mută-te cu gândul în cealaltă viață, pune-te înaintea judecății lui Dumnezeu și de acolo să te uiți la necazul tău. Dacă simți că negreșit vei fi osândit, gândește-te: ce înseamnă, pe lângă urmările osândei acesteia, toate necazurile și nenorocirile de acum? Deci, spune: „pentru păcatele mele am parte de toate acestea, și mulțumesc Domnului Dumnezeu pentru faptul că bunătatea Lui mă călăuzește la pocăință". Dacă vei dobândi această dispoziție sufletească, nu vei fi apăsat de amărăciune, ci vei spune: „ehe, încă-i bine, după păcatele mele aș merita și mai mult".

Astfel, fie că duci povara sorții amare obștești, fie că încerci amărăciuni și necazuri aparte, rabdă cu seninătate și primește-le cu recunoștință din mâna Domnului, ca pe o doctorie care vindecă de păcate, ca pe o cheie care deschide intrarea în Împărăția Cerurilor.

Omorârea de sine

Om în adevăratul înțeles al cuvântului este în noi ceea ce este împodobit cu desăvârşirile cele după asemănarea lui Dumnezeu, iar toate adaosurile străine de aceasta nu sunt om, ci doar arată o nălucă de om, şi nu trăiesc, ci doar arată o nălucă de viață, însă de fapt sunt moarte sau, mai bine zis, omorâtoare față de omul cel adevărat. S-ar părea că în ce ne priveşte ar trebui să fim de partea omului celui drept, aşa cum a fost el zidit întru început – dar este de neînțeles ce s-a întâmplat cu noi. Ne-am lepădat de el şi am trecut de partea omului venetic, pătimaş, într-aşa măsură că numai pe acesta îl socotim ca fiind noi **înşine**; tocmai de aici urmează că de orice patimă ar fi biruit omul, o apără ca pe sine însuşi; nici prin gând nu-i trece că în această problemă nu este activ, ci pasiv. Astfel, de pildă, când se supără zice că se apără; când pofteşte, zice că „natura cere asta" – şi totuşi, nici mânia, nici pofta, nici vreo altă patimă nu sunt **noi** şi nu țin de firea noastră: sunt lucruri venetice, străine, vrăjmaşe nouă, care ne dau pierzării.

Avem o singură conştiință. Ea alcătuieşte în noi ceea ce ne face persoană, şi ține de duhul nostru, care este după chipul lui Dumnezeu. Când cineva ne spune ceva, conştiinței noastre se adresează, şi când cere ceva, de la conştiința noastră cere – însă, pe cât se vede, conştiința a trecut de partea omului pătimaş şi a început a socoti că

acesta este chiar ea, deşi ea nu este omul pătimaş, ci este şi trebuie să fie una cu omul aşa cum a ieşit el din mâinile Făcătorului. Porunca Mântuitorului Hristos de a omorî sufletul, altfel spus de a ne răstigni pe noi înşine, trebuie înţeleasă ca privind persoana noastră aşa cum se prezintă ea după cădere, când se identifică pe sine însăşi cu omul cel pătimaş. Aşadar, când ni se porunceşte să ne omorâm sufletul, ni se porunceşte de fapt să omorâm şi să dăm pierzării omul pătimaş din noi, care a luat chip în noi în urma căderii şi pe care, din amăgire, îl socotim ca fiind **noi înşine**. Dacă vom face aşa, omul adevărat din noi se va elibera de sub jugul omului străin şi va începe a trăi viaţa care i se cuvine – cea după asemănarea lui Dumnezeu; iar cel străin şi veneticc, care trăieşte ca o nălucă, va pieri în noi, şi în toată fiinţa noastră se va sălăşlui astfel viaţa adevărată, al cărei început vine din omorârea de sine astfel înţeleasă.

Suişul duhovnicesc

După ce urcă cineva pe o scară, cum coboară înapoi? Ţinându-se cu mâinile, păşind pe rând cu piciorul drept şi piciorul stâng şi încordându-şi toate mădularele trupului. Şi cel ce s-a pocăit şi a luat hotărârea cea bună de a plăcea lui Dumnezeu purcede îndată la o osteneală care cere încordare atât a puterilor sufleteşti, cât şi a celor trupeşti, şi istovire necruţătoare a lor – şi asta pentru că are neapărată nevoie să se împotrivească sieşi în cele rele, să se silească la bine, să ia aminte la sine şi la tot ce întâlneşte, din cele multe peste care dă să le aleagă pe cele bune, să nu rămână în urmă, să nu o ia înainte, să nu îngăduie ce nu se cuvine, să îndepărteze piedicile, să discearnă mijloacele, să cerceteze vrăjmaşii şi să fie pregătit pentru lupta cu ei, să nu lase deoparte armele. Toate acestea şi cele asemănătoare alcătuiesc osteneala luptei cu patimile şi a sporirii în virtuţi, osteneală prin care, la drept vorbind, se şi defineşte reuşita suişului către desăvârşirea duhovnicească – fiindcă ce este desăvârşirea, dacă nu dezrădăcinarea patimilor şi înrădăcinarea dispoziţiilor sufleteşti bune în locul lor? Şi multe trepte are de păşit până ce osteneala aceasta se va sfârşi: nu vei putea dezrădăcina toate patimile deodată, nu vei putea sădi deodată toate virtuţile; atât o lucrare, cât şi cealaltă se săvârşesc treptat.

Se spune că pe măsură ce te depărtezi de pământ atracţia gravitaţională e tot mai mică şi, prin urmare, cel ce

urcă se luptă tot mai uşor cu propria sa greutate; se spune că există şi o limită dincolo de care corpurile încetează cu totul să mai graviteze către pământ, adică devin cu totul lipsite de greutate, imponderabile. Aşa e şi cu treptele desăvârşirii duhovniceşti: cu cât urcă cineva mai sus pe ele, cu atât îl împovărează mai puțin cele pământeşti, altfel spus cu cât se întăreşte în virtuți, cu atât îl luptă mai puțin păcatele şi patimile; există şi o culme a desăvârşirii, unde patimile mor aproape cu totul şi sufletul se îndulceşte de odihna rămânerii în bine, pe care el lucrează deja fără împiedicare, în chip liber, nesilit, firesc, aşa cum au loc, de pildă, respirația şi circulația sângelui. Însă această treaptă se atinge de-abia atunci când în suflet se înrădăcinează desăvârşit fiecare virtute şi răsare nepătimirea şi curăția. Tocmai acesta este cerul duhovnicesc, capătul de sus al scării duhovniceşti. Celor ce au ajuns la această limită le aparțin toate fericirile de care vorbeşte Domnul, a căror culme este casa lui Dumnezeu, pe care a văzut-o Iacov în vârful scării.

Avertisment

Să ne aducem aminte de istoria judecătorilor lui Israil. De-a lungul a patru sute de ani s-a repetat la ei următorul curs al evenimentelor: cum se abăteau de la regulile de viață poruncite lor de către Dumnezeu prin Moisi și împrumutau unele noi de la vecini, îndată erau dați în robie chiar acestor învățători, iar când se pocăiau și se întorceau la obiceiurile dinainte, Dumnezeu le trimitea izbăvitor și îi slobozea de sub jugul celor de alt neam. Dacă se abăteau din nou, iarăși cădeau sub jugul robiei, iar când se îndreptau erau sloboziți din nou. Așa s-a întâmplat de douăsprezece ori, parcă într-adins pentru ca ei – iar prin ei toți oamenii – să bage bine la cap această lecție: că de la regulile de viață predanisite de Dumnezeu nu te poți abate nepedepsit, și că cine face așa atrage asupră-și mânia lui Dumnezeu și subminează bunăstarea și independența statului.

De orice fel ar fi această apostazie, ea, ca lucru potrivnic lui Dumnezeu, nu e lipsită de primejdii. De pildă, la noi se întâmplă pe alocuri că oamenii să nu țină sfintele posturi, să nu socoată sfântă cununia și să calce fără păs legile ei, să nu sfințească ziua Domnului, să nu recunoască sfintele sărbători, prefăcându-le în chefuri, în desfătări de rușine și în alte lucruri de acest fel. Toate acestea nu sunt rânduieli și obiceiuri ale noastre, ci sunt împrumutate de la vecini și, bineînțeles, vom avea de tras ponoase dacă

nu ne vom lăsa de ele şi le vom lăsa să se răspândească printre noi. Să ne păzim, deci, ca să nu se mânie pe noi Domnul şi să nu ne dea în mâinile învățătorilor noştri fără de rânduială şi cu năravuri rele, precum ne-a şi amenințat nu demult...[6]

Rânduiala dumnezeiască cere ca noi să ne ostenim orânduindu-ne traiul şi mersul prielnic al treburilor noastre, iar reuşită să aşteptăm numai de la binecuvântarea lui Dumnezeu. Dumnezeu nu ne va ajuta dacă nu ne vom osteni – însă nici osteneala noastră, în sine, nu duce la sfârşitul cel dorit dacă nu se va pogorî la ea ajutorul cel preaînalt, şi mai ales dacă osteneala aceasta nu va fi după Dumnezeu. Ca atare, după legea vieții dumnezeieşti orice lucrare începe prin cerere şi se încheie prin aducere de mulțumită lui Dumnezeu – şi toată viața oamenilor care păzesc rânduiala aceasta în toate intrările şi ieşirile ei este preaplină de rugăciuni şi rânduieli bisericeşti. Aşa au trăit strămoşii noştri, aşa, în cea mai mare parte, trăiesc până în ziua de astăzi oamenii aşezați.

Şi totuşi, nu avem cum să nu vedem că rugăciunea şi îmbisericirea au început deja să fie alungate din sfera vieții noastre. Mulți trăiesc şi acționează de parcă pentru ei n-ar exista nici Domnul, nici Biserica Lui cea Sfântă; verига aceea care presupune să ne întoarcem către Dumnezeu şi să ne căutăm ocrotire şi ajutor în rugăciunile Bisericii a căzut din lanțul gândurilor şi calculelor lor. Pe aceştia u-i deranjează că una sau alta dintre faptele lor pot veni în contradicție cu regulile bunei credințe creştineşti. De aceea se duc la teatru când ar trebui să meargă la bise-

---

[6] Ținând cont că textele cuprinse în volumul de față au fost scrise între 1869 şi 1877, Sfântul Theofan are în vedere, probabil, evenimentele legate de Comuna din Paris (n. tr.).

rică, de aceea fac chefuri cu zarvă şi muzică în timpul sfintelor slujbe şi chiar în apropierea bisericilor, de aceea stabilesc zile de târg duminicile şi sărbătorile, bântuind prin iarmaroace când ar trebui să-şi dăruiască timpul rugăciunii şi celorlalte îndeletniciri plăcute lui Dumnezeu, de aceea trec pe lângă biserică fără să-şi facă cruce, de aceea intră în casă fără să se întoarcă spre icoane (ba chiar şi le-au scos din case, de parcă ar fi sectari); sunt chiar şi unii care socot că nu este de datoria lor să-şi boteze copiii. Dealtfel, relele pe care le-am împrumutat de la vecini sunt nenumărate. Sunt de ajuns şi cele pe care le-am arătat pentru a ne încredința că au început să se strecoare şi la noi obiceiuri care dau în vileag la cei care le-au primit uitarea de Dumnezeu şi acea jalnică dispoziție a minții şi a inimii care îl face pe om să dorească îndepărtarea propriei fericiri şi bunăstări. Vom plăti, vom plăti pentru asta dacă nu ne vom veni în fire, ci vom îngădui trufiei noastre să se întindă tot mai mult!...

Fiecare dintre noi are o cruce proprie

Domnul Dumnezeu a pus asupra fiecăruia dintre noi o cruce aparte, cu scopul ca noi, luptându-ne cu poftele şi cu patimile prin nevoinţele dinlăuntru şi dinafară şi răbdând cu seninătate strâmtorarea acestei vieţi, să rămânem cu răbdarea în împlinirea datoriei noastre, fiecare în sfera sa, şi astfel să ne facem vrednici a intra în odihna veşnică. Dacă ne ducem crucea în acest fel, ea ne este înălţată; de nu, se tăvăleşte la picioarele noastre. Şi totuşi, această din urmă variantă este cu neputinţă. Crucea noastră s-a lipit de noi la fel de strâns cum este lipită pielea de trup: vrei, nu vrei, crucea tot este pe tine şi tu tot sub cruce. De noi depinde doar să ne mântuim cu această cruce ori să pierim sub ea. Să facem, deci, alegerea cea bună şi, luându-ne crucea, să mergem cu linişte sufletească în urma Domnului, dându-I mulţumită pentru marea milostivire pe care a arătat-o faţă de noi punând crucea asupra noastră. Ca pansamentul pe rană, ca mâncarea pentru flămând, ca cheia pentru cel închis în temniţă: aşa este pentru noi crucea, şi anume acea cruce care este pusă asupra noastră. Fiecare dintre noi are crucea sa, şi pentru fiecare este mântuitoare doar crucea sa. Nu-l invidia pe altul, socotind că crucea lui este mai uşoară: greutatea crucii nimeni n-o poate şti. Neîndoielnic este faptul că orice cruce ţi-ai lua, nici una, afară de a ta, nu ţi se potriveşte. Se povesteşte că

un oarecare purtător de cruce Îl tot agasa pe Domnul rugându-L să-i schimbe crucea, care i se părea grea. Arătându-i-Se în vis, Domnul i-a înfățișat o mulțime de cruci, îngăduindu-i să şi-o aleagă pe care vrea. Nici una nu i s-a potrivit însă, afară de cea din urmă – iar aceasta era chiar crucea pe care Domnul o pusese asupra lui. Purtătorul de cruce s-a liniştit, nu s-a mai tulburat şi a început să-şi ducă cruce cu seninătate. Şi pentru noi, toți ceilalți, este mai bine să ne supunem rânduielii lui Dumnezeu. Nu crucea trebuie să ne-o alegem, ci felul în care ne folosim de ea. Ia crucea pusă asupra ta şi poart-o aşa cum îți arată Dumnezeu. Domnul ştie mai bine decât noi cât de cuprinzătoare trebuie să fie datoria pe care ne-o hotărăşte, cât de mare trebuie să fie greutatea vieții pe care o pune asupra noastră şi prin ce ispite trebuie să ne treacă. Aşadar, să ne supunem şi să mergem fără cârtire, fiecare sub crucea sa, îngrijindu-ne doar ca felul în care ne purtăm crucea să fie spre slava lui Dumnezeu şi spre mântuirea noastră.

Robia păcatului

Să intre fiecare în sine însuşi şi să cerceteze mai cu luare-aminte ce lucrează în el, ce îi dă imbold să acționeze, care este în el principalul resort care îi mişcă gândurile, simțămintele şi faptele. Dacă vei vedea că lucrezi ba în folosul trupului şi al senzualității, ba cu gândul de a face impresie şi de a creşte în ochii celorlalți – pe scurt, doar în folosul propriilor patimi, fără a te împotrivi lor în nici o privință şi supunându-te fără cârtire oricărei porniri pătimaşe ce se iveşte – să ştii că eşti rob păcatului şi al morții; altfel spus, eşti, după expresia sfântului Apostol, *mort cu păcatele*, pentru că faci voia trupului şi a propriilor gânduri.

A face voia trupului şi a gândurilor înseamnă a face ce-ți trece prin cap, a tinde îndată către cele de care ți s-a făcut chef. A venit mânia – te cerți; a venit pofta – o satisfaci; s-a ivit prilejul de a căpăta câştig nedrept – te foloseşti îndată de el; ți s-a făcut poftă să te ridici pe scara socială – foloseşti toate căile strâmbe în acest scop. Cine este aşa, acela seamănă foarte mult cu un dobitoc de povară. Pe măgar oamenii pun samarul, îl duc unde vor şi îl mai şi bat: şi pe om, punând asupră-i povara patimilor, vrăjmaşul îl leagă cu ele şi îl duce unde voieşte, tiranizându-l şi batjocorindu-l. Apostolul spune că necredincioşii se duc către idolii cei fără de glas ca şi cum ar fi traşi (1 Cor. 12, 2), adică sunt târâți, ca şi cum ar fi legați, pe calea patimilor şi a poftelor. Dar ce fel de viață este aceas-

ta? Ce este omenesc în ea? Acolo a murit tot ce e omenesc, şi lucrează doar ceea ce este egoist, pătimaş, satanic, aducând rodul morţii, nu al vieţii.

Şi atunci, ce se va întâmpla? Dacă nu-ţi place să te întorci către Dumnezeu şi să ceri de la El harul, care îl dezleagă pe om din legăturile morţii, aşa o să şi rămâi: măgar sub jug. Şi totuşi, omului îi este greu să rămână în această robie şi se înăbuşă în ea. Deşi unii par mulţumiţi de faptul că îşi satisfac patimile, ei nu au bucurie şi veselie lăuntrică. Rugina roade fierul, viermele roade pomul: şi înlăuntrul lui boldul morţii îi roade fiinţa vie, şi omul se tot chinuie în agonia aceasta.

Dacă dă Dumnezeu, omul îşi vine în fire şi, privind în jur, îşi dă seama cât de grea e starea în care se află şi zice: „Dar, până la urma urmei, de ce slujesc eu acestor patimi scârbavnice? Tot ce fac, fac în folosul lor, dar tihnă nu am, ci doar Îl mânii pe Dumnezeu. Nu vreau să mă mai supun lor; voi lepăda toate poftele şi voi începe să slujesc Domnului Dumnezeu, Mântuitorului meu". Când păcătosul va spune acestea în inima sa şi chiar se va întoarce spre Dumnezeu cu inimă înfrântă şi cu mărturisire, atunci i se dă prin sfintele taine puterea harului şi puterea de a rezista în hotărârea sa şi de a birui patimile cu care s-a obişnuit, oricât de crâncen ar năvăli acestea asupra lui. Venind, harul îi învie sufletul, iar acesta, recăpătându-şi drepturile, va începe să tot năzuiască spre Dumnezeu şi, când întâmpină în cale piedici din partea patimilor, să le biruie, să le alunge şi să le dezrădăcineze. De atunci începe războiul pe viaţă şi pe moarte, şi cu cât se împotriveşte cineva mai hotărât patimilor, cu atât iese mai repede din tărâmul morţii şi intră pe tărâmul vieţii.

Aşadar, dacă vreţi să arătaţi în voi înşivă adevărata înviere întru Hristos Iisus, ţineţi piept în lupta cu patimile şi

poftele, şi de fiecare dată când veţi simţi că vă năvălesc asupra voastră împotriviţi-vă lor şi puneţi-le pe fugă. Să zicem, de pildă, că cineva v-a zis ori v-a făcut ceva supărător, încât v-aţi mâniat şi vreţi să-i plătiţi pentru asta: nu ascultaţi de imboldurile acestea, alungaţi mânia şi preschimbaţi-v-o în blândeţe. Apare prilejul să vă distraţi, îşi ia avânt senzualitatea şi începe să manifeste pretenţii? Înăbuşiţi-o şi refaceţi în voi înşivă trezvia şi curăţia. Se iveşte prilejul să dobândiţi vreun câştig ori să vă ridicaţi pe scara socială făcând un lucru nedrept? Nu ascultaţi de glasul păcatului, biruiţi-vă pornirea şi faceţi-i împotrivă, aşa cum cer dreptatea şi conştiinţa. Tocmai asta va însemna că nu slujiţi păcatului şi morţii, ci trăiţi întru Domnul Iisus Hristos.

Tăria împărăţiilor şi a tronurilor

Soarta persoanelor de rang împărătesc nu este ca soarta persoanelor particulare, şi rânduiala vieţii lor nu este ca rânduiala vieţii fiecăruia dintre noi. Persoanele particulare sunt singurele răspunzătoare pentru soarta lor, în vreme ce soarta persoanelor şi a tronurilor împărăteşti depinde nu numai de ele, ci şi de duhul, de rânduielile şi de năzuinţele poporului. Cât de des ia Domnul un împărat ales şi iubit de Dumnezeu de la un popor care se face nevrednic de el!

Tronul împărătesc va fi la noi neclintit în vecii vecilor dacă vom alcătui din noi înşine o temelie nu omenească temeinică, ci vrednică de o deosebită bunăvoinţă şi ocrotire dumnezeiască. Tăria trupului nostru depinde de nevătămarea părţilor lui: şi tăria statului depinde de dreapta lucrare a claselor poporului, care îl alcătuiesc. Să-l luăm ca învăţător în această privinţă pe sfântul proroc Isaia şi să învăţăm de la el ce se cere de la noi pentru ca statul să fie trainic. Duhul lui Dumnezeu a dus duhul acestui proroc pe toate căile poporului oarecând ales al lui Dumnezeu şi a arătat proroceşte, însemnând judecăţile şi pedepsele, tot ce Îl întărâtă pe Dumnezeu şi atrage mânia Lui.

Boierii tăi – adică „mai-marii tăi", „conducătorii tăi" –, zice prorocul, *nu ascultă*, născocesc legi noi şi un nou fel de cârmuire. *Pentru aceasta, acestea zice Domnul: „Vai celor puternici din Israil! Nu se va potoli mânia mea spre cei vrăjmaşi, şi pre cei neascultători voi pierde*

(Is. 1, 23-24). *Judecătorii tăi*, continuă prorocul – adică toate autoritățile civile – *judecă pe bani, iubesc darurile, nu fac dreptate săracilor şi la judecata văduvelor nu iau aminte. Pentru aceasta, aşa zice Domnul: „Aduce-voi mâna Mea preste voi, şi vă voi arde pre voi spre curățire, şi pre toți cei neascultători îi voi da pierzării”* (Is. 1, 23-25). După aceea, prorocul s-a uitat cum îşi petrec timpul israilitenii, şi a văzut că aceştia, sculându-se dimineața târziu, aşteaptă seara spre a se veseli cu alăute şi cu harfe, cu tobe şi fluiere (Is. 5, 12), fără a se gândi la lucrurile Domnului şi la rânduielile binecredincioase ale vieții – şi iată judecata lor: *lărgeşte, iadule, sufletul tău, şi cască gura ta, şi se vor pogorî în ea cei ce nebuneşte se veselesc*. S-a uitat prorocul la femei, şi iată ce a văzut: *înălțatu-s-au fetele Sionului, şi au umblat cu grumaz înalt şi întru clipelile ochilor şi cu mersul picioarelor împrejur, împreună târând pe jos hainele şi cu picioarele împreună jucând* (iată şi baleturile noastre); pentru aceasta iată şi judecata lor: *şi va smeri Domnul stăpânele, fetele Sionului, şi va descoperi ruşinea lor; şi în locul mirosului frumos va fi putoare, şi în loc de brâu cu funie se vor încinge, şi în locul podoabei de aur a capului pleşuvie vor avea, şi în locul veşmântului de porfiră se vor încinge cu sac* (Is. 3, 15-23). Când a terminat de cercetat tot poporul şi toate nedreptățile lui, a strigat cu amărăciune: *cu stricare se va strica pământul, şi cu răpire va fi răpit pământul. Blestem va mânca pământul, că au păcătuit cei ce locuiesc preste el; pentru aceasta, săraci vor fi cei ce locuiesc pre pământ, rămânea-vor oameni puțini* (Is. 24, 3, 6)[7].

---

[7] Textul biblic a fost redat în românește potrivit cu versiunea slavonă folosită de Sfântul Theofan (n. tr.).

Iată rânduiala vieții potrivnice lui Dumnezeu a poporului, viață care atrage asupra sa judecata și pedeapsa lui Dumnezeu! Pedepsele acestea îi lovesc pe păcătoși aparte, pe fiecare după soiul său – însă atunci când răul, nefiind înfrânat cu nimic, cuprinde întreg poporul, toată țara se pustiește și se face *sălaș de bufnițe și de lilieci* (Is. 2, 20).

Vedeți și singuri dacă și în ce măsură ni se potrivesc toate mustrările și amenințătoarele sentințe ale proorocului...

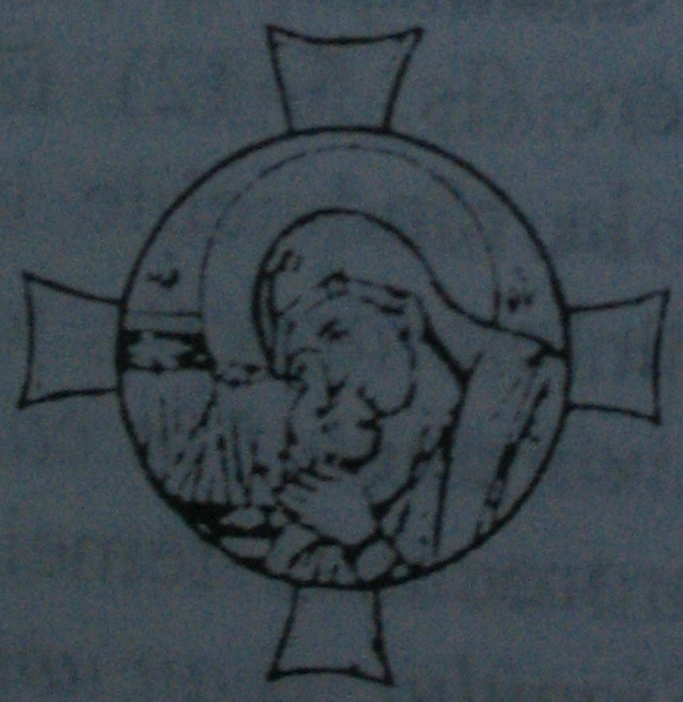

Cuvânt de îndreptățire
(scrisoare către redactor)

Îmi scrieți că unii dintre cunoscuții dumneavoastră consideră că vederile mele sunt prea aspre şi presupun că în ziua de astăzi nu se poate gândi aşa, nu se poate trăi aşa, prin urmare oamenii nu pot fi învățați aşa: vremurile nu se mai potrivesc, chipurile. Cât m-am bucurat aflând de la dumneavoastră de acest lucru! Înseamnă că sunt citit, şi nu numai că sunt citit, dar oamenii sunt gata să şi împlinească ceea ce citesc. Ce ne-am putea dori mai mult noi, cei ce propovăduim ceea ce Dumnezeu a poruncit şi aşa cum El a poruncit?!

Cu toate acestea, nu mă pot învoi nicicum cu opinia cunoscuților dumneavoastră, şi socot că este de datoria mea să o corijez, cu atât mai mult cu cât ea, poate că împotriva dorinței şi convingerii lor, pleacă de la principiul greşit potrivit căruia creştinismul poate fi modificat în dogmele, rânduielile şi lucrările sale sfințitoare potrivit cu duhul vremii şi că el, adaptându-se la gusturile schimbătoare ale fiilor acestui veac, poate să adauge unele şi să înlăture altele. Nu, lucrurile nu stau aşa; creştinismul trebuie să rămână în veci neschimbat, nefinid nicidecum dependent şi controlat de duhul acestui veac; dimpotrivă, el este cel chemat să îl îndrepteze, altfel spus să îl cârmuiască, în toți cei ce se supun îndrumării lui. Ca să vă convingeți de aceasta, dați-mi voie să vă prezint câteva idei.

Cunoscuții cu pricina spun că învățătura mea este aspră. Învățătura mea nu este a mea, şi nici nu trebuie să fie

a mea. Fie că vorbeşte din amvonul bisericii, fie că discută cu cineva în particular, nici unul dintre noi nu trebuie şi nu are voie să-şi propovăduiască propria învățătură, şi dacă eu sau altul din fraţii noştri ar îndrăzni aceasta – jos cu noi! Noi propovăduim şi trebuie să propovăduim învățătura Domnului, Dumnezeului şi Mântuitorului nostru Iisus Hristos, a sfinților Lui Apostoli şi a Sfintei Biserici, care este călăuzită de către Duhul lui Dumnezeu, şi ne îngrijim şi suntem datori să ne îngrijim în tot chipul ca ea să se păstreze în inimi şi în minți întreagă şi neatinsă, cu prevedere construind orice cugetare şi întrebuințând fiecare cuvânt în aşa fel ca să nu aruncăm cumva vreo umbră asupra acestei învățături luminoase, dumnezeieşti. Nu este îngăduit să lucrăm altfel; Dumnezeu Însuşi a pus legea aceasta şi pentru propovăduirea de la biserică, şi pentru discuțiile duhovniceşti de acasă, încă de la începutul lumii, şi ea trebuie să rămână în vigoare până la sfârşitul lumii. Înfățişând poporului israilitean poruncile din partea lui Dumnezeu, sfântul proroc Moisi încheie astfel: *să nu adăugați la cuvântul pre care eu îl poruncesc vouă, nici să scoateți din el* (Deut. 4, 2), adică „să păziți poruncile Domnului Dumnezeului nostru pe care vi le poruncesc şi aşa cum vi le poruncesc". Această lege a neschimbării este atât de nestrămutată că Însuşi Domnul şi Mântuitorul nostru, dând învățătură pe munte poporului, a zis: *să nu socotiți că am venit să stric Legea sau prorocii; nu am venit să stric, ci să plinesc. Că amin zic vouă: până ce vor trece cerul şi pământul, o iotă sau o cirtă nu va trece din lege, până ce vor fi toate* (Mt. 5, 17-18). El a dat aceeaşi putere şi învățăturii Sale după aceea, când, înainte de a tâlcui poruncile în duhul evanghelic, a adăugat: *cela ce va strica una dintru aceste porunci mai mici şi va învăța aşa pre oameni, mai mic se va chema întru Împărăția Ce-*

rurilor (Mt. 5, 19), adică cine tâlcuieşte strâmb, cine micşorează puterea chiar şi a celei mai mici dintre porunci, acela va fi lepădat în viaţa cea viitoare. Aşa a zis şi la începutul propovăduirii Sale; aşa i-a dat mărturie şi sfântului Ioan, văzătorului de taine, în Apocalipsă, unde, zugrăvind ultimele destine ale lumii şi Bisericii, spune: *mărturisesc la tot cel ce aude cuvintele proorociei cărţii acesteia: de va adăuga cineva la acestea, va pune Domnul Dumnezeu preste el toate ranele cele scrise în cartea aceasta, şi de va scoate cineva din cuvintele cărţii proorociei acesteia, va scoate Dumnezeu partea lui din cartea vieţii şi din cetatea cea sfântă* (Apoc. 22, 18-19). Iar pentru tot răstimpul dintre prima Sa Arătare în lume până la cea de-a doua Venire, iată ce lege le-a dat El sfinţilor Apostoli şi urmaşilor acestora: *mergând, învăţaţi toate neamurile, învăţându-le să păzească toate câte am poruncit vouă*; „învăţaţi-le", adică, „nu ce vi se năzare vouă, ci ceea ce vi s-a poruncit, şi asta până la sfârşitul lumii": *Eu cu voi sunt până la sfârşitul veacului* (Mt. 28, 19-20). Apostolii au primit această lege şi pentru împlinirea ei şi-au dat viaţa, răspunzându-le celor care cu frica chinurilor şi ameninţarea morţii voiau să-i silească a nu grăi ceea ce propovăduiau ei: *de este drept înaintea lui Dumnezeu să ascultăm de voi mai mult decât de Dumnezeu, judecaţi; pentru că nu putem noi cele ce am văzut şi am auzit să nu le grăim* (Fapte 4, 19-20). Aceeaşi lege a fost dată Apostolilor şi urmaşilor acestora, a fost primită de către ei, şi lucrează întotdeauna în Biserica lui Dumnezeu, şi o face stâlp şi întărire a adevărului. Vedeţi, acum şi singuri ce neclintire de neatins! Cine va cuteza după acestea să se atingă de ceva cu samavolnicie ori să clatine ceva din învăţătura şi din legile creştineşti?

Dar ceea ce i s-a zis proorocului Iezechiil, vă aduceţi aminte? Şapte zile a fost răpit în rugăciune, şi după cele şapte zile a auzit de la Domnul său: *fiul omului, strajă*

te-am dat casei lui Israil, ca să auzi cuvântul din gura Mea şi să-i înfricoşezi pe ei din partea Mea. „Şi iată lege pentru tine: dacă vei vedea vreun nelegiuit că face fărădelege, şi nu-i vei zice să se lase de fărădelegi şi să se întoarcă din calea sa, şi nelegiuitul acela va muri în fărădelegea sa, voi cere sufletul lui din mâna ta. Iar dacă vei vesti nelegiuitului să se întoarcă din calea sa cea nelegiuită, iar el nu se va întoarce, atunci va muri în fărădelegea sa, iar tu vei mântui sufletul tău. Deopotrivă, de vei vedea un drept că începe să se clatine în dreptăţile sale, iar tu nu îl vei sprijini şi nu te vei îngriji să-i bagi mințile în cap, şi dreptul, după ce va fi păcătuit, va muri în păcatele sale, din mâna ta voi cere sufletul lui; iar dacă vei vesti dreptului să nu păcătuiască şi el nu va păcătui, şi dreptul cu viaţă va fi viu, şi tu vei mântui sufletul tău" (Iez. 33, 17-21). Ce lege aspră! Iar ea se aude în conştiinţa fiecăruia dintre păstori atunci când este ales şi hirotonit, atunci când ia asupră-şi greaua povară de a paşte turma – mare sau mică, este totuna – a lui Hristos, şi nu numai să o pască, ci s-o şi păzească... Şi atunci, cum să cutezăm a strâmba ceva din legea lui Hristos, de vreme ce lucrul acesta este pierzare şi pentru noi, şi pentru toţi ceilalţi? Dacă puterea mântuitoare a învăţăturii ar depinde de felul în care o vedem noi şi de acordul celor învăţaţi, ar mai avea noimă dacă cineva, din pogorământ faţă de neputinţele omeneşti sau din oarecare cerinţe ale veacului, s-ar gândi să reorganizeze creştinismul şi să îl adapteze la poftele inimii videpinde deloc de noi, ci de voia lui Dumnezeu, de faptul că Dumnezeu Însuşi a întocmit tocmai o asemenea cale de mântuire, şi încă în aşa fel că altă cale nu poate fi. Aşadar, a învăţa în orice alt fel înseamnă a-i abate pe oameni de la calea cea dreaptă şi de a aduce pierzare atât

sieşi, cât şi celorlalți: ce noimă are asta? Uitați-vă ce judecată aspră a fost rostită când s-a întâmplat ceva asemănător în poporul israilitean în vremurile tulburi ale robiei lui. Din milă față de cei tulburați şi suferinzi, unii proroci nu spuneau ce le poruncea Domnul, ci aşa cum îi trăgea inima – şi iată ce îi porunceşte Domnul cu privire la ei prorocului Iezechiil: *fiul omului, întăreşte fața ta asupra celor ce prorocesc de la inima lor, şi proroceşte asupra lor. Vai celor ce cos perine preste tot cotul mâinii şi fac acoperitori preste tot capul a toată vârsta ca să strice sufletele!*. Adică „vai celor ce prescriu indulgență de tot felul şi propun rânduieli laxe, ca să nu aibă nimeni neplăceri nici de sus, nici de jos, fără să ia aminte dacă lucrurile acelea sunt mântuitoare sau pierzătoare, dacă sunt sau nu plăcute lui Dumnezeu. Iată ce grăieşte Domnul către aceştia: „Voi rupe pernele şi acoperitorile voastre, adică învățăturile cele linguşitoare şi indulgente, cu care voi stricați sufletele, şi sufletele stricate de aceste învățături le voi risipi, şi pe voi, stricătorilor, vă voi pierde" (13, 17-18). Iată folosul indulgenței şi pogorămintelor, pe care cunoscuții dumneavoastră poftesc să le audă de la mine!

Vă voi povesti o întâmplare la care am fost aproape martor nemijlocit în Orient. A păcătuit un oarecare creştin; vine la părintele duhovnicesc, se pocăieşte şi zice: „Fă cu mine cum porunceşte legea. Eu îți descopăr rana mea: doftoriceşte-o şi, fără să mă cruți, fă ceea ce se cuvine". Văzând cât de sinceră este pocăința lui, duhovnicului i s-a făcut milă şi nu a pus pe rană pansamentul rânduit de către Biserică. Creştinul cu pricina a murit. După un răstimp, se arată în vis duhovnicului săi şi zice: „Eu ți-am descoperit rana mea şi am cerut pansament, iar tu nu mi l-ai dat – şi iată că din pricina asta nu primesc îndreptățirea!" La trezirea din somn, sufletul duhovnicului s-a um-

plut de mâhnire şi nu ştia ce să facă. Răposatul i s-a arătat iarăşi şi iarăşi, de multe ori, ba zilnic, ba din două în două zile, ba la o săptămână, şi repeta aceleaşi cuvinte: „Am cerut pansament, iar tu nu mi l-ai dat, şi acum sufăr din această pricină". Ajuns la capătul puterilor de frică şi de mâhnire, duhovnicul a plecat în Athos, la sfatul nevoitorilor de acolo a luat asupră-şi o aspră epitimie, a petrecut câțiva ani în post, în rugăciuni şi în osteneli, până când a primit vestire că pentru smerenia, frângerea de inimă şi osteneala sa au fost iertați şi el, şi acel creştin pe care, făcând pogorământ mincinos, nu-l doftoricise duhovniceşte. Iată unde duc indulgența şi pogorămintele făcute împotriva legii lui Hristos. Din pricina lor şi-a stricat credința şi viața tot Occidentul, iar acum piere în necredință şi în viața sa fără frâu, cu laxismele sale. Papa a schimbat numeroase dogme, a stricat toate tainele, a slăbit rânduielile privitoare la cârmuirea bisericească şi la îndreptarea moravurilor, şi totul a mers, împotriva planului Domnului, tot mai rău. După aceea s-a ivit Luther, om deştept, dar anarhic: „Papa", zice el, „a schimbat tot ce a avut chef, de ce să nu schimb şi eu?". Şi a început să răscroiască toate după placul inimii sale, şi astfel a întemeiat o nouă credință, cea luterană, care nu seamănă nici pe departe cu cea pe care ne-a poruncit-o Domnul şi ne-au predanisit-o sfinții Apostoli. În urma lui Luther au ieşit la rampă filosofii: „Iată", zic ei, „Luther şi-a făcut o credință nouă, care deşi este chipurile după Evanghelie, de fapt e după mintea lui; şi atunci, noi de ce să nu încercăm să alcătuim o învățătură paralelă cu Evanghelia, doar după mintea noastră?". Şi au început să îşi stoarcă creierii şi să-şi dea cu părerea despre Dumnezeu, şi despre lume, şi despre om, fiecare în felul său – şi au scremut din ei atâtea învățături că amețeşti fie şi numai enumerându-le. Iată ce rezultat le-a

ieşit: „N-ai decât să crezi cum ştii, să trăieşti cum vrei; desfătează-te cu tot ce este pe placul inimii tale”. Ei nu recunosc nici un fel de legi şi de limitări, în ochii lor cuvântul lui Dumnezeu nu înseamnă nimic. Trăiesc la lărgime, au spulberat toate îngrădirile – trai pe vătrai!

Tu însă, Doamne, izbăveşte-ne de asemenea lărgimi! Să iubim mai bine toată strâmtorarea poruncită nouă, spre mântuirea noastră, de către Domnul! Să iubim dogmele creştineşti şi să strâmtorăm cu ele mintea noastră, poruncindu-i să gândească aşa, iar nu altminteri; să iubim regulile creştineşti de viaţă şi să îngrădim cu ele voia noastră, silind-o să poarte cu smerenie şi cu răbdare jugul acesta bun; să iubim toate rânduielile şi slujbele creştineşti călăuzitoare, îndreptătoare şi sfinţitoare, şi să strâmtorăm cu ele inima noastră, îndatorând-o să mute gusturile sale de la cele pământeşti şi stricăcioase la cele cereşti şi nestricăcioase. Chiar dacă este strâmt de nu te poţi abate nici la dreapta, nici la stânga, în schimb este neîndoielnic că pe această cale strâmtă vom intra în Împărăţia Cerurilor. Împărăţia Cerurilor este Împărăţia Domnului, şi calea către ea a fost croită de Domnul Însuşi: şi atunci, are noimă să dorim schimbări, de vreme ce prin schimbările acestea negreşit te vei abate de la cale şi vei pieri?

Întărindu-se în concepţiile acestea, cunoscuţii dumneavoastră să nu se întristeze dacă în învăţătura mea unele lucruri li se vor părea aspre; n-au decât să verifice dacă ele sunt sau nu de la Domnul, şi când se vor încredinţa de lucrul acesta să le primească din tot sufletul, oricât ar fi de aspre şi oricât de mult i-ar strâmtora. Iar indulgenţe şi laxisme în învăţătură şi în regulile de viaţă să nu-şi dorească; mai mult, să fugă de ele ca de focul cel veşnic, de care nu vor scăpa cei ce născocesc laxisme şi indulgenţe şi îi atrag în urma lor pe cei slabi la suflet.

Chinurile din iad

Sunt oameni care nu cred că vor fi focul veşnic, viermele neadormit, scrâşnirea dinţilor şi celelalte chinuri trupeşti din iad, care îi aşteaptă pe păcătoşi. Bine, dar dacă vor fi? Cine crede că vor fi, oricum nu pierde nimic, chiar dacă asemenea chinuri nici nu vor fi; în schimb, cine nu crede, acela va fi lovit de o amarnică, dar târzie, părere de rău când va ajunge să facă cunoştinţă pe pielea sa cu ceea ce a tăgăduit în chip atât de uşuratic pe pământ. Bine, să zicem că asta nu se va întâmpla – dar totuşi nu se poate tăgădui faptul că după despărţirea de trup sufletul rămâne viu, simţitor, cu conştiinţă de sine, şi că patimile cărora le-a făcut aici cheful vor trece cu el în cealaltă viaţă. Dacă aşa stau lucrurile, asta e de ajuns ca să alcătuiască iadul cel mai chinuitor. Patimile cu care a trăit aici sufletul îl vor arde şi îl vor roade ca focul şi ca un vierme, şi îl vor sfâşia cu necontenite chinuri, de care nu mai poate scăpa.

Patimile nu sunt nişte gânduri sau dorinţe uşurele, care apar şi pe urmă pier fără să lase urmă; ele sunt năzuinţe puternice, dispoziţii foarte profunde ale inimii păcătoase. Ele intră adânc în firea sufletului; prin îndelungata stăpânire asupra noastră şi prin obişnuinţa satisfacerii lor se înrudesc cu el într-o asemenea măsură că în cele din urmă ajung să alcătuiască pentru el o a doua natură. Nu te poţi scutura de ele aşa de uşor cum arunci gunoiul sau cum te scuturi de praf – dar întrucât ele nu sunt firești pentru su-

flet, ci intră în el prin iubirea noastră de păcat, tocmai din pricina acestui caracter nefiresc ele vor chinui şi vor arde sufletul. E ca şi cum cineva ar lua otravă. Otrava arde şi sfâşie trupul, fiindcă este potrivnică întocmirii lui. Altă comparaţie potrivită ar fi cineva care înghite un şarpe şi acesta, rămânând viu, îi roade măruntaiele. Primite înlăuntrul sufletului, patimile, la fel ca otrava şi ca şarpele, îl vor roade şi îl vor sfâşia. Şi bucuros ar fi atunci sufletul să le arunce din sine, însă nu va putea, pentru că ele s-au înrudit, s-au întrepătruns cu el, iar mijloacele mântuitoare de tămăduire cu care ne îmbie aici Sfânta Biserică prin pocăinţă şi spovedanie nu vor mai fi la îndemână atunci. Ei, şi atunci, chinuie-te şi fii sfâşiat de ele neîncetat şi într-un fel cu neputinţă de neîndurat, purtând înlăuntrul tău focul iadului, care pururea arde şi niciodată nu se mai stinge.

Să folosim încă o comparaţie. Printre torturile folosite cândva se număra şi aceasta: dădeau cuiva mâncare foarte sărată, după care îl închideau fără să îi dea apă. Prin ce chinuri trecea nefericitul atunci! Dar cine îl ardea şi îl chinuia? Dinafară, nimeni. El purta în sine arderea cea chinuitoare: nu avea cu ce să îşi potolească setea, şi setea îl rodea. Aşa şi patimile, căci ele sunt însetări, aprinderi, pofte lăuntrice ale sufletului iubitor de păcat; dacă le satisfaci, ele amuţesc pentru o vreme, ca după aceea să ceară iarăşi satisfacţie, cu şi mai mare putere, şi nu îl lasă pe om în pace până ce n-o primesc. Pe lumea cealaltă, sufletul nu va avea cu ce să le satisfacă, pentru că toate obiectele patimilor sunt lucruri pământeşti – însă ele vor rămâne în suflet şi vor cere să fie satisfăcute. Sufletul neavând cu ce să le satisfacă, setea va fi tot mai puternică şi mai chinuitoare. Şi cu cât va trăi mai mult sufletul, cu atât va

fi mai chinuit şi mai sfâşiat de patimile nesatisfăcute; acest chin necurmat va tot creşte, iar creşterea şi intensificarea lui nu se vor sfârşi. Poftim şi iadul! Invidia este viermele, mânia este focul, ura este scrâşnirea dinţilor, pofta este întunericul dinafară. Iadul acesta începe încă de aici, pentru cine dintre oamenii pătimaşi are parte de dulceaţa odihnei? Numai că patimile nu dau în vileag aici cât sunt de chinuitoare pentru suflet: trupul şi vieţuirea în societatea oamenilor abat loviturile lor. Dincolo, aceasta nu se va întâmpla. Ele vor năvăli atunci cu toată încrâncenarea asupra sufletului. „În acest trup", zice Avva Dorothei, „sufletul capătă uşurare de patimile sale şi oarecare mângâiere: omul mănâncă, bea, doarme, stă de vorbă, umblă cu prietenii săi iubiţi. Dar când sufletul va ieşi din trup, va rămâne singur cu patimile sale, şi ca atare va fi pururea chinuit de ele. Cel ce suferă de fierbinţeală (febră) pătimeşte de arşiţă lăuntrică: şi sufletul pătimaş va fi pururea chinuit, sărmanul, de obiceiul său cel rău. De aceea", încheie Cuviosul, „vă şi spun mereu: străduiţi-vă să stacolo, pentru că ceea ce omul are aici în suflet va pleca de aici împreună cu el, şi asta va avea dincolo".

Avem neapărată nevoie să deosebim duhurile

Suntem înconjurați de primejdii, suntem înconjurați de ispite şi de sminteli! Din toate părțile ne lovesc auzul strigătele şi chemările linguşitor-înşelătoare ale vrăjmaşilor mântuirii noastre.

Filosofarea deşartă spune: „Veniți la mine, eu am lumina!" Însă ea nu are lumina, ci numai o nălucă de lumină, şi cei care o ascultă numesc lumina întuneric, iar întunericul – lumină.

Lumea cheamă: „Veniți la mine, eu vă voi da pacea!" Însă nici ea nu are pacea, ci o nălucă de pace, şi cei atraşi de ea, cunoscând cu întârziere că mincinoase sunt făgăduințele ei, spun cu dojană: „Pace, pace – dar unde e pacea asta?"

Stăpânitorul acestei lumi făgăduieşte lărgime şi viață, putere şi îndestulare. Însă el n-are nici putere, nici libertate, nici îndestulare, ci numai o nălucă a lor, şi cei amăgiți de el doar îşi închipuie că trăiesc liberi şi îndestulați, iar de fapt robi mai mult morți decât vii, pe care îi chinuie lipsurile de tot felul.

Să ne silim, aşadar, a dobândi deprinderea deosebirii tuturor acestora duhuri vrăjmaşe mântuirii noastre, să încetăm a ne lăsa atraşi de ceea ce este doar cu numele lumină, pace şi putere, însă de fapt nu este nici lumină, nici pace şi nici putere, şi să năzuim către Cel ce este calea, adevărul şi viața, dreptatea, sfințirea şi izbăvirea.

Totul pentru Dumnezeu, nimic pentru noi înşine

Păcatul care trăieşte în noi sau, mai bine zis, vrăjmaşul, care lucrează prin el, este foarte şiret şi se pricepe să se ascundă sub cele mai respectabile aparenţe. Se ştie că fiecare dintre noi are o mulţime de dispoziţii şi înclinări condamnabile, dar totdeauna se află printre acestea una sau două care domnesc şi în jurul cărora se grupează toate celelalte. Când se aprinde dorinţa mântuirii, conştiinţa cere dezrădăcinarea a tot ce este nedrept, fără să se cruţe pe sine însăşi şi neluând în seamă nici o durere a inimii. Omul cu conştiinţă sănătoasă va jertfi totul cu bucurie lui Dumnezeu, în timp ce sufletele care şchioapătă, după cuvântul proorocului, de amândouă picioarele, care pătimesc de autocompătimire, deşi renunţă la multe lucruri pe care nu pun mare preţ, totdeauna îşi păstrează ceea ce le hrăneşte egoismul cu precădere – şi strică prin asta totul. Ei cred că au făcut mare lucru, însă de fapt n-au făcut nimic; ei cred că la asemenea lucruri nemaipomenite pe care le-au făcut ei are puţină însemnătate o trăsătură a iubirii de păcat sau a iubirii de lume – şi totuşi, în acel puţin se află, pentru ei personal, totul: tot păcatul şi toată lumea. Pomul căruia i s-au tăiat multe rădăcini, lăsându-i-se doar una, tot mai trăieşte şi înfloreşte şi chiar rodeşte: în chip asemănător, păcatul şi lumea trăiesc în noi, deşi s-ar părea că le slujim doar cu o mică parte. Iar de aici iată unde se

ajunge: la copac, un firicel de iederă, crescând şi întinzându-se, cuprinde în strânsoarea sa tot copacul şi câteodată îl înăbuşă; şi păcatul, cu orice părticică a sa ar rămâne în noi, umple de duhul său toată viaţa noastră, spurcă toate faptele noastre şi le face netrebnice în ochii lui Dumnezeu. Şi aşa, ajungem rod frumos la vedere, însă pe dinlăuntru putred şi ros de viermi. Mulţi sunt cei care iubesc fără mustrări de conştiinţă lumea. Frica de a pieri pe vecie îi împinge să facă unele lucruri potrivit poruncilor lui Dumnezeu, dar autocompătimirea îi ţine în slujba păcatului şi a lumii. Lor li se pare că sunt destul de corecţi, însă de fapt sunt cum spune Domnul: *nu eşti nici cald, nici rece; te voi scuipa din gura Mea* (Apoc. , 16).

Cei ce ascund într-un colţişor al inimii lor vreun idol mititel al iubirii de păcat şi al iubirii de lume cred că ceea ce au păstrat din împătimirile lumeşti şi din obiceiurile păcătoase este ceva atât de neînsemnat că nici nu intră în discuţie – dar dacă se va pune fiecare în conştiinţa sa înaintea lui Dumnezeu şi va judeca fără tâlcuiri strâmbe şi fără ascunzişuri: de vreme ce nu vrem să ne refuzăm ceva de dragul Domnului, oare asta nu este deja ca şi cum I-am spune: „Asta e pentru Tine, asta e pentru mine”? Dar cum putem face una ca asta, de vreme ce ştim foarte bine că Dumnezeu cere tocmai ceea ce păstrăm pentru noi înşine? Oricât ar fi de neînsemnat lucrul lumesc pe care îl păstrăm în inima noastră, îndată ce intrăm în conflict cu Dumnezeu pentru lucrul acela neînsemnat, el nu mai este neînsemnat, şi dacă din pricina lui Îl contrazicem pe Dumnezeu şi Îl înfruntăm, ce altceva suntem, dacă nu luptători în toată legea împotriva Lui? Mai mult: dacă Îi refuzăm lui Dumnezeu supunerea noastră din pricină că suntem împătimiţi de ceva, înseamnă că obiectul împătimirii noastre este pentru noi mai de preţ decât Dumnezeu –

iar dacă este mai de preț decât Dumnezeu, înseamnă că El nu ne este dumnezeu, pentru că inima are ca dumnezeu ceea ce iubește cel mai mult. Așadar, dumnezeu ne este ceea ce nu este Dumnezeu; așadar, suntem închinători la idoli.

După acestea nu este oare mai bine să încetăm a socoti neînsemnate împătimirile noastre iubitoare de lume, să ne trezim conștiința și s-o silim să râvnească lepădarea definitivă de tot ce e păcătos? Liniștea noastră în această privință – dacă, din nefericire, suntem liniștiți – este o liniște mincinoasă. Domnul ne va pune în asemenea împrejurări că se va cutremura tot lăuntrul nostru și vor fi date în vileag înaintea îngerilor și a oamenilor înclinările inimii noastre... Așadar, nu este mai bine să preîntâmpinăm toate acestea și prin schimbarea pașnică a dispozițiilor noastre sufletești să ne ferim de chinurile care nu ne vor mai aduce nici un folos?

Iertarea aproapelui

Nimic nu are atâta putere înaintea Domnului ca iertarea aproapelui, pentru că ea înseamnă urmarea uneia din lucrările cele mai apropiate de noi ale milostivirii lui Dumnezeu, şi nimic nu ne ispiteşte atât de mult ca mânia şi dorința de a ne răzbuna cu vorbe, iar deseori chiar şi cu fapte pline de aprindere.

De ce oare nu iertăm totdeauna, ci în cele mai multe cazuri ne lăsăm pradă izbucnirilor de mânie, supărare şi nemulțumire? Cred că din pricina faptului că nu luăm aminte la prețul iertării. Ne scapă din vedere ceea ce câştigăm prin iertare, în vreme ce paguba adusă de jignire ni se pare peste măsură de evidentă. Din inima iubitoare de sine iese gândul: „De ce să iert?" – şi nu iertăm. S-ar cuveni însă ca în clipa când ne simțim jigniți să ne refacem în minte şi în inimă chipul celor ce ni s-au făgăduit în schimbul iertării, care sunt neasemuit mai prețioase decât cele mai mare pierderi pe care i le poate pricinui omului jignirea; atunci, de orice jignire am avea parte, din inimă va ieşi glasul dătător de îmbărbătare: „Ai de ce să ierți", şi vom ierta.

Vom ierta, şi vom fi iertați; vom ierta iarăşi, şi iarăşi vom fi iertați – şi tot aşa, la nesfârşit. Cel ce iartă umblă el însuşi sub atotiertarea lui Dumnezeu, în brațele milostivirii şi iubirii Lui. Avem de ce căuta iertare? Şi încă cum!.. Să ne grăbim, deci, a ierta, ca să fim iertați – şi asta e cu atât

mai lesne cu cât lucrurile pe care le iertăm noi sunt neînsemnate, iar cele pentru care vom fi iertați au atâta greutate că nici nu pot fi comparate cu ele. În parabola evanghelică, păcatele noastre față de Dumnezeu sunt comparate cu zeci mii de talanți, iar păcatele celorlalți împotriva noastră – cu o sută de dinari (Mt. 18, 23-35); în banii noştri, asta ar fi ca o mie de ruble față de o copeică. Să capeți o mie de ruble pe o copeică? Vai de mine! Dacă în viața de zi cu zi s-ar deschide vreo posibilitate de a face un asemenea gheşeft, s-ar bate lumea pe ea. Însă nici un profit de pe pământ nu are cum să fie atât de sigur ca făgăduința Domnului, şi nici o evaluare a lucrurilor pământeşti nu poate fi atât de exactă ca această evaluare comparativă a păcatelor noastre față de jignirile şi necazurile care ne sunt pricinuite de către cei-lalți, pentru că ea este făcută de către Însuşi Dumnezeul dreptății. Așadar, adu-ți aminte de păcatele pentru care ai fost iertat sau pentru care cauți iertare, şi – dacă nu din recunoştință pentru mila primită, atunci pentru nădejdea de a o primi – iartă, iartă şi iarăşi iartă cu inimă largă, deschisă şi nefățarnică.

Bineînțeles, nu se poate dobândi deodată o pace atât de adâncă şi de îmbelşugată ca ea să poată înghiți orice lovitură a jignirilor – dar începe cu treapta cea mai de jos, şi vei ajunge la cea mai de sus. Cea dintâi treaptă a nemâniierii şi, prin urmare, a iertării este tăcerea. De acolo să începi: când te jigneşte cineva, taci, urmând proorocului David, care spune despre sine: *turburatu-m-am, şi n-am grăit* (Ps. 76, 4). Fă aşa o dată: data următoare vei tăcea mai uşor, şi cu cât vei tăcea mai des, cu atât vei întâmpina mai lipsit de tulburare jignirile. Întărindu-se, netulburarea aduce tihnă, iar tihna se preschimbă în pace; atunci vei fi în fața jignirilor ca un zid tare în fața loviturilor firelor de

nisip învolburate de către vânt. Iar dacă nu te vei apuca să îți calci pe inimă, vei deveni tot mai irascibil şi vei ajunge să te scoată din fire orice nimic.

Deasa iertare a jignirilor nu numai că-i împărtăşeşte omului uşurința şi deprinderea de a ierta, ci dezvoltă chiar setea de a fi jignit pentru Domnul, care face ca cel lovit peste un obraz să-l întindă şi pe celălalt şi ca cel silit să meargă o stadie să meargă două. Aceasta este o înălțime ce ni se pare de neatins, dar la care cel ce a început să iarte aşa cum trebuie urcă totuşi uşor, firesc, fără deosebite sforțări. Iertarea jignirilor este virtutea cea mai atrăgătoare, care aduce îndată răsplată în inimă.

Lumina lui Hristos luminează tuturor

Sfântul Apostol Petru le scria iudeilor: *avem mai întărit cuvântul prorocesc, la care bine faceți luând aminte ca la o lumină ce strălucește în loc întunecos până ce ziua va lumina și luceafărul va răsări în inimile voastre* (2 Pt. 1, 19). El spune asta despre lumina proroceasca, și dă încredințare că în vremea sa ea era la iudei ba lumină în întuneric, ba răsărit al soarelui, ba zi deplină. Dar ceea ce era pentru iudei lumina proroceasca este pentru noi lumina lui Hristos, altfel spus învățătura lui Hristos. Și pentru noi ea este ba lumină în întuneric, ba răsărit al soarelui, ba deplină lumină a zilei. Acestea sunt semnele care apar neapărat la suișul întru lumina lui Hristos, și cine nu a făcut cunoștință cu ele în calea sa, acela n-a văzut încă lumina Lui.

La Apostolul Petru, punctul de plecare al mișcării către lumină este vederea luminii: *la care luând aminte*. Cineva dintre cei înconjurați de întuneric vede lumina, merge după îndrumările ei și ajunge întâi la o lumină care poate fi asemănată cu răsăritul soarelui, apoi la una ce se aseamănă deplinei lumini a zilei.

Păcătosul care slujește patimilor și căruia nu-i pasă de mântuire petrece în beznă, în loc întunecos – dar dacă aude cuvântul, sau îl citește, sau îl vede, sau dacă împrejurările vieții lui îl fac să își vină în fire, începe să se

îngrijoreze de primejdia care îl paşte din pricina stării sale şi ajunge să tragă încheierea că are neapărată nevoie să se îndeletnicească cu îndreptarea de sine. În sufletul lui, ca o lumină în loc întunecos, se aprinde atunci un asemenea gând – şi cu cât *ia aminte* mai mult la el, cu atât străluceşte mai puternic lumina lui, cu atât mai puternic se aprinde în el nevoia, trebuința şi dorința de a se îndrepta. Dacă nu va pricinui ceva vreo împrăştiere, lucrarea luării-aminte la lumina răsărită în inimă a harului se sfârşeşte prin hotărârea nestrămutată de a părăsi păcatul, patimile, nepăsarea şi toate faptele cele rele şi de a începe o viață dreaptă, după legea lui Hristos. Acest răstimp – de la primul gând la îndreptare până la hotărârea nestrămutată a omului de a se îndrepta – este primul pas pe tărâmul luminii lui Hristos, foarte asemănător cu ceea ce se întâmplă atunci când cineva păşeşte către o luminiță pe care o vede în întuneric.

Cel ce s-a pocăit începe apoi să trăiască aşa cum trebuie. Atunci înfruntă alt necaz: cum vrea să facă vreun lucru bun, apucăturile, înclinările şi patimile dinainte se răscoală şi încearcă să-l abată de la bine. Nedorind să li se supună, se luptă cu ele, şi reuşeşte să facă binele doar prin această luptă, care este atât de inevitabilă că orice lucru bun ar plănui omul, îndată întâlneşte împotrivire fie în sine însuşi, fie dinafară, şi trebuie neapărat să se lupte ca să reziste în bine. Este greu, bineînțeles, însă aduce mângâierea faptului că pe măsură ce rezistă cineva mai mult în bine, cu atât lupta devine mai uşoară, patimile slăbesc, iar dispozițiile bune precumpănesc. În fine, acestea din urmă se întăresc atât de mult că cele dintâi aproape că nu mai pot fi băgate de seamă; simțămintele şi dispozițiile sfinte se sălăşluiesc atât de adânc în inimă că alcătuiesc starea ei de normalitate, şi atunci omul se nevoieşte în bine la fel de neîmpiedicat ca şi atunci când respiră. Această pe-

rioadă a luptei cu patimile şi poftele este ceea ce Apostolul numeşte răsărit al soarelui: *până ce ziua va lumina şi luceafărul va răsări în inimile voastre*. Patimile se aseamănă cețurilor. În natură, cu cât soarele stă mai mult la orizont, cu atât devine mai rară ceața şi în cele din urmă soarele se arată în toată frumusețea sa: şi la noi, cu cât ne ținem mai mult, prin lupta cu patimile, înaintea Soarelui Hristos, cu atât se răreşte mai mult ceața patimilor, şi în cele din urmă piere, şi în suflet se sălăşluieşte Hristos Domnul, Soarele deplin şi curat.

De atunci începe starea cea fericită a curăției, în care oamenii Îl văd pe Dumnezeu: *fericiți cei curați cu inima, că aceia vor vedea pre Dumnezeu* (Mt. 5, 8). Dumnezeu Se răsfrânge în inima curată ca soarele în apa curată sau în oglinda curată. Iar întrucât această inimă este înzestrată cu înțelegere, Îl vede duhovniceşte pe Dumnezeu, Cel ce Se răsfrânge în ea, şi întrucât Dumnezeu este fericirea, inima este fericită în El. „Cel ce s-a învrednicit de starea aceasta", zice Sfântul Ioan Scărarul, „încă fiind în trup Îl are cârmuitor în toate cuvintele, faptele şi gândurile sale pe Dumnezeu, Care locuieşte în el, pentru că nu mai viază sieşi, ci viază în el Hristos".

Sfântul Ioan Teologul – învățătorul credinței și al dragostei

Sfântul Apostol și Evanghelist Ioan Teologul este cinstit ca pildă a dragostei și propovăduitor al ei prin excelență. Evanghelia lui respiră dragoste, epistolele lui sunt pline de lecții despre dragoste și toată viața lui este o pildă uimitoare de dragoste. El a tâlcuit toate tainele dragostei – și adevăratul ei început, și mișcarea ei în fapte, și sfârșitul ei –, a arătat înălțimea la care îl ridică ea pe om. Din această latură este și cunoscut cu precădere Sfântul Ioan, și oricine s-ar apuca să cugete la dragoste își amintește îndată de el ca de o pildă a dragostei și se întoarce către el ca și către un învățător al dragostei.

Dar ia uitați-vă cum au ajuns să întrebuințeze lucrul acesta deștepții din ziua de azi. Aceștia au un soi aparte de filosofie deșartă, numită indiferentism, care îi face să gândească și să spună: „Nu ai decât să crezi cum vrei, este totuna; trebuie doar să-i iubești pe oameni ca pe niște frați, să le faci bine și să acționezi asupra lor în mod binefăcător. Poftim", zic ei, „și Apostolul Ioan vorbește doar despre dragoste. În dragoste vede el lumina și toată desăvârșirea. Iar cine nu iubește, acela, după spusele lui, umblă în întuneric, rămâne în moarte, este ucigaș de oameni. Se știe, de asemenea, că atunci când Evanghelistul a îmbătrânit și nu mai putea umbla pe picioarele sale, îl duceau la slujbă pe brațe, și el spunea cu tărie numai atât:

„Fraților, să ne iubim unul pe altul!". Iată cât de mult preț punea el pe dragoste. Așa trebuie", zic ei, „să facem și noi: să iubești și atât, iar de crezut să crezi cum vrei".

Să aducem, deci, împotriva învățăturii mincinoase a acestor ritori deșerți adevărata învățătură a Sfântului Ioan Teologul și să ne îngrădim astfel gândirea de clătinarea pricinuită principiilor gândirii creștinești sănătoase de către filosofarea deșartă a indiferentismului.

Isteții aceștia vor să-și aranjeze singuri, fără Dumnezeu, totul: și bunăstarea exterioară, și moralitatea. Ca atare, născocesc cu șiretenie un sistem de învățătură în care nu este nici pomenire de Dumnezeu, și bagă la înaintare dragostea. „Între voi să vă iubiți", zic ei, „iar la Dumnezeu ce să vă mai gândiți!" Dar tocmai din această latură îi și lovește mai tare sfântul Evanghelist. Într-adevăr, el vorbește mereu despre dragostea dintre oameni, dar pune această dragoste într-o asemenea legătură cu Dumnezeu, cu dragostea de El și cu cunoașterea Lui că nu este nici o posibilitate de a le separa. Ia uitați-vă unde vede Apostolul obârșia dragostei. *Dumnezeu*, zice el, *ne-a iubit pre noi și a trimis pre Fiul Său spre curățire pentru păcatele noastre*, după care adaugă: *dacă Dumnezeu așa ne-a iubit pre noi, și noi datori suntem să ne iubim unul pre altul* (1 In. 4, 10-11). Așadar, după învățătura lui dragostea dintre noi trebuie să se zidească sub lucrarea credinței în Domnul, Care a venit să ne mântuiască, și, prin urmare, nu este totuna cum crezi. După aceea zice: *să ne iubim unul pre altul, că dragostea de la Dumnezeu este... De ne iubim unul pre altul, Dumnezeu întru noi petrece... Dumnezeu dragoste este, și cela ce petrece întru dragoste, întru Dumnezeu petrece, și Dumnezeu întru dânsul* (1 In. 4, 7-16). Vedeți, el nu vorbește despre dragoste fără să vorbească despre Dumnezeul și Mântuitorul nostru! Dragos-

tea vine de la Dumnezeu şi duce la Dumnezeu, aşa încât dacă cineva spune că îşi iubeşte fratele, însă pe Dumnezeul şi Mântuitorul nostru nu-L cunoaşte şi nu-L iubeşte, acela minte şi adevăr nu este întru el (cf. 1 In. 2, 4). Ca atare, toată învățătura despre dragoste a sfântului Evanghelist poate fi condensată astfel: pentru a-l iubi pe fratele nostru trebuie să-L iubim pe Dumnezeu – dar pentru a-L iubi pe Dumnezeu trebuie, bineînțeles, să-L cunoaştem atât în Sine Însuşi[8] cât şi în lucrările Sale mântuitoare asupra noastră; să-L cunoaştem presupune să credem. Aşadar, în ce constă toată voia lui Dumnezeu cu privire la noi? În credință şi în dragoste. „Iată", zice el, „porunca pentru voi: să credeți în Fiul lui Dumnezeu, Iisus Hristos, şi să vă iubiți unul pre altul (1 In. 3, 23)". Aşadar, nu numai dragostea ne este poruncită, ci şi credința în Domnul, şi încă la modul că izvorul dragostei este credința; aşa încât dacă ar fi să adunăm laolaltă doar locurile unde sfântul Evanghelist Ioan vorbeşte numai de dragoste, nici atunci nu s-ar putea întări nicidecum prin învățătura lui minciuna deşartei filosofări potrivit căreia este nevoie numai de dragoste, iar de crezut omul poate să creadă aşa cum vrea.

La Sfântul Ioan, pe lângă învățătura despre dragoste mai este însă, independent de legea dragostei, şi învățătura despre credință – şi luați seama cât de hotărât îi respinge el pe cei ce zic: „Poți să crezi cum vrei". Despre ce propovăduieşte chiar de la primele versete ale epistolei sale? „Despre ceea ce am văzut", zice el, „despre ceea ce

---

[8] Aici nu se are în vedere cunoaşterea firii lui Dumnezeu ca atare, care este cu neputință pentru făpturi, ci adevărurile care ne sunt accesibile cu privire la ființa Lui: de exemplu, că Dumnezeu este Treime, că Fiul este născut mai înainte de veci din Tatăl ş.a.m.d. (n. tr.).

am auzit şi despre ceea ce mâinile noastre au pipăit – *despre Cuvântul vieţii*, despre faptul că *Viaţa s-a arătat*, acea Viaţă *Care era la Tatăl şi S-a arătat nouă; iar împărtăşirea noastră*, adaugă el, *este cu Tatăl şi cu Fiul Lui, Iisus Hristos* (1 In. 1, 1-3). Aşadar, la Sfântul Ioan Teologul, ca dealtfel la toţi Apostolii, propovăduirea cea mai însemnată priveşte împărtăşirea cu Dumnezeu prin Domnul Iisus Hristos, din care decurge apoi şi împărtăşirea unul cu altul a credincioşilor. Şi atunci, cum să ne oprim la cea din urmă fără să o avem pe cea dintâi?

În continuare, Sfântul Ioan îşi pune întrebarea: cine este cel mincinos? „Nimeni", răspunde el, „*fără numai cel ce tăgăduieşte că Iisus este Hristosul, şi acesta este antihristul, care tăgăduieşte pre Tatăl şi pre Fiul. Tot cel ce tăgăduieşte pre Fiul, nu are nici pre Tatăl... Cel ce mărturiseşte că Iisus este Fiul lui Dumnezeu, Dumnezeu în el petrece, şi el în Dumnezeu* (1 In. 2, 22-23; 4, 15). Aşadar, cheia este mărturisirea că Domnul Iisus Hristos este Fiul lui Dumnezeu şi Dumnezeu: şi atunci, cum să mai zici: „Nu ai decât să crezi cum vrei"?

Dar iată şi un avertisment. *Iubiţilor*, zice sfântul Evanghelist, *nu daţi crezare oricărui duh, ci cercaţi duhurile dacă sunt de la Dumnezeu, fiindcă mulţi proroci mincinoşi au ieşit în lume. În aceasta să cunoaşteţi Duhul lui Dumnezeu: orice duh mărturiseşte că Iisus Hristos a venit în trup, de la Dumnezeu este; şi orice duh care nu mărturiseşte pre Iisus Hristos, nu este de la Dumnezeu, ci este duhul lui antihrist* (1 In. 4, 1-3). Dar cine spune: „Nu ai decât să crezi cum vrei", acela nu Îl mărturiseşte pe Iisus Hristos, căci dacă L-ar mărturisi n-ar vorbi astfel; aşadar, nici el nu este *de la Dumnezeu*. De la cine atunci? Vă las să răspundeţi singuri...

În fine, sfântul Evanghelist înfăţişează toată esenţa creştinismului după cum urmează: *viaţa veşnică ne-a dat nouă Dumnezeu, şi această viaţă Fiul Lui este. Cel ce are pre Fiul, are viaţa, iar cel ce nu are pre Fiul lui Dumnezeu, viaţă nu are* (1 In. 5, 11-12). Prin urmare, cine nu crede în Fiul lui Dumnezeu, acela nu are viaţa veşnică. După aceea, cum să fie totuna felul în care crezi? Nu: *ştim că Fiul lui Dumnezeu a venit şi ne-a dat nouă* lumină şi *pricepere ca să-L cunoaştem pre Dumnezeul Cel adevărat şi să fim întru Iisus Hristos, Fiul Lui Cel adevărat. Acesta este Adevăratul Dumnezeu şi viaţa cea veşnică* (1 In. 5, 20)[9].

S-ar părea că extrasele acestea sunt de ajuns pentru a le arăta indiferentiştilor că degeaba socot ei a găsi întemeiere minciunii lor în învăţătura Sfântului Ioan Teologul. Pesemne că ei vorbesc aşa pentru că n-au citit niciodată sfintele şi de Dumnezeu insuflatele lui Scripturi, ci fac trimitere la el aflând din auzite despre belşugul dragostei lui. Însă n-au decât să aducă şi alte argumente afară de acestea în sprijinul învăţăturii lor mincinoase: nouă, credincioşilor, ne ajunge cuvântul ucenicului iubit al lui Hristos pentru a o respinge şi pentru a crede numai şi numai în ceea ce Domnul ne-a predanisit prin sfinţii Săi Apostoli şi Biserica ţine fără clintire.

[9] Textul scripturistic pe care îl dăm aici urmează versiunea slavonă folosită de Sfântul Theofan (n. tr.).

Ce să facem acum?

Se povesteşte că un oarecare bătrân duhovnicesc, părăsind lumea, s-a retras în locuri pustii, dar nu şi-a clădit chilie, ci se muta din loc în loc ca o pasăre călătoare. Nu se ştie dacă l-a văzut cineva vreodată gustând mâncare, însă nimeni nu l-a văzut vreodată lipsit de lacrimi, de tânguiri şi de suspinări. Dacă se întâmpla ca el, ca o turturea de pustie, să se apropie de vreun oraş ori sat, nu intra acolo, ci se aşeza în apropiere pe vreo piatră, tot tânguindu-se şi oftând, zicând întruna: „Ce-o să se întâmple, ce-o să se întâmple!" Se întâmpla ca orăşenii ori sătenii să iasă la el şi, din împreună-pătimire, să se apuce să-l mângâie; el însă mai mult plângea şi se tânguia. Îl îmbiau şi cu mâncare, şi cu haine, şi cu bani – nimic nu-l interesa şi nu îi aducea mângâiere: plângea întruna. Uneori îl întrebau: „Da' de ce tot plângi? Ce necaz a dat peste tine? Spune-ne, poate suntem în stare să te ajutăm". Însă pe bătrân cuvintele acestea îl făceau să plângă şi mai tare, fără să rostească nici un cuvânt de răspuns. În cele din urmă, după stăruinţe îndelungate, printre lacrimi şi tânguiri, spunea câteodată, mai ales către locuitorii marilor oraşe: „Cu greu aţi putea să mă ajutaţi! Iată necazul meu: domnul meu mi-a încredinţat o mare bogăţie, iar eu am chel-tuit-o pe ospeţe, pe teatre, pe serbări şi pe viaţa necurată petrecută în lux cu femei netrebnice. Acum domnul meu mă caută, şi vai de mine dacă mă va găsi! Mă va da jude-

căţii şi voi suferi moarte de ocară. Nu ştiu ce să fac! Ce-o să se întâmple, ce-o să se întâmple!...” Şi bătrânul se lăsa iarăşi în voia lacrimilor, tânguirilor şi suspinelor.

Înţelegeţi pentru ce plângea el? Plângea pentru păcate, temându-se de judecata Stăpânului tuturor, Dumnezeu. Dacă vom plânge şi noi aşa, poate că şi pe noi ne va milui...

Tot creştinismul în câteva cuvinte

Îmbrăcați-vă, le scria sfântul Apostol colosenilor, *întru milostivirile îndurărilor, întru bunătate, întru smerită cugetare, întru blândețe, întru îndelungă răbdare*; iertați, dacă are cineva ceva împotriva altuia; *pacea lui Dumnezeu să se sălăşluiască în inimile voastre; mulțumitori faceți-vă, iar mai presus de toate dobândiți dragostea* (Colos. 3, 12-15). Apostolul arată aici simțămintele şi dispozițiile proprii creştinilor, ca şi faptele potrivite acestora.

Cuvântul lui Hristos, adaugă el, *să locuiască întru voi bogat* (Colos. 3, 16). Cuvântul lui Hristos, adică învățătura despre Domnul nostru Iisus Hristos: cum El, *unul fiind din Sfânta Treime*, a venit pe pământ ca să ne mântuiască pe noi, cei căzuți, cum S-a întrupat, a învățat, a făcut minuni, a pătimit, a murit, a înviat, S-a înălțat la cer şi L-a trimis pe Sfântul Mângâietor Duh asupra sfinților Apostoli, a întemeiat şi a rânduit prin ei pe pământ Biserica Sa – pe scurt, cuvântul lui Hristos este toată învățătura creştină.

Să locuiască întru voi bogat – asta înseamnă: să umple mintea voastră, simțurile voastre, voia voastră, toată existența voastră.

În fine, sfântul Apostol ne îndeamnă: *umpleți-vă de Duhul, vorbind între voi în psalmi şi laude şi cântări duhovnicești, lăudând şi cântând în inimile voastre Domnului* (Efes. 5, 18-19). Psalmii şi laudele şi cântările duhovnicești înseamnă aici toată rânduiala slujbelor şi rugăciu-

nilor bisericeşti: sfintele taine, slujbele de zi cu zi şi toate lucrările şi rugăciunile sfinţitoare care sunt săvârşite în Biserică de către preoţia cea legiuită.

Puneţi cap la cap toate acestea, şi va reieşi că sfântul Apostol Pavel vrea să vă spună: iată că v-aţi făcut creştini – deci, luaţi seama, ţineţi-vă cu tărie de învăţătura lui Hristos, altfel spus de mărturisirea sfintei credinţe, şi, întărindu-vă cu harul lui Dumnezeu, care este dăruit prin sfintele taine şi încălzit prin lucrările sfinţitoare şi prin rugăciunile bisericeşti, mergeţi neabătut pe calea poruncilor lui Hristos, sub călăuzirea păstorilor şi învăţătorilor voştri legiuiţi.

Rugăciunea de la biserică

Inspirând şi expirând aerul, punându-şi în mişcare aripile şi folosindu-şi capul şi celelalte mădulare ale trupului, pasărea reuşeşte să zboare, şi altfel nici nu poate să facă asta.

Nici înălțarea prin rugăciune către Dumnezeu din biserici nu este cu putință decât dacă în noi se află credința, nădejdea şi dragostea, care alcătuiesc capul duhului ce se înalță în zbor; starea cu cugetul înaintea lui Dumnezeu este inima, deschisă pentru primirea insuflărilor Domnului; pacea în toate este aripa lui cea dreaptă; mintea neîmprăştiată, slobozirea de grijile şi de împătimirile lumeşti este aripa lui cea stângă; osteneala mersului la biserică şi a stării în ea este partea din spate. Dacă vreuna dintre aceste dispoziții sufleteşti lipseşte, lucrarea rugăciunii se strâmbă ori se curmă, după cum se curmă, de pildă, zborul păsării atunci când rămâne lipsită de o aripă. Fiecare poate face cunoştință pe propria piele cu acest fapt, dacă va voi. Oricine doreşte şi ştie să se roage se va întâlni neapărat cu toate dispozițiile acestea, şi fiecare om care se roagă cu adevărat le are deja pe toate. Cel care nu le are, încă n-a început să se roage aşa cum trebuie, iar fără rugăciune nu este viață, nu este înălțare către Împărăție...

Osteneala rugăciunii

Rugăciunea nu este o lucrare care se face o singură dată sau cu întreruperi, ci e o stare continuă şi neîntreruptă a duhului, aşa cum sunt continue şi neîntrerupte respiraţia şi pulsaţia inimii. Trebuie să ne ostenim nepotoliţi în rugăciune, căutând cu râvnă să ajungem, ca la un pământ al făgăduinţei, la arderea duhului, luând aminte cu trezvie la Dumnezeu. Osteneşte-te în rugăciune şi, rugându-te pentru toate, roagă-te în primul rând pentru acest hotar preaînalt al rugăciunii care este arderea duhului, şi vei primi negreşit ceea ce cauţi.

Să nu credeţi că aici se are în vedere vreo stare cu neputinţă de atins pentru oamenii înconjuraţi de treburi lumeşti: nu – ea este, bineînţeles, o stare înaltă, însă de ajuns poate ajunge la ea oricine. Fiecare simte câteodată în timpul rugăciunii un şuvoi de căldură şi de osârdie, când sufletul, dezlipindu-se de toate, intră adânc în sine însuşi şi se roagă fierbinte lui Dumnezeu. Tocmai această pogorâre a duhului de rugăciune, ca să zicem aşa, ce are loc câteodată trebuie adusă la treapta de stare statornică: atunci va fi atins hotarul rugăciunii.

Mijlocul de a face aceasta e osteneala rugăciunii. Când se freacă lemn de lemn, ele se încălzesc şi dau naştere focului. Şi când sufletul este frecat de osteneala rugăciunii va sfârşi prin a da naştere focului rugăciunii. Osteneala rugăciunii alcătuieşte cuvenita săvârşire a două feluri de

rugăciune, aducând omului săvârşirea evlavioasă, cu luare-aminte şi cu simţire, a obişnuitelor rugăciuni, deprinderea sufletului de a se înălţa către Dumnezeu prin cugetarea la El şi dese strigări din inimă către Dumnezeu. Ne rugăm dimineaţa şi seara, însă răstimpul dintre dimineaţă şi seară este mare. Dacă numai atunci stăm de vorbă cu Dumnezeu, chiar dacă ne-am ruga cu osârdie, ziua sau noaptea ne vom răspândi iar, şi la vremea rugăciunii sufletul va deveni din nou rece şi pustiu, ca mai înainte. Chiar de te vei ruga din nou cu osârdie, ce folos, dacă iar te vei răci şi împrăştia? Asta înseamnă să zideşti şi să strici, iar să zideşti şi iar să strici: osteneală şi atât. Dar dacă ne vom pune legea nu numai de a săvârşi dimineaţa şi seara pravila de rugăciune cu luare-aminte şi cu simţire, ci, pe lângă asta, de a te exersa zilnic în cugetarea la cele dumnezeieşti, să întorci spre slava lui Dumnezeu fiecare lucru pe care îl faci şi să strigi deseori către El din adâncul inimii prin fraze scurte de rugăciune – dacă vom face asta, zic, vom umple îndelungatul răstimp dintre rugăciunea de dimineaţă şi cea de seară şi invers cu dese rugăciuni către Dumnezeu. Deşi aceasta nu va fi rugăciune neîncetată, va fi o rugăciune foarte des repetată, care cu cât va fi mai deasă, cu atât se va apropia mai mult de cea neîncetată. În orice caz, osteneala aceasta face trecerea la aceasta din urmă, ca latură neapărat trebuincioasă a ei.

Îngerul păzitor

Fiecare dintre noi are păcate, rătăciri, greşeli, amărăciuni şi necazuri – şi totuşi, toate acestea n-ar trebuie să existe între noi, de vreme ce fiecare dintre noi are îngerul său păzitor. De ce se întâmplă aşa? Bineînțeles că îngerii n-ar îngădui aceasta dacă nu am fi vinovați noi înşine. Iar de vreme ce ei îngăduie, asta este fie pentru că singuri nu lăsăm ajutorul îngeresc să ajungă la noi, fie pentru că prin împotrivă-lucrarea şi împotrivă-aşezarea noastră sufletească nimicim şi abatem de la noi toate strădaniile îngerilor de a împreună-lucra cu noi în bine.

Mai întâi de toate, trebuie să ne amintim că avem înger păzitor, să ne întoarcem cu mintea şi cu inima către el şi în cursul obişnuit al vieții noastre, iar cu atât mai mult când avem parte de tulburări. Dacă nu avem o astfel de întoarcere, înseamnă că îngerul n-are cum să ne bage mințile în cap. Atunci când cineva se duce în mlaştină sau în prăpastie astupându-şi urechile şi închizându-şi ochii, ce să-i faci şi cum să-l ajuți? Să țipi? Are urechile închise. Să-i faci vreun semn ca să-i arăți primejdia? Are ochii închişi. O să zici: „Să-l ia de mână şi să-l oprească ori să îl ducă pe calea dreaptă”. Păi îngerul e gata să facă asta, caută mâna ta ca să o ia şi să te îndrume – dar ai mână de care să te ia? Doar nu de mâna trupească te va lua (măcar că se întâmplă şi asta în cazuri deosebite), ci de mâna sufleteasfletească, pentru că el este netrupesc – iar mâna sufleteas-

că este puterea lucrătoare îndreptată spre mântuire şi răv-
nitoare de mântuire. Când în sufletul tău se află această
râvnă, îngerul Domnului te va lua negreşit de ea şi te va
călăuzi – dar dacă nu, de unde să te apuce? Nu are loc
prin care să facă atingere cu tine, pentru că el însuşi se
numără printre duhurile ce sunt trimise doar pentru cei ce
vor să moştenească mântuirea (Evr. 1, 14).

Vei zice iarăşi: „Atunci să stârnească în mine dorinţa *de mântuire*". Păi el asta şi face, mai întâi de toate şi cu cea mai mare osârdie. La cei ce au această dorinţă, el o sprijină şi o întăreşte, iar la cei ce n-o au se străduie în tot chipul să o stârnească – însă rareori izbuteşte, din pricina *marii neorânduieli care domneşte în sufletul nepăsător*. Într-un astfel de suflet, totul este în tulburare: şi gândurile, şi simţămintele, şi planurile – totul este o zarvă fără de rânduială, ca la iarmaroc. În măsura în care se află în noi această lipsă a păcii şi adunării lăuntrice, ea este vrăjmaşă a lucrării îngerului asupra noastră. Cum să insufle ceva îngerul bun, dacă omul nu ia aminte la el? Cum să audă o asemenea insuflare sufletul, dacă în el este zarvă şi tulburare? Tocmai de aceea strădaniile îngerului păzitor rămân neroditoare în ceea ce ne priveşte.

Aşadar, dacă vrei să te foloseşti de călăuzirea şi împreună-lucrarea îngerească, potoleşte-ţi neorânduiala lăuntrică, adună-ţi înlăuntru luarea-aminte şi stai lângă inima ta. Îngerul Domnului va băga de seamă îndată, se va apropia şi va începe să pună în tine gânduri care înclină către stăruinţa dorinţei de mântuire. Pleacă-te către insuflarea aceasta şi apucă-te să râvneşti mântuirea: atunci, îngerul păzitor nu numai că te va lua de mână, ci chiar te va ridica pe braţele sale, şi nu numai că te va călăuzi, ci chiar te va purta pe calea mântuitoare. Nu trebuie decât să te în-

torci tot timpul către el cu mintea şi cu inima, să nu slăbeşti în râvna ta şi să-ţi păzeşti luarea-aminte. El te va învăţa toate: ce, când şi cum să faci şi ce să nu faci, iar când va fi nevoie îţi va da ca îndrumare şi semn simţit în afară. Dacă nu vedem în privinţa noastră o asemenea împreună-lucrare îngerească palpabilă, suntem singurii vinovaţi: noi suntem cei care nu ne dăm în mâinile îngerilor şi zădărnicim toată purtarea lor de grijă pentru noi. Se bate, se bate cu noi îngerul lui Dumnezeu, şi dă înapoi; iar vine la asalt, iarăşi dă înapoi, şi tot aşa până ce murim. Iar când murim, îngerul va înfăţişa Domnului cartea vieţii noastre şi va grăi: „Am făcut totul ca să îi bag mînţile în cap, însă acest suflet n-a luat aminte la nimic”. Şi în cartea vieţii va fi pus înscrisul osândirii noastre, care negreşit se va împlini la Judecata Cea Înfricoşată.

Suma proorociilor despre Domnul nostru Iisus Hristos

Când poporul lui Dumnezeu, care constituise deja un regat şi reuşise să se umple de glorie în vremea lui David şi a lui Solomon, a fost pândit de primejdia ca grijile de a organiza în chip reuşit treburile acestei existenţe vremelnice să alunge din amintire trăsăturile veşnicei rânduieli a întocmirii mântuirii, se scoală proroc după proroc şi se adaugă trăsătură după trăsătură în zugrăvirea chipului şi a faptelor Mântuitorului Hristos, aşa încât toate prezicerile laolaltă alcătuiesc o Evanghelie întreagă, mai-înainte-scrisă în Vechiul Testament. Veţi întreba: „Cine este Acesta, Care vine să ne mântuiască?" – proorocii vă vor răspunde în multe feluri. Este Fiul lui Dumnezeu, Căruia Dumnezeu Însuşi Îi spune: *Fiul Meu eşti Tu, Eu astăzi Te-am născut* (Ps. 2, 5); este Domnul, Care şade de-a dreapta Tatălui: *zis-a Domnul Domnului meu: „Şezi de-a dreapta Mea"* (Ps. 109, 1); este Dumnezeu tare, Care Se naşte ca prunc pentru a fi Părinte al veacului ce va să fie: *Prunc S-a născut nouă, Fiu, şi S-a dat nouă, a Cărui stăpânire s-a făcut pre umărul Lui; şi se cheamă numele Lui: al Marelui Sfat Înger, Minunat, Sfetnic, Dumnezeu tare, Stăpânitor, Domnul păcii, Părintele veacului ce va să fie* (Is. 9, 6). Acest Părinte al veacului care va să fie va împărăţi ca Împărat preaînţelept (Ier. 23, 5); Lui Îi vor fi date *toate neamurile moştenire şi stăpânirea Lui marginile pământului* (Ps. 2, 6); *Împărăţia Lui este*

împărăția tuturor veacurilor, şi stăpânia Lui întru tot neamul şi neamul (Ps. 144, 13).

Această Împărăție nu este însă ca împărățiile din vechime, întărite şi întinse cu focul şi cu sabia: popoarele vor veni singure şi se vor închina Lui (Ps. 85, 9). El va tocmi casă şi o va umple de tot ce hrăneşte şi alină setea, de tot ce dă putere şi sănătate, şi va trimite soli cu propovăduire înaltă: veniți, beți şi gustați (Pilde 9, 5). Şi vor zice toate neamurile: să mergem, să ne suim în casa lui Dumnezeu, şi ne vor arăta nouă calea, şi vom merge pe ea (Mih. 4, 2). Această cale va fi Noul Testament, nu după aşezământul care a fost pus înainte casei lui Israil; în acest Testament, zice Domnul, *da-voi legile Mele în cugetul lor, şi pe inimile lor le voi scrie* (Ier. 31, 33). *Şi le voi da lor altă inimă, şi duh nou voi da lor, şi voi smulge inima lor cea de piatră din trupul lor, şi voi da lor inimă de trup, pentru ca întru poruncile Mele să meargă şi dreptățile Mele să le păzească şi să le facă pre ele; şi vor fi Mie întru norod, şi Eu voi fi lor întru Dumnezeu* (Iez. 11, 19-20).

Dar înainte de a se săvârşi toate acestea, trebuie ca El Însuşi să străbată calea înjosirii: să se nască neştiut, să trăiască tot felul de potrivnicii, să ducă povara unor suferințe înfricoşătoare şi să moară.

Iată istoria căii pe care o va străbate El pe pământ. Se va naşte din Fecioară, care va lua în pântece de la Duhul Sfânt şi va naşte Fiu, şi vor chema numele Lui Emmanuil, *care înseamnă „cu noi este Dumnezeu”* (Is. 7, 14). Se va naşte în Betleem, fiindcă din acesta *va ieşi povățuitor ca să fie căpetenie lui Israil, şi ieşirea Lui dintru început, de la zilele veacului* (Mih. 5, 2). Acolo vor veni la El cu daruri împărații Arabiei (Ps. 71, 10), ducând cu sine *aur, şi tămâie, şi piatră cinstită* (Is. 60, 6). După aceea se va auzi

plângere în Rama, şi tânguire, şi plângere multă: Rahila va plânge pentru odraslele sale şi nu va vrea să fie mângâiată, pentru că ele nu vor mai fi. În continuare, Fiul Acesta va fi chemat din Egipt (Osie 11, 1) şi Se va sălăşlui în Nazareth, *pentru ca Nazarinean să Se cheme* (Jud. 13, 5).

Se va apropia vremea ca El să lucreze pe faţă printre oameni, şi va fi trimis înger înaintea feţei Lui ca să gătească Lui cale, şi tot Israilul va auzi glasul celui ce strigă în pustie: *gătiţi calea Domnului, drepte faceţi cărările Lui* (Is. 40, 3; Mal. 3, 1). Apoi, Se va arăta pe neaşteptate Domnul Însuşi, pe Care îl căutăm, şi Îngerul legământului, pe care Îl dorim, şi va odihni asupra Lui Duhul Domnului (Is. 11, 2), lucru despre care va da chiar El mărturie după aceea: *Duhul Domnului este asupra Mea, pentru care M-a uns, să binevestesc săracilor M-a trimis, să numesc vara Domnului bineprimită* (Is. 61, 1-2). Lumina propovăduirii Lui va străluci pentru prima dată în *Galileea neamurilor*, în jurul Iordanului şi mării Tiberiadei, între hotarele lui Zavulon şi Nefthali (Is. 9, 1). După aceea, trei ani şi jumătate va binevesti, va tămădui bolile de tot felul, va vindeca pe cei zdrobiţi cu inima (Is. 61, 1), le va propovădui celor robiţi iertarea şi celor orbi vederea. *Atunci se vor deschide ochii orbilor şi urechile surzilor vor auzi; atunci va sări şchiopul ca cerbul şi limpede va fi limba celor gângavi* (Is. 35, 5-6). El trestia zdrobită nu o va frânge şi feştila cea fumegândă nu o va stinge, *ci întru adevăr va scoate judecată* (Is. 42, 3). Dar în zadar va tinde *mâinile Sale toată ziua către un norod neascultător şi împotrivă grăitor*: ei nu vor merge *pe cale adevărată, ci în urma păcatelor lor* (Is. 65, 2). Luând aminte la însăşi propovăduiască *fiica Ierusalimului*, văzându-L pe Îm-

păratul Cel tare, Care vine la ea pe mânzul asinei (Zah. 9, 9). Din gura pruncilor şi a celor ce sug I se va săvârşi laudă (Ps. 8, 3), însă *împăraţii pământului şi boierii* se vor aduna *asupra Domnului şi asupra Unsului Lui* (Ps. 2, 1). Unul dintre cei ce mănâncă cu Dânsul pâinea se va scula împotriva Lui (Ps. 40, 9) şi Îl va vinde pe treizeci de arginţi (Zah. 11, 12). Atunci vrăjmaşii Lui vor zice şi cei ce pândesc sufletul Lui se vor sfătui împreună grăind: *Dumnezeu L-a părăsit pre Dânsul: goniţi-L şi-L prindeţi pre El, că nu este cine să-L izbăvească* (Ps. 70, 11-12). Atunci va fi luat Păstorul şi se vor risipi oile turmei; El va privi de-a dreapta Sa şi nu va vedea pe nimeni care să Îl cunoască (Ps. 141, 5). Se vor scula martori nedrepţi şi va minţi strâmbătatea eişi (Ps. 26, 18). El însă nu va deschide gura Sa; *ca o oaie la junghiere va fi dus, şi ca mielul înaintea celui care îl tunde, fără glas, aşa* şi El *nu va deschide gura Sa* (Is. 53, 7). Vrăjmaşii vor scrâşni din dinţi împotriva Lui, iar El nu Se va împotrivi: *umărul Său îl va da spre răni şi fălcile Lui spre palme, şi obrazul Său nu îl va întoarce de la ruşinea scuipărilor* (Is. 50, 6). Prin mijlocirea lemnului Îl vor da morţii (Ier. 11, 19); Îi vor săpa mâinile şi picioarele, şi vor număra toate oasele Lui; vor împărţi veşmintele Lui între ei şi pentru haina lui vor arunca sorţii (Ps. 21, 18-20); Îi vor da de mâncare fiere şi spre setea Lui Îl vor adăpa cu oţet (Ps. 68, 25); *toţi cei care Îl vor vedea Îl vor batjocori şi, clătinând din cap, vor spune: „Nădăjduit-a spre Domnul, izbăvească-L pre Dânsul, mântuiască-L, că-L voieşte pre El”* (Ps. 21, 7-8).

Aşa va muri Hristos Căpetenia, Sfântul sfinţilor, însă os din El nu se va frânge, deşi vor fi străpunse coastele Lui (Zah. 12, 10). Sufletul Lui nu va rămâne în iad şi trupul Lui nu va vedea stricăciune (Ps. 15, 10). A treia zi va învia şi se

va arăta viu înaintea tuturor (Os. 6, 3). *Unde ți-e, moarte, boldul? Unde ți-e, iadule, biruința?* (Os. 13, 14).

Aşa Se va arăta Domnul pe pământ şi va locui împreună cu oamenii. După aceea, Se va întoarce iarăşi întru înălțime, şi vor ridica porțile lor boierii, şi vor ridica porțile cele veşnice, şi va intra Împăratul slavei (Ps. 23, 7). *Şi va zice*, în cele din urmă, *Domnul Domnului: „Şezi de-a dreapta Mea, până ce voi pune pre vrăjmaşii Tăi aşternut picioarelor Tale”* (Ps. 109, 1).

Noutăți pentru Anul Nou

„An nou, fericire nouă!" – ne salutăm între noi acum, dar s-a gândit oare careva dintre noi în ce fel poate fi an nou anul acesta care vine, şi de unde se va ivi ceva nou în el? Prin ce se va deosebi, de pildă, ziua de azi față de cea de ieri sau față de prima zi a anului care a trecut? Şi că nu ne așteaptă aceeaşi rotire a zilelor şi a nopților, aceeaşi schimbare a lunilor şi anotimpurilor anului ca înainte? *Ce a fost, este ceea ce va să fie; ceea ce s-a făcut este ceea ce se va face. Nimic nou sub soare! Cine va grăi şi va zice: „Iată, lucrul acesta nou este", lucrul acela s-a şi făcut în anii care au fost înaintea noastră* (Eccles. 1, 9-10).

Aşadar, salutările noastre n-au nici un rost? Este cu neputință ca un obicei atât de general şi consfințit de vechimea sa să nu aibă rost, şi încă un rost adânc. Trebuie să fie ceva cu adevărat nou, în care, în ciuda vechimii care ne înconjoară, să creadă sufletul, pe care să-l caute şi să-l aştepte cu încredințare şi a cărui apariție să fie gata să o salute pentru orice noutate ar aduce în vreo privință.

Ce să fie lucrul acesta?

Va fi, zice Domnul, *cer nou şi pământ nou* (Apoc. 21, 1). Tocmai de aceea noi, credincioşii, *ceruri noi şi pământ nou, după făgăduința Lui, aşteptăm* (2 Pt. 3, 13). Iată prima noutate adevărată!

Ea se va descoperi în toată slava sa de-abia după sfârşitul lumii, când totul va fi curățit prin foc – însă pregătirea pentru ea a început aproape din primele zile ale ființării cerului şi pământului şi lucrează de atunci (bineînțeles, în chip ne-

văzut pentru privirea trupească, însă văzut pentru privirea înțelegătoare a credinței). Puterile înnoitoare puse în crugul curgerii vremelnice a făpturilor sunt atât de lucrătoare și credincioase încât Apostolul, gândindu-se la ele, a strigat astfel: *cele vechi au trecut; iată, toate s-au făcut noi* (2 Cor. 5, 17) – și, îmbrățișând cu privirea minții toată făptura, care gustase din începăturile înnoirii, a auzit chiar și tânguirea ei pentru faptul că nu va veni degrabă vremea când ea va lepăda haina de acum a vechimii și stricăciunii și se va îmbrăca în cea nouă, plină de viață luminoasă, strălucitoare.

Astfel, în starea noastră de acum una pare dinafară și altceva lucrează lăuntric atât în noi, cât și în afara noastră. Starea de acum – atât a noastră cât și a întregii lumi – e o stare de trecere, asemănătoare cu starea unui bolnav acoperit de pansamente, sau cu a unui pom amorțit pe răstimpul iernii, sau a unei case în reconstrucție, acoperite de schelării. Va veni sorocul, de pe bolnav vor fi scoase pansamentele, și el se va arăta sănătos și tămăduit; se va termina construcția, vor scoate schelele, și toți vor vedea casa cea nouă în toată podoaba ei; va veni primăvara veacului celui nou, și pomul ființării lumii, acum golaș, se va acoperi cu frunze, cu flori și roade.

Aceasta este prima noutate, ce poate fi numită universală. Există însă o noutate asemănătoare și pentru fiecare dintre noi, noutate care intră în noi și vădește puterea sa atunci când ne facem părtași ai puterilor de refacere aduse pe pământ de Mântuitorul nostru. *De este cineva întru Hristos, zidire nouă este* (2 Cor. 5, 17). Este știut de toți și de fiecare că toate puterile de viață nouă au fost încredințate Sfintei Biserici și că toți fiii ei cei adevărați se umplu de ele și primesc înnoire prin ele, lucru care este neîndoielnic. Începutul înnoirii acesteia este pus prin sfântul botez, prin care ne dezbrăcăm de omul cel vechi și ne îmbrăcăm în cel nou,

altfel spus ne naştem iarăşi, în noua viaţă. În cei care păzesc harul botezului, puterea înnoirii lăuntrice nu încetează să lucreze; în cei care după botez cad în păcate de moarte ea încetează, dar începe să lucreze din nou atunci când prin taina pocăinţei aceştia se împărtăşesc din nou de viaţa lui Dumnezeu în Hristos Iisus. Fie că primeşte cineva harul înnoirii prin botez, fie că îl primeşte prin pocăinţă, dacă îl păzeşte şi răspunde cerinţelor lui, sămânţa vieţii noi nu mai amorţeşte în el, ci se dezvoltă tot mai mult, şi omul cel de taină al inimii creşte şi se întăreşte din ce în ce, umplându-se de înţelepciune şi de pricepere duhovnicească, de frumuseţe morală şi de tărie de caracter şi de bucurie lăuntrică întru Duhul Sfânt, chiar dacă pe dinafară este sărac, şi nevoiaş, şi gol. Sub înfăţişarea lipsită de frumuseţe se pârguieşte frumuseţea lăuntrică aidoma fluturelui frumos în crisalida lui cea urâtă. Ajungând la vârsta deplină, fluturele rupe crisalida şi începe să se bucure de viaţa pe lumea lui Dumnezeu. Şi omul nostru cel de taină, maturizându-se într-un trup neputincios, când îl va judeca Dumnezeu va lepăda învelişul acesta, va sui întru înălţime şi va începe acolo să trăiască viaţa cea pe deplin înnoită la însuşi izvorul vieţii.

Tocmai asta-i menirea noastră. Tocmai de aceea şi este mai înainte purtat în suflet chipul înnoirii acesteia, şi conştiinţa ei se descoperă în presimţirile şi în dorinţele lui ascunse chiar şi atunci când e străin de puterile înnoitoare. Iată pricina pentru care iubim atât de mult noul şi îl căutăm cu atâta râvnă!

Trebuie să ne înnoim în noi înşine, şi setea de nou va fi totdeauna îndestulată, pentru viaţa nouă, duhovnicească, întru Hristos Iisus este totdeauna nouă din firea sa – iar noutatea, aflându-se în noi pururea, va potoli setea de noutate. Domnul să ne învrednicească pe toţi de asta! Nu vă pot dori nici un lucru mai bun pentru noul an care a venit.

Înțelepciunea omenească și simplitatea evanghelică

Domnul a rânduit ca credința noastră să nu datoreze nimic înțelepciunii omeneşti, ci totul puterii dumnezeieşti: propovăduitori Dumnezeu ne-a trimis, prin puteri şi semne tot Dumnezeu ne-a încredințat. Aşadar, nu avem a ne lăuda cu nimic omenesc: în credința noastră, totul e de la Dumnezeu. Lăudați-vă, dacă vreți, întru Domnul, şi nu şovăiți, pentru că de vreme ce aveți dovezi atât de palpabile ale faptului că învățătura noastră e de la Dumnezeu, după ce ați crezut trebuie deja să stați nestrămutați în credință. Apoi, Domnul a rânduit totul ca îndoielile şi bănuielile să nu îşi afle nici un reazim în felul credinței noastre. Nu puteți să nu vă dați seama că Dumnezeu este Cel ce porunceşte aşa – şi supuneți-vă lui Dumnezeu din tot sufletul. „Stăpânul", zice Fericitul Theodorit, „nu ne-a îngăduit să ne folosim de vorbirea meşteşugită ca nu cumva credința noastră să pară supusă bănuielilor şi şovăielilor, fiind nu stârnită de puterea cuvântului, ci mânată de puterea Duhului".

Sfântul Ioan Gură de Aur rosteşte pe acest subiect un cuvânt de învățătură cuprinzător, care e potrivit pentru toate vremurile. „Vezi cât de limpede înfățişează Apostolul marele folos al simplității şi marea vătămare a înțelepciunii? Cea din urmă înjosea crucea, iar cea dintâi vestea puterea lui Dumnezeu; înțelepciunea făcea ca oamenii să nu

cunoască cele de cuviință şi să se laude cu ei înşişi, iar simplitatea îi pleca spre primirea adevărului şi spre lăudarea lui Dumnezeu; înțelepciunea le insufla celor mulți să socoată omenească învățătura Apostolilor, iar simplitatea arăta limpede că ea este dumnezeiască şi pogorâtă din cer. Când dovada e alcătuită din cuvinte înțelepte, adeseori şi cei nevrednici, fiind mai tari în cuvânt, îi biruie pe cei mai vrednici, şi minciuna ia locul adevărului. Aici însă lucrurile nu stau aşa: Sfântul Duh nu intră în sufletul necurat, iar odată intrat în cel ce a îndrăgit curăția nu poate fi biruit, chiar de s-ar ridica împotriva Lui toată puterea retoricii, pentru că dovedirea prin fapte şi prin semne este cu mult mai limpede decât dovedirea prin mijlocirea cuvintelor.

Dar poate că va spune careva: „Dacă propovăduirea n-are cum să nu biruie şi nu-i face trebuință puterea cuvântului, *ca să nu se facă deşartă crucea* (1 Cor. 1, 17), de ce au încetat acum semnele?" Iată de ce: tu nu crezi, şi socoți că ele nu se întâmplau nici în vremea Apostolilor, şi tocmai de aceea întrebi: „De ce?". Mă opresc mai întâi la asta. Dacă atunci n-ar fi fost semne, în ce fel Apostolii, fiind prigoniți, strâmtorați, supuşi înfricoşării şi lanțurilor, vrăjmaşi în ochii tuturor şi urâți de toți, neavând în sine nimic atrăgător, nici vorbire meşteşugită, nici rang, nici bogăție, nici vestiți prin cetatea sau poporul de unde se trăgeau, nici prin obârşie ori iscusință ori altceva de felul acesta – dimpotrivă, necărturari, de neam umil, săraci, simpli şi umiliți, iar pe deasupra ridicați împotriva tuturor popoarelor şi vestind asemenea adevăruri, îi înduplecau pe oameni? Rânduielile lor nu erau uşoare, dogmele lor erau anevoie de înțeles, iar ascultătorii pe care trebuiau să-i înduplece erau dedați iubirii de plăceri, beției şi tuturor păgânătăților. Şi atunci, spune-mi, cum i-au înduplecat, cum le-au câştigat încrederea? Dacă i-au înduplecat

fără semne, asta e şi mai mare semn. Aşadar, din faptul că acum nu sunt semne să nu tragi încheierea că ele nu erau nici atunci. Atunci ele aduceau folos, iar acum este de folos că ele nu mai sunt. Dealtfel, din faptul că acum îndu-plecarea ia naştere numai din cuvânt nu reiese că acum propovăduirea atârnă de omeneasca înţelepciune. La început, semănătorii cuvântului erau simpli şi necărturari şi nu spuneau nimic de la ei, ci ceea ce primiseră de la Dumnezeu predaniseau lumii: şi noi acum nu venim cu ale noastre, ci vestim tuturor ceea ce am primit de la ei. Nici acum nu înduplecăm oamenii să creadă prin silogisme, ci prin mărturii din Dumnezeieştile Scripturi, şi prin semnele de atunci le insuflăm credinţa în ceea ce vestim. Dealtfel, şi Apostolii îi înduplecau atunci să creadă nu numai prin semne, ci şi prin împreună-vorbiri – numai că spusele lor căpătau mai mare putere de la semne şi de la mărturiile Scripturii Vechiului Testament, nu de la meşteşugul ritoricesc".

Unirea duhovnicească

Ce este unirea duhului? – întreabă Sfântul Ioan Gură de Aur. În trup, sufletul cuprinde totul şi împărtăşeşte o anumită unire felurimii care ia naştere din deosebirea mădularelor trupului: aşa şi aici. Sufletul a fost dat însă şi ca să îi unească pe oameni: bătrânul şi tânărul, săracul şi bogatul, pruncul şi omul mare, bărbatul şi femeia şi orice fiinţă înzestrată cu suflet sunt una; această unire este deja mai mult decât unirea trupească. Iar în unirea duhovnicească este şi mai multă desăvârşire. Nimerind pe lemne uscate, focul le preface într-un singur corp fierbinte, dar asupra celor umede nu are o asemenea acţiune şi nu le uneşte între ele: răceala sufletească nu ajută la unire, în vreme ce căldura sufletească îndeobşte atrage la sine pe oricine. Tocmai aceasta este căldura dragostei. Prin cuvintele: *nevoindu-vă a păzi unirea duhului întru legătura păcii* (Efes. 4, 3), Apostolul vrea să ne unească pe toţi cu legăturile dragostei. Mai mult: el doreşte ca noi să fim legaţi nu numai cu pacea, ci să fim cu toţii într-un singur suflet. Acestea sunt nişte legături minunate: ele ne unesc şi între noi, şi cu Dumnezeu. Ele nu împovărează şi nu strâmtorează pe nimeni; dimpotrivă, îi dau omului mai mare libertate, îi deschid mai mult spaţiu de activitate şi fac ca cei legaţi să fie mai veseli decât cei slobozi. Această legătură nu poate fi stricată nici de depărtare, nici de cer, nici de pământ, nici de moarte, nici de altceva: ea este mai înaltă şi mai presus decât toate.

Însă, după cum bagă de seamă Sfântul Ioan Gură de Aur, prin cuvintele *nevoindu-vă a păzi* Apostolul dă de înțeles că lucrul acesta nu e uşor şi nu e întâmplător. Nimic nu întâmpină atâtea piedici ca păstrarea legăturii păcii întru unirea duhului. Pentru aceasta e nevoie de multă înțelepciune, încordare a voinței, stăpânire de sine şi prevedere atotcuprinzătoare. „Fără osebită străduință şi osteneală", zice Theofilact, „nu vei păstra pacea". Dar lucrurile stau aşa numai la început – după aceea, pacea devine caracter şi obicei, şi deja nu mai este uşor să fie stricată de ceva.

Esența creştinismului este de aşa natură că toți cei ce cred în Hristos alcătuiesc un singur trup viu, cu îmbinare vie, în care locuieşte un singur duh, care îl umple din plin şi pune în mişcare tot ce este în el, iar această mişcare este una singură tocmai pentru că primeşte viață de la un singur duh. Iată primul şi principalul imbold de unire întru legătura păcii! Şi asta trebuie să aibă loc cu atât mai firesc cu cât având unire a trupului şi unire a duhului avem şi unire întru nădejde. Tuturor le-a fost făgăduită una şi aceeaşi Împărăție, uşa acesteia este deschisă pentru toți. „Ați primit unul şi acelaşi duh", scrie Fericitul Theodorit, „alcătuiți unul şi acelaşi trup, v-a fost dată una şi aceeaşi nădejde a Împărăției Cerurilor": aşadar, de ce să ne rupem unii de alții, să stricăm unirea duhului, să rupem legătura păcii?...

Vai lumii
din pricina prorocilor mincinoşi!

Lăudat fie Domnul, Care a rânduit Biserica cea mântuitoare şi ne-a învrednicit a fi mădulare ale ei!

Dar iată necazul: vrăjmaşul adevărului şi al binelui este nesupus şi nemulţumit de faptul că noi suntem apărați de o asemenea cetate de nădejde. Ca şi în vremea Apostolilor, şi astăzi el ridică oameni grăitori în deşert, înşelați cu mintea, care se împotrivesc învățăturii sănătoase, care intră în taină prin case, *învățând cele ce nu se cad*, înşişi fiind *urâcioşi şi nesupuşi şi spre tot lucrul bun netrebnici* (Tit 1, 10-11, 16). Îi am în vedere pe schismatici şi pe schismatice, care umblă pe căi întunecate şi îi învață pe oameni lucruri pe care ei înşişi nu le pricep. Nu ştiu care fată bătrână din nu ştiu care sectă sau nenea X care de-abia ştie să citească se apucă să explice că acum Biserică nu mai există, taine nu mai există, preoție nu mai există: să se mântuiască fiecare cum ştie. Oamenii îi ascultă şi încep să se înstrăineze de Sfânta Biserică. Că ei vorbesc nu e de mirare, pentru că urmăresc, precum arată Apostolul, *câştig urât* – dar faptul că sunt ascultați, iată lucrul de care nu ne putem mira îndeajuns. Nu există Biserică, nu există taine, nu există nici preoție, nici mântuire – unde s-au dus toate acestea? Dar ce, degeaba a venit pe pământ Fiul Unul-Născut al lui Dumnezeu şi a suferit

moarte de cruce? Degeaba ni s-a deschis cerul în urma Domnului pentru a noastră mântuire? Degeaba S-a pogorât Duhul Sfânt şi a arătat puteri şi semne atât de minunate? Degeaba s-au nevoit Sfinții, degeaba au pătimit mucenicii? Şi, ca şi cum toate acestea nu au slujit la nimic, nu a putut mântui Biserica, al cărei cap este Hristos, Care a făgăduit că va fi cu ea până la sfârşitul veacului?.. Dar uită-te ce se face în Ierusalim, cetatea cea sfântă, şi în toată Palestina, în Alexandria şi în Antiohia, în Cezareea şi în bisericile Asiei Mici, în Cipru şi în Grecia, în Constantinopol, în Bulgaria, în Serbia, în Moldova şi în Valahia şi în toată Rusia! Pretutindeni sunt preoți, pretutindeni sunt taine, pretutindeni este vădită prezența harului dumnezeiesc – semnul bunăvoinței şi al împăciuitoarei apropieri de noi a lui Dumnezeu. Precum la început, aşa şi acum auzim cuvântul împăcării şi vedem însăşi puterea lui, care rămâne neschimbată până în ziua de astăzi – dar ei nu văd sau nu vor să vadă, pentru că răutatea le-a orbit ochii. Iată Ierarhii Mitrofan şi Tihon ai Voronejului, iată Sfântul Inochentie al Irkutskului, iată Sfântul Dimitrie al Rostovului şi mulți alții, ale căror moaşte odihnesc nestricăcioase în multe locuri – cărei Biserici îi aparțin ele? Bisericii noastre, Sfintei Biserici Ortodoxe. Nu este acesta un semn vădit că noi avem Biserica mântuitoare, cu taine puternice să sfințească şi preoție în stare să călăuzească la viața veşnică; Biserica păzitoare a credinței adevărate, care arată rânduielile vieții bineplăcute lui Dumnezeu? Biserica este Mireasa lui Hristos, împodobită din plin cu toate frumusețile. Mint hulitorii cei urâți de Dumnezeu, şi nu vor decât să îi strice pe toți, înşişi *robi fiind ai stricăciunii* (2 Pt. 2, 19).

Caracterul propovăduirii evanghelice

Nu m-a trimis pe mine Hristos, zice sfântul Apostol Pavel, *să binevestesc întru înțelepciunea cuvântului, ca să nu se facă zadarnică crucea lui Hristos* (1 Cor. 1, 17). *Înțelepciunea cuvântului* înseamnă cuvântul împodobit cu arta retorică şi dres cu tot felul de născociri ale minții. Eu, spune Apostolul, am fost trimis să binevestesc fără aceste instrumente ale înțelepciunii omeneşti, am fost trimis să înfățişez doar adevărul curat despre crucea lui Hristos, să zic: „Dumnezeu S-a întrupat, a pătimit, a murit pe cruce şi ne-a mântuit; credeți în asta, şi vă veți mântui". Aşa am făcut şi aşa fac întotdeauna: nu înfloresc cuvintele, nu drapez moartea de cruce cu imagini patetice, nu inventez nici un fel de raționamente cu privire la necesitatea şi folosul acestei morți pentru lucrarea mântuirii noastre, ci doar binevestesc peste tot adevărul gol-goluț: Dumnezeu a murit pe cruce şi ne-a mântuit; credeți, şi vă veți mântui. Eu las să lucreze asupra inimilor şi a minților însuşi adevărul acesta, fără nici o mijlocire a instrumentelor omeneşti. Ea îi va găsi pe ai săi. Când pui un magnet lângă particele din diferite metale, dintre toate magnetul le va alege şi le va atrage pe cele de fier: şi eu, când tind cuvântul binevestirii unei întregi adunări de oameni, cuvântul meu îi va afla singur pe ai săi, şi cei ce sunt de la adevăr se vor întoarce singuri către el şi se vor lipi de el. Faptul că cuvântul are o asemenea lucrare trebuie pus nu

pe seama discursului meu, ci pe seama adevărului gol-goluț și neînfrumusețat: Dumnezeu a murit pe cruce și ne-a mântuit. Dacă m-aș apuca să îl înfloresc, s-ar întâmpla ceea ce se întâmplă cu magnetul când este învelit cu ceva care îi împiedică lucrarea asupra fierului. Dacă aș înveli cuvântul crucii în înfloriturile cuvântului și ale raționamentelor înțelepciunii omenești, i-aș îngrădi calea de a lucra asupra inimilor simple și prin asta i-aș desființa puterea și n-aș mai întoarce la credință pe nimeni.

Și este foarte firesc să fie așa. Să-i împărțim pe ascultători în două jumătăți: în cei ce sunt împărtășiți de înțelepciunea omenească și în cei ce nu sunt împărtășiți de ea. Pentru cei dintâi, cuvântul crucii, oricum l-aș împodobi, oricum l-aș înveli în felurite raționamente, nu va fi câtuși de puțin acceptabil. Pentru ei, a te osteni cu un asemenea cuvânt înseamnă a-ți pierde degeaba timpul și puterile. Dacă este cu putință ca cineva dintre ei să creadă, asta se poate întâmpla numai dacă li se înfățișează adevărul gol-goluț despre cruce: în înfloriturii și în raționamente vor găsi mereu o mulțime de obiecții împotriva acestui adevăr, obiecții care nu-l vor lăsa să se statornicească în mintea lor și să le pătrundă la inimă ca să pună acolo începuturile credinței. Când este vorba de cărturari, înfloriturile și raționamentele nu ajută la reușita cuvântului crucii, ci sunt o piedică. Ele sunt piedică și când avem de-a face cu necărturari, căci pentru mintea neobișnuită ele încurcă adevărul în împletiturile măiestrite ale vorbirii și în argumentațiile inaccesibile celor simpli, precum și pentru că artificiile retorice și acrobațiile gândirii duc întotdeauna la bănuiala: „Hai, gata! Ăsta e adevărul? Dacă e adevărul, zi-o pe față și simplu, ce te tot dai după deget?" Asta e legea inimilor simple.

Şi până în ziua de astăzi una dintre dovezile puternice ale adevărului Evangheliei este faptul că ea a biruit lumea cu simplitatea sa lipsită de şiretenie. Bine zugrăveşte această latură a problemei Sfântul Ioan Gură de Aur: „Apostolii nu erau dintre înţelepţi", zice el, „nu din pricina neajunsului harismelor, ci ca propovăduirea să nu sufere pagubă. Înţelepţii nu ajutau propovăduirea, ci îi aduceau pagubă, iar neînţelepţii au întărit-o. Propovăduirea a biruit nu prin înţelepciunea omenească, ci prin harul dumnezeiesc. Astfel, când începe cineva să spună că Apostolii erau oameni simpli, noi adăugăm pe deasupra că erau şi neînvăţaţi, şi necărturari, şi săraci, şi oameni de rând, şi neînţelepţi, şi necunoscuţi. Nu spre necinstea, ci spre slava Apostolilor este faptul că ei, fiind astfel, s-au arătat mai slăviţi decât toată lumea – pentru că aceşti oameni simpli, necărturari şi neînvăţaţi i-au biruit pe cei înţelepţi, puternici şi stăpânitori, care se lăudau cu bogăţia, cu slava şi cu toate cele dinafară. Din asta se vede limpede cât de mare este puterea crucii şi că toate acestea s-au săvârşit nu prin puterea omenească, pentru că cele de acest fel nu sunt în firea lucrurilor, ci mai presus de fire".

O lecție de viață

De este pusă înainte osârdia, grăiește sfântul Apostol Pavel, *după cât are cineva este bine primită, iar nu după cât nu are. Că nu ca să fie altora odihnă, iar vouă necaz, ci ca să fie potrivire* (2 Cor. 8, 12-13). Apostolul exprimă prin aceasta legea dreptății, iar nu a dragostei, întrucât dragostea n-are granițe. Ea jertfește pentru prietenii săi nu numai tot ce are, ci și însăși viața sa. Asemenea manifestări ale dragostei nu intră, totuși, în sfera îndatoririlor, căci după fire ele sunt cu neputință de împlinit. Când harul Duhului revarsă în inimă dragostea, ea jertfește totul, și o face pentru că află în asta saț, iar fără asta se simte nesăturată, flămânzește. Însă regula generală este să facem numai ce ne stă în putință, *nu ca să fie altora odihnă, iar vouă necaz, ci ca să fie potrivire*. Cel ce dă ceea ce are de prisos se pune pe sine ca măsură și pe cel nevoiaș îl ridică la măsura sa – și iată că s-a făcut potrivire. Dacă această regulă ar deveni pentru noi lege de viață, sărăcia ar fi pierit de mult dintre creștini. Necazul este însă tocmai că în sufletul nostru se află întotdeauna scuza: „și eu am nevoie". Cine pune măsură acestui „și eu am nevoie"? Când ai nevoie chiar tu, înseamnă că a da altora este pentru tine necaz; nu este *potrivire*. Și a plecat nevoiașul necăjit, fără ajutor, iar cel ce nu a dat a rămas în tihnita sa îndestulare: „regula", zice, „nu este *ca să fie altora odihnă, iar nouă necaz, ci ca să fie potrivire*". Cu această piatră astupă el gura conștiinței, și aceasta tace până la o vreme.

De unde începe necazul pe care şi-l face omul făcând parte altora din ceea ce are nu poate hotărnici nimeni din-afară, întrucât nu poți intra cu măsura ta în sfera vieții altuia. Acest hotar îl ştie numai Dumnezeu, uneori şi propria conştiință. Zic uneori, deoarece chiar înlăuntrul conştiinței se află o mulțime de lucruri care perturbă corectitudinea aprecierilor ei. Numai cel ce a încheiat toate socotelile cu lucrurile lumeşti poate să dea fără limită – dar şi în atare oameni aceasta este doar o desăvârşire dorită, însă nicidecum demonstrată de către toți. Tocmai de aceea Mântuitorul nici nu ne-a arătat-o deodată. Fericitul Theodorit zice: „Stăpânul arată desăvârşirea în deplinul dispreț față de avuție şi în sărăcia de bunăvoie, însă învață, totuşi, că şi fără această desăvârşire putem dobândi viața veşnică: întrucât la întrebarea tânărului: *ce să fac ca să moştenesc viața veşnică* (Mc. 10, 17) nu l-a îmbiat deodată cu învățătura despre desăvârşire, ci i-a amintit de celelalte porunci, şi când tânărul a spus că a împlinit toate poruncile l-a sfătuit să aleagă viața lipsită de griji şi neagonisitoare. Învățat de aceasta, dumnezeiescul Apostol nu dă vreo legiuire deosebită, ci legiuieşte pe potriva neputinței duhului. Tocmai de aceea a şi zis: *nu ca să fie altora odihnă, iar vouă necaz, ci ca să fie potrivire*, şi a poruncit să dăm doar ce avem prisositor”.

Credincioşia făgăduinţelor dumnezeieşti

Toate făgăduinţele făcute de Dumnezeu întru Hristos Iisus, Domnul nostru, se împlinesc cu desăvârşită exactitate – în El sunt *aşa* şi *amin*. Făgăduinţele lui Dumnezeu au fost rostite în Vechiul Testament prin proroci. Ele priveau persoana Mântuitorului Hristos, soroacele, locurile şi celelalte împrejurări ale arătării Lui, dar mai ales priveau lucrarea mântuirii, care avea să fie săvârşită de către El, adică felul în care avea să pătimească pentru păcatele noastre, să moară pe cruce, să învie, să se suie la cer şi să şadă de-a dreapta Tatălui, să trimită de la Tatăl Duhul Dumnezeiesc spre înnoirea vieţii duhovniceşti în neamul omenesc prin credinţă şi har, să-i pregătească în acest fel pe fiii Împărăţiei Veşnice. Toate aceste făgăduinţe, care au fost mai înainte zugrăvite în prorocii, s-au împlinit şi se împlinesc cu desăvârşire în Hristos Iisus. Cei ce se apropie cu credinţă de Domnul trăiesc îndată împlinirea tuturor făgăduinţelor privitoare la lucrarea mântuirii: trăiesc iertarea păcatelor, al cărei martor este usurarea conştiinţei; trăiesc înnoirea, al cărei martor este simţirea vieţii celei noi, primite în scăldătoarea botezului; trăiesc porgorârea harului Sfântului Duh, al cărei martor este putorea morală pe care o simt de a învinge orice patimă şi oce păcat; trăiesc înfierea, al cărei martor este simţământul lăuntric că sunt fii ai lui Dumnezeu, simţământ încălzit de

Duhul, în virtutea căruia ei strigă: *Avva, Părinte*. Cealaltă parte a făgăduințelor făcute celor credincioşi priveşte viața cea viitoare: învierea şi veşnica fericire împreună cu Hristos. Acestea nu s-au împlinit încă, dar de faptul că se vor împlini negreşit ne încredințează făgăduințele care s-au împlinit deja, pe care Apostolul le cuprinde laolaltă în dăruirea Duhului, numind această dăruire logodnă, altfel spus arvună a moştenirii. De aici reiese nemijlocit că toate făgăduințele făcute de Dumnezeu în Hristos Iisus sunt *aşa* şi *amin*.

Cum se împlinesc făgăduințele făcute de Dumnezeu în Hristos Iisus? Prin Apostoli, căci pentru a ne face părtaşi ai lor trebuie să credem, şi cum vom crede fără propovăduitori? Tocmai pe ei i-a rânduit Domnul. El Însuşi a şezut de-a dreapta Tatălui, iar în locul Său L-a trimis pe Duhul Mângâietor şi, îmbrăcându-i cu puterea Lui pe Apostoli, i-a trimis pe toată fața pământului ca să sădească credința şi să sălăşluiască mântuirea în oameni. Înmulțirea celor care lucrează mântuirea este slava lui Dumnezeu pe pământ, scopul ultim al împlinirii tuturor făgăduințelor făcute de Dumnezeu în Hristos Iisus. Pentru aceasta s-au făcut şi venirea Domnului în trup, şi propovăduirea Apostolilor, şi credința, şi fericirea cea viitoare, ca de toate gurile şi prin toate faptele să fie lăudat unul Dumnezeu: şi de Apostoli, şi de credincioşi, şi prin faptele atât ale unora, cât şi ale celorlalți.

„Multe făgăduințe", zice Sfântul Ioan Gură de Aur, „cuprinde propovăduirea evanghelică, şi despre multe făgăduințe au binevestit Apostolii, pentru că ei vorbeau şi despre înviere, şi despre înfiere, şi despre nemurire, şi despre marile răsplăți din viața cea viitoare, şi despre bunătățile negrăite de acolo. Apostolul numeşte *nemincinoase*

tocmai aceste făgăduințe. Iar de vreme ce făgăduințele lui Dumnezeu sunt nemincinoase și nu începe îndoială că Dumnezeu le va împlini, cu atât mai mult este credincios El Însuși și cuvântul despre El este neclintit, și nu se poate spune că uneori El este, alteori nu este, ci pururea este Unul și Același. Dar ce înseamnă: *întru El sunt așa, și întru El amin* (2 Cor. 1, 20)? Prin asta el arată că făgăduințele lui Dumnezeu se vor împlini negreșit, pentru că împlinirea lor atârnă de Dumnezeu, nu de om. Așadar, n-avem de ce ne teme, pentru că nu făgăduiește un om, pe care îl putem bănui de necredincioșie, ci Dumnezeu, Care zice și face".

Deosebirea dintre Vechiul şi Noul Testament

Slova omoară, iar Duhul dă viaţă (2 Cor. 3, 6). Iată deosebirea dintre vechile şi noile table ale Legii. „Moisi", zice Sfântul Ioan Gură de Aur, „a adus nu duh, ci slove, iar nouă ne-a fost încredinţată predania Duhului".

Esenţa Noului Testament este înduhovnicirea credincioşilor. Cuvântul care pleca de la Apostoli era acelaşi ca şi cel vechi-testamentar, şi dacă slujirea apostolească s-ar fi mărginit la propovăduire, Noul Testament n-ar fi fost mai înalt decât cel Vechi, chiar dacă concepţiile împărtăşite de propovăduire ar fi fost mai înalte decât cele vechi-testamentare. Nu în concepţii stă puterea Noului Testament, ci în harul Duhului. Cuvântul bunei vestiri nu făcea decât să pregătească pentru primirea Duhului, însă lucrarea Noului Testament era săvârşită de către El, Cel primit prin dumnezeieştile taine, ale căror primi slujitori au fost Apostolii. Intrând în inimă, Duhul nu numai că a scris Noul Testament, ci l-a săvârşit, schimbând la faţă omul lăuntric după duhul lui. Duhul a făcut totul: El a dat chip credinţei, El a rânduit viaţa nouă, El a îndreptat calea vieţii.

Proorocul Ieremia prezicea: *iată, vin zile*, zice Domnul, *şi voi pune casei lui Israil şi casei Iudei făgăduinţă nouă, nu după făgăduinţa care am pus-o părinţilor lor...* ci *dând legile Mele în cugetul lor, şi pre inima lor le voi*

scrie (Ier. 31, 33-35). Prorocul Iezechiil completează proorocia aceasta prin cuvintele următoare: *şi le voi da lor altă inimă, şi duh nou voi da lor, şi voi smulge inima lor cea de piatră din trupul lor, şi voi da lor inimă de trup, pentru ca întru poruncile Mele să meargă şi dreptăţile Mele să le păzească şi să le facă pre ele; şi vor fi Mie întru norod, şi Eu voi fi lor întru Dumnezeu* (Iez. 11, 19-20). Prezicerile acestea s-au împlinit atunci când Domnul a vărsat Duhul Său Cel Sfânt asupra Apostolilor, iar apoi prin ei, prin mijlocirea tainelor de Dumnezeu rânduite, şi asupra tuturor credincioşilor. Toţi credincioşii primeau Duhul şi se înnoiau în înseşi izvoarele vieţii lor. Aşa se întâmplă totdeauna cu oricine crede şi merge fără făţărnicie pe calea credinţei.

În vremea de acum, tot creştinismul este cuprins în slove. Cuvântul mişcat de Duh al Apostolilor alcătuieşte Descoperirea noastră nou-testamentară, tainele purtătoare de Duh sunt înveşmântate în frumuseţea ritualului, poruncile călăuzitoare ale Duhului se împlinesc în relaţiile dintre păstori şi cei păstoriţi, şi toate acestea sunt hotărnicite prin tipic. Însă tipicul este *slovă*, litere; împlinirea lui este o formă exterioară; în toate acestea poate să nu fie Duhul vieţii. Ne putem mişca în formele vieţii fără să avem viaţă; putem cunoaşte pe dinafară şi înţelege tot Noul Testament, şi totuşi să nu avem Duh pus în lumină de credinţa vie; putem împlini cu strictеţe toate rânduielile bisericeşti şi să nu avem Duh făcător de viaţă, altfel spus şi să nu avem viaţă duhovnicească; putem rămâne şi în supunere deplină faţă de păstori fără să întâlnim călăuzire care să vină cu adevărat de la Duhul. Viaţa cu adevărat duhovnicească se mişcă în interiorul tuturor acestor rânduieli, dar nu este presupusă cu necesitate de către ele. Toţi trăim după rânduiala statornicită, dar unii sunt înduhovniciţi, iar

alții nu. Dintre doi care stau și chiar dintre doi care săvârșesc sfințitele lucrări în biserică, unul poate fi purtător de duh, iar celălalt nu. Și atunci, ce? Înseamnă că și aici *slova omoară*? Da, *slova*, litera, forma au peste tot scopul acesta, și când nu este împreună cu ele Duhul, ele nu înseamnă nimic. Duhul nu vine fără credință și fără taine, dar pe de altă parte credința și tainele pot exista numai de formă, fără putere lăuntrică. Că așa stau lucrurile, ne încredințează experiențele de pretutindeni, pe care le avem în fața ochilor. Însă cum și de ce se întâmplă asta, nu ne putem da seama. Domnul a ascuns sub vălul unei mari taine zămislirea și semănarea vieții celei de la Duhul. Așa a plăcut voii Lui, iar voia Lui este sfântă, dreaptă și bună. O singură mângâiere: *căutați, și veți afla* (Mt. 7, 7).

Însemnătatea morții în iconomia lui Dumnezeu

Dumnezeu nu a făcut moartea (Pilde 2, 23-24); aceasta a intrat în lume prin păcat. Dumnezeu le-a zis protopărinților noştri că dacă vor călca porunca, vor muri. Au călcat-o şi au murit; moartea a intrat în vigoare fără întârziere. Că au murit cu sufletul – asta s-a dat în vileag de îndată prin încercarea lor de a se ascunde de Dumnezeu, prin tăinuirea păcatului şi aruncarea lui în spatele altuia (Fac. 2, 17; 3, 12-13); iar faptul că n-au murit îndată cu trupul este o urmare a harului, care ne-a fost menit din veac. Harul acesta a intrat în planul zidirii lumii. O parte dintre îngeri au căzut şi au fost lăsați în căderea lor potrivit marii lor îndărătnicii în rău şi împotriviri față de Dumnezeu. Dacă ar fi căzut cu toții, veriga aceasta ar fi căzut din lanțul zidirii şi sistemul existenței lumii s-ar fi dereglat. Dar întrucât nu au căzut toți, ci doar o parte din ei, veriga aceasta a rămas, şi armonia lumii rămâne nestricată. Omul a fost zidit unul singur împreună cu femeia, ca să dea naştere întregului număr de persoane care aveau să alcătuiască veriga omenească în sistemul existenței lumii. Când a căzut, veriga cu pricina a căzut şi lumea şi-a pierdut rânduiala. Iar întrucât această verigă era indispensabilă în rânduiala lumii, se cuvenea fie ca Dumnezeu, lăsându-i pradă morții pe cei căzuți precum li se şi vestise, să zidească alți începători de neam, fie să le dea un mijloc de

nădejde prin care să fie reaşezaţi întru rânduiala dintâi. Întrucât căderea se săvârşise nu ca urmare a unei prime zidiri nereuşite, ca să zicem aşa, ci pentru că libertatea făpturii, mai ales libertatea duhului unit în mod fizic cu trupul, cuprindea în sine putinţa căderii, Dumnezeu, apucându-Se să repete facerea, poate că ar fi ajuns să o repete la nesfârşit. Tocmai de aceea înţelepciunea lui Dumnezeu, mânată de nemărginita Lui bunătate, a judecat că este mai bine să le întocmească celor căzuţi un mijloc de refacere.

În întocmirea acestui mijloc primul loc a trebuit să fie ocupat de împlinirea sentinţei dreptăţii veşnice: *cu moarte veţi muri* (Fac. 2, 17); a trebuit să aibă loc moartea lor, care a fost echivalentă cu moartea tuturor oamenilor, ca în virtutea ei să se socoată că toţi au murit deja, că au plătit datoria morţii, şi prin aceasta să capete dreptul de a trăi cu nădejdea vieţii. Pentru aceasta, Fiul lui Dumnezeu şi Dumnezeu a avut de luat asupra Sa firea omenească cu toate neputinţele ei, afară de păcat, şi de murit cu această fire. Moartea aceasta, ca moarte a lui Dumnezeu în trup, a trebuit să aibă preţ şi atotcuprindere fără margini şi, ca moarte fără vină, a putut fi socotită în contul celorlalţi sub anumite condiţii. Tocmai în aceasta constă harul menit nouă din veac. Această menire a intrat în planul facerii lumii şi, acolo unde a fost nevoie, s-a arătat lucrătoare prin puterea proniatoare, dar pentru împlinirea ei în faptă a fost rânduit un soroc anume. La jumătatea celei de-a şasea mii de ani de la cădere a venit Fiul lui Dumnezeu, S-a întrupat şi a murit pe cruce. Dumnezeu a murit cu firea omenească şi în această singură moarte a adunat cu adevărat, în chip lucrător morţile tuturor oamenilor. Unul a murit – toţi au murit. Contemplând aceasta, Apostolul strigă: *dragostea lui Hristos ne ţine pre noi, care socotim aceasta* (2 Cor. 5, 14).

Dar dacă toți au murit, înseamnă că moartea a fost nimicită? Da, a fost nimicită. Dumnezeu, murind cu firea omenească, a stricat moartea (2 Tim. 1, 10), fiindcă a treia zi a înviat cu omenitatea proslăvită, şi din acea clipă rămâne deja în această înviere. Omenirea a gustat deja din slava şi măreția învierii. Dacă atunci când unul a murit, toți au murit, înseamnă că şi atunci când Unul a înviat, toți au înviat. Puterea învierii lui Hristos e cu adevărat de aşa fel, că în ea zace temelia învierii tuturor. Această putere trece asupra fiecăruia nu printr-o „trecere în cont", ci va fi gustată în mod real; fiecare va gusta din ea şi va învia. Dar pentru asta a fost rânduit un soroc aparte. Precum a fost un soroc aparte pentru arătarea în trup a Fiului lui Dumnezeu, ca să moară în el şi să învie, aşa a fost rânduit un soroc aparte pentru înviere, şi toți vor gusta din ea. Când se va săvârşi aceasta, atunci se va împlini ceea ce este scris: *unde ți-e, moarte, boldul? Înghițită a fost moartea de biruință* (1 Cor. 15, 54-55).

Dar pentru a învia trebuie să murim, iar pentru a muri trebuie să ne naştem muritori. Aşa a şi fost rânduit, ca protopărinții noştri să nu moară îndată după cădere, ci să rămână în viață pentru o vreme ca muritori, pentru a naşte muritori. De aici a intrat în rânduiala ființării lumii perioada morții şi a stricăciunii ca drum către viața nestricăcioasă şi fără moarte. Oamenii se nasc muritori fiecare în parte, însă de înviat întru nestricăciune vor învia toți oamenii dimpreună, ca toți să se arate dimpreună în slava mai înainte rânduită lor. Îngerii au fost făcuți toți dimpreună, iar oamenii se vor arăta toți dimpreună de-abia după înviere. Întrucât oamenii nu apar pe lume toți deodată, ci se nasc precum hotărăşte pentru fiecare atotcârmuitoarea înțelepciune dumnezeiască, fiecare, murind ca muritor,

trebuie să aştepte învierea cea de obşte. De aici reiese că nimeni nu poate ocoli o perioadă de existenţă despărţită de trup, în aşteptarea învierii. Dacă privim din afară, vom vedea împărăţind pe pământ moartea şi stricăciunea; dar dacă vom pătrunde cu gândul în ascunzimile fiinţării, vom vedea nenumărate suflete omeneşti trăind precum le-a rânduit Dumnezeu, în aşteptarea reunirii cu trupurile înviate, nestricăcioase. Ele suspină, *cu locaşul cel din cer voind a se îmbrăca* (2 Cor. 5, 2). Aceasta este o viaţă omenească nedeplină. Trăind în trup, nu putem pricepe în ce constă de fapt împuţinarea, altfel spus micşorarea vieţii fără de trup, dar aceasta trebuie să existe şi există, precum i s-a descoperit Apostolului, care de aceea a şi zis: *nu voim să ne dezbrăcăm, ci să ne îmbrăcăm* (2 Cor. 5, 4). Amărăciunea acestei lipse este înghiţită de către dragoste, deoarece toţi ştiu că această formă de existenţă a fost rânduită şi continuă ca să se nască toţi cei ce au a fi părtaşi învierii întru nestricăciune. Deşi învierea aceea este doar aşteptare, ea este atât de neîndoielnică de parcă s-ar fi săvârşit deja. Toţi se împărtăşesc de nădejdea învierii ca şi cum ar fi înviat deja. Chiar dacă învierea n-a avut încă loc, ea este a noastră.

Dumnezeul acestui veac

Dumnezeul acestui veac (2 Cor. 4, 4) este numit în alte locuri ale Sfintei Scripturi *stăpânitorul acestui veac* (In. 12, 31; 14, 30), *stăpânitorul întunericului acestui veac* (Efes. 6, 12), *duhul care lucrează în fiii neascultării* (Efes. 2, 2). El este dumnezeul acestui veac întrucât cei ce trăiesc după duhul lui i se supun, iau aminte cu drag la îndemnurile lui şi lucrează cu osârdie după principiile lui. Stăpânirea aceasta nu-i este înnăscută, ci întâmplătoare, întemeiată pe prostia oamenilor, care făcându-şi chefurile au căzut în viaţa trupească. Cei supuşi lui nu îi sunt supuşi nemijlocit, ci sunt numai dedaţi plăcerilor egoiste; plăcerea lor egoistă îi deschide uşa ca să intre în suflet, şi el, după ce intră, îşi face de cap, trăgându-i la fapte rele şi ruşinoase potrivit treptei de împătimire a fiecăruia. Rareori trece personal la fapte. Lucrarea lui personală este reprezentată de înşelarea protopărinţilor, ispitirea Mântuitorului Hristos şi viitoarea lucrare prin Antihrist. De obicei, el lucrează prin cetele drăceşti, care mişună peste tot şi se bagă în toate, doar-doar vor putea să izbutească vreo mişelie. Unii dintre ei se sălăşluiesc în trupurile oamenilor, în acele părţi prin care lucrează cu precădere patima căreia îi este dedat cel cu pricina. Îndrăciţi nu sunt numai cei în care neorânduiala drăcească se descoperă în chip vădit; în cea mai mare parte a îndrăciţilor, dracii locuiesc potoliţi, mărginindu-se să diriguiască prin insuflare faptele lor

păcătoase şi strângând şurubul atunci când omului îi trece prin cap să se pocăiască şi să se îndrepte. În unii trăiesc câțiva draci deodată – asta la cei care slujesc mai multor patimi. Ei, şi prin aceştia stăpâneşte dumnezeul acestui veac. Lui i se închinau păgânii divinizând patimile; acum i se închină cei ce sunt creştini doar cu numele, plecându-se imboldurilor patimilor pe care el le aprinde şi le îndrumă.

Cum orbeşte el raţiunea celor necredincioşi? Ascunzându-L cu totul de ei pe Dumnezeu şi rânduiala lucrurilor dumnezeieşti, şi ferecându-le cugetul ca să nu mai simtă altceva decât cele văzute şi pipăite, ca şi cum nu ar exista nimic nevăzut şi nepipăit. Îl au şi pe Dumnezeu pe limbă, însă acest cuvânt trece prin gură fără să lase urme; se mai iţeşte şi vorba despre moarte, dar în aşa fel de parcă pe ei asta nu i-ar atinge. De obicei însă, ei îşi sunt loruşi dumnezei, singuri îşi poartă de grijă, singuri îşi rânduiesc soarta, bizuindu-se în toate doar pe ei înşişi şi sprijinindu-se pe mijloacele care le sunt la îndemână. Scopurile lor nu trec dincolo de hotarele vieţii acesteia. Ei au de gând pe aceasta să o prefacă în viaţă paradisiacă, numai de asta se îngrijesc, într-acolo sunt îndreptate toate planurile lor, într-acolo se întorc toate întreprinderile lor. Scopul lor este să trăiască în îndestulare, înconjuraţi de cinstiri şi de cât se poate mai multe mângâieri şi plăceri. Nici nu iau în calcul conştiinţa, şi frica de Dumnezeu nu pătrunde în această beznă a împătimirii simţurilor. Conştiinţa adevărată este călcată în picioare – i-a luat locul regula de a te purta cât mai decent în faţa celorlalţi şi de a nu te face de râs. Pentru ei, Dumnezeu este ceva de mâna a doua, şi li se pare că îndeplinirea formală a obiceiurilor religioase este pe deplin îndestulătoare pentru a nu se teme de El, ca şi cum nici El n-ar avea treabă cu sufletul nos-

tru, nici sufletul nostru cu El. În tagma lor nu intră doar hoți, tâlhari, curve, beți și alți păcătoși învederați: aceștia nici nu sunt văzuți de către ei cu ochi buni. Viața iubitoare de lume curge de obicei sub masca seriozității, luând ochii cu o poleială de corectitudine, respectabilitate și impozanță. Duhul acestei vieți este potrivnic lui Dumnezeu; tocmai el e pricina faptului că ochii fiilor acestui veac sunt mijiți când e vorba să vadă lumina binevestirii. Binevestirea ține de un tărâm, iar ei, prin toată rânduiala vieții lor, țin de altul. N-au nimic în comun cu binevestirea, și nici nu pot s-o încapă.

Începutul lucrării binevestirii este pus de tulburarea conștiinței – iar fiii acestui veac sunt totdeauna mulțumiți de ei înșiși, fiindcă nu se văd vinovați cu nimic și nu pricep ce fel de cerință este aceasta: *pocăiți-vă, că s-a apropiat Împărăția Cerurilor* (Mc. 1, 15). Frica de judecata lui Dumnezeu încheie lucrarea, însă fiul acestui veac spune: „Păi ce – jertfa a fost adusă, eu am pus lumânărica, am plătit slujba, gata! Moartea și judecata sunt departe, să ne vedem de trai!" Și nu îi intră nicidecum la cap ideea că judecata va cădea asupra lui cu toată greutatea dreptății. Să urmăm binevestirii ne însuflețește raiul cel făgăduit, veșnica fericire – însă fiii acestui veac cred că au deja razute și pipăite; ei nu pot nicidecum să primească dorul de raiul cel nevăzut și de fericirea nepipăită. Aceste trei momente, atât de esențiale în dispoziția sufletească a fiilor acestui veac și atât de potrivnice principiilor binevestirii, sunt cele care fac ca pentru ei binevestirea să fie ceva întunecat, tulbure, de neprimit. Totul li se pare străin în ea; nu pot înțelege cum se cuvine nimic din ea; nici un consimțământ față de îndemnurile ei nu li se smulge din

piept: de auzit nu aud, de văzut nu văd, *că s-a îngroşat inima norodului acestuia* (Mt. 13, 15). Iată adevăratul înţeles al cuvintelor: *dumnezeul acestui veac a orbit minţile necredincioşilor* – duhul fiilor acestui veac, care lucrează în ei sub înrâurirea *dumnezeului acestui veac* – satana – i-a făcut neputincioşi a lua aminte la binevestire, a pricepe lucrarea ei binefăcătoare şi a o primi. Fără să rostească nimic, ei le zic binevestitorilor: „Vezi-ţi de drumul tău; asta n-are legătură cu noi".

Le-a orbit, zice Apostolul, *ca să nu le lumineze lumina binevestirii slavei lui Hristos* (2 Cor. 4, 4). Când este luată în seamă şi primită, lumina binevestirii răsare ca o făclie strălucitoare aprinsă cât ai clipi într-un loc întunecos. Pentru cel ce a luat aminte la ea luminează totul şi îl face să înţeleagă totul: el vede limpede şi pierzania fără de ieşire în care se află, şi cât de bun mijloc îi propune binevestirea pentru a ieşi din această pierzanie, drept care se şi apucă de el din toate puterile firii sale. Iar când gustă şi cu lucrul puterea lui cea vindecătoare, lumina duhovnicească ce străluceşte în el este nemăsurată. Dintr-o singură privire cuprinde şi trecutul, şi prezentul, şi viitorul, şi cerul, şi pământul – şi vede totul cuprins de Unul Dumnezeu în Domnul Iisus Hristos prin harul Duhului Celui Sfânt. Iar punctul de plecare al luminii este faţa Domnului Iisus Hristos, Fiul lui Dumnezeu Cel întrupat, Care a proslăvit în Sine firea noastră cea săracă şi a aşezat-o de-a dreapta lui Dumnezeu şi Tatălui. Luminând toate, binevestirea aruncă lumină mai ales asupra chipului Mântuitorului Hristos, întrucât toate acestea pe El se întemeiază; de aceea şi este *binevestirea slavei lui Hristos*. Necredincioşii nu văd nimic din toate acestea, pentru că au mijit prin necredinţă ochii minţii lor. Uşa tainelor dumnezeieşti

nu se deschide pentru ei, şi lumina lor nu îi luminează. Dumnezeul acestui veac îi ţine în întuneric şi nu lasă să strălucească pentru ei lumina lui Dumnezeu. El face asta nu ca un stăpân, ci amăgindu-i cu viclenie pe fiii acestui veac. Umblând întru înşelare, aceştia nu îşi bagă de seamă întunecarea şi se mulţumesc cu bezna, presupunând ca nişte amăgiţi că aceasta este lumina. Însă oricât ar fi de gros întunericul orbirii, nu este silnicie în el. Oamenii umblă orbeşte de bunăvoie; dacă vor vrea, vor deschide ochii, fiindcă lumina lui Dumnezeu este împrejur. Dumnezeul acestui veac se străduie în fel şi chip să-i ţină în orbire, dar face asta punându-le la îndemână elementele care pricinuiesc orbirea, pe care oamenii înşişi le iau cu plăcere şi astfel se orbesc singuri. Iar stăpânire nemijlocită, dumnezeul acestui veac nu are peste nimeni şi nimic, şi asupra nimănui nu cutează să facă silnicie. Singuri suntem vinovaţi pentru tot.

Îndreptățirea

Ce este îndreptățirea? După înțelesul general, a te îndreptăți înseamnă a înfățișa nişte motive vrednice de luat în seamă care duc în chip legiuit la înlăturarea învinuirii aduse împotriva ta şi la proclamarea nevinovăției tale. În acest sens, îndreptățirea înaintea lui Dumnezeu nu poate avea loc; între oameni este cu putință ca cineva să fie învinuit pe nedrept, şi îndată ce se arată cum stau lucrurile este declarat nevinovat – dar înaintea lui Dumnezeu toți suntem vinovați şi din pricina păcatului strămoşesc, şi din pricina propriilor noastre păcate. Nu avem ce dezvinovățiri să aducem pentru a ne îndreptăți, şi nu putem face nimic care să ne şteargă vina. Şi atunci, ce să facem? Am fi rămas pentru totdeauna sub osânda dreptății dumnezeieşti, dacă bunătatea lui Dumnezeu nu ne-ar fi rânduit un mijloc aparte de îndreptățire. Pentru a înțelege mai bine cum vine asta, să înfățişăm vinovăția noastră sub forma unei datorii față de dreptatea lui Dumnezeu. Datornicul nu are cum să-şi plătească singur datoria, dar pentru el poate plăti altcineva, şi atunci când va plăti acela, cel care a dat împrumutul nu îl mai socoate răspunzător, îl eliberează de datorie. Acelaşi lucru ni l-a rânduit şi nouă bunătatea lui Dumnezeu pentru a ne îndreptăți înaintea Lui. Datoriile noastre sunt de neplătit – însă pentru noi toți le-a plătit dreptății dumnezeieşti Domnul nostru Iisus Hristos prin moartea Sa pe cruce, a cărei putere este definită astfel: prin ea, Domnul a înălțat păcatele noastre în

trupul Său pe lemn (1 Pt. 2, 24), a pironit pe cruce zapisul păcatelor noastre (Colos. 2, 14). Rămâne doar să facem în aşa fel ca dreptatea lui Dumnezeu să ne recunoască pe fiecare în parte, personal, ca intrând sub această milostivire, sau ca fiecare dintre noi să arate dreptății dumnezeieşti că în masa generală a persoanelor a căror datorie a fost plătită achitarea a fost făcută şi pentru el. Să zicem că într-un oarecare oraş sunt o mulțime de datornici, şi un oarecare bogat le declară creditorilor (care sunt mai mulți sau unul singur) că datornicului care va prezenta adeverință sau mărturie de la el îi va socoti datoria plătită din propria-i casă. Ei bine, fiecare datornic trebuie să prezinte dreptății dumnezeieşti adeverință sau mărturie din partea Domnului pentru a sta înaintea ei liber de datoria păcatelor sale. Care este această adeverință sau mărturie? Credința în Domnul nostru Iisus Hristos. Cel ce a crezut în Domnul este drept înaintea Dumnezeului dreptății.

Dar ce este credința în Domnul? Degeaba vor unii să definească credința în Domnul în câteva cuvinte. Ea trebuie descrisă, pentru că ea e o stare a inimii care cuprinde nu un singur simțământ, o singură convingere, o singură dispoziție, ci mai multe. Ea vine prin pocăință, căci Domnul spune: *pocăiți-vă şi credeți în Evanghelie* (Mc. 1, 15). Din acest laborator al duhului care se pocăieşte, credința iese nu singură, ci *lucrându-se prin dragoste* (Gal. 5, 6), după ce va crede omul şi se va boteza (Mc. 16, 16). Tocmai aceasta este făptura nouă, care se zămisleşte prin har în primele mişcări ale pocăinței, iar în această structură apare deja pe deplin formată, alcătuită într-un mod caracteristic, primitoare a personalității creştine. Aşa este întregul mers al lucrurilor. Doar cel ce se pocăieşte cu adevărat îl caută pe Domnul, iar acesta este umplut de două simțăminte şi dispoziții: părerea de rău că a păcătuit şi

dorința nestrămutată de a nu se mai lăsa pradă imboldurilor păcătoase. Însă în cel dintâi simțământ îl chinuie dreptatea lui Dumnezeu, care nu poate fi satisfăcută cu nimic, iar în al doilea – dorința este speriată de propria neputință, cunoscută din experiență. Și atunci, aleargă la Domnul cu deplina încredințare că El îl va izbăvi de amândouă extremele: îi va ierta și păcatele dinainte, îi va da și puterea de a se împotrivi de acum înainte păcatelor. Fără aceste două certitudini, credința în Domnul este cu neputință de conceput, la fel cum pocăința este de neconceput fără frângerea de inimă pentru păcate și fără hotărârea nestrămutată de a nu se mai lăsa biruit de păcat. Însă toate aceste dispoziții sunt numai pregătiri pentru formarea personalității credincioase – iar formarea ca atare are loc prin harul Sfântului Duh în taina botezului, în care cufundându-se, omul se cufundă în moartea lui Hristos și primește iertarea păcatelor, iar ridicându-se din cufundare iese întru înnoirea vieții, îmbrăcat cu puterea de a nu mai sluji păcatului, ci de a via lui Dumnezeu întru Hristos Iisus (Rom. 6, 3-13). Iată când se arată personalitatea creștină credincioasă formată în chip deplin. Ea străbate toată această cale, însă din ceea ce străbate nimic nu se pierde, ci, dimpotrivă, totul intră în structura duhului ei, care se numește într-un cuvânt: credință. Ca atare, credința cuprinde multe simțăminte, dar trăsătura ei deosebitoare, excepțională, este dăruirea de sine spre slujirea Domnului, mergând până la jertfirea propriei vieți în așteptarea mântuirii prin harul Lui. Cel credincios simte că a fost cumpărat cu preț de sânge, că trebuie să slujească Celui ce l-a răscumpărat cu deplina încredințare că pe această cale va fi mântuit fără îndoială.

Numai cel ce crede în acest fel se arată îndreptățit înaintea lui Dumnezeu – nu numai în sensul că de pe umerii

lui este înfăptuită vinovăția păcătoseniei, ci și în aceea că se pune în el sămânța a toată dreptatea prin hotărârea lui de a sluji Domnului prin împlinirea voii Lui și prin simțământul puterii de a face asta, care este sălășluită în el de către harul ce l-a născut a doua oară. El are dreptatea lăuntrică, pentru că duh drept a fost înnoit întru cele dinlăuntru ale lui (Ps. 50, 11).

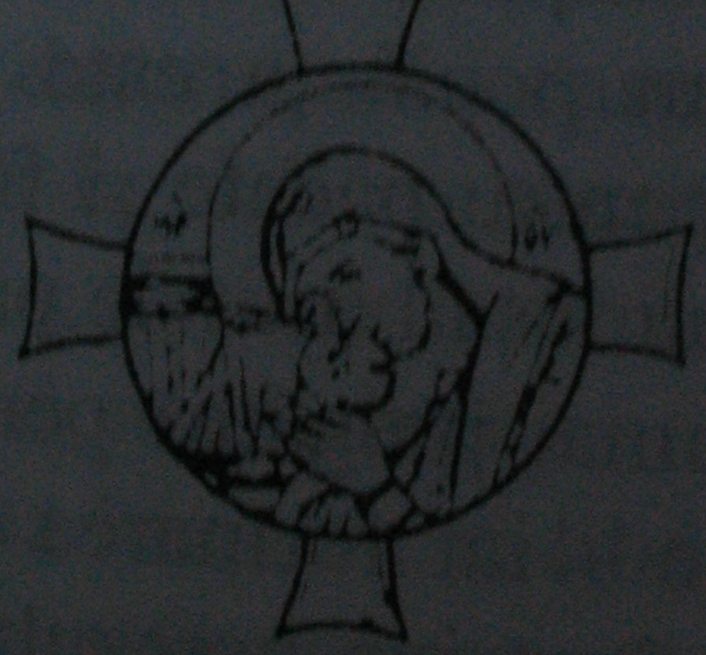

Suntem oare sub blestemul Legii?

Slavă Domnului Dumnezeu, noi toți, creștinii credincioși, suntem ascunși sub umbra Crucii de toate amenințările blestemelor legii Vechiului Testament – dar nu suntem ascunși necondiționat. *Nici o pedeapsă nu este nouă acum* (Rom. 8, 1), însă numai dacă umblăm nu după trup, ci după duh, altfel spus dacă ne depărtăm de tot păcatul și râvnim împlinirea tuturor poruncilor evanghelice, întăriți prin harul Sfântului Duh. Fără aceasta, blestemul atârnă asupra noastră în toată puterea sa. Ca atare, nimeni să nu socoată că întrucât Domnul ne-a răscumpărat făcându-Se pentru noi blestem și întrucât credem, putem trăi de acum înainte cum ne poftește sufletul. Nu; cum păcătuim, asupra noastră este încă o foarte grea pedeapsă! O singură scăpare avem: când, râvnind să împlinim poruncile, ne poticnim și cădem, atunci, dându-ne seama de acest lucru și plângându-ne păcatul, suntem datori să alergăm îndată la pocăință ca să primim iertare. Atunci este ea primită, datorită veșnicei mijlociri pentru noi, care stă de-a pururea înaintea dreptății lui Dumnezeu, și datorită ostenelilor noastre după putere pentru ștergerea păcatului, prin care este altoită în noi puterea acelei mijlociri cerești în condițiile credinței în El.

Blestemul Legii îl urmărește pe fiecare păcătos. El este întrepătruns cu călcarea Legii întocmai cum împlinirea ei este întrepătrunsă cu binecuvântarea. În rai s-a zis: *în ori-*

ce zi veți mânca, cu moarte veți muri (Fac. 2, 17). Acesta este blestemul, şi el a intrat în vigoare în urma gustării din pomul oprit. El zăcea şi asupra păgânilor, numai că nu prin Legea scrisă, ci prin legea conştiinței, fiindcă mustrarea de conştiință nu este altceva decât lucrarea blestemului rânduit de dreptatea lui Dumnezeu pentru orice călcare a Legii. Nici cei ce se află sub Evanghelie nu sunt slobozi de blestem, dacă nu împlinesc poruncile Evangheliei. Viața adevărată stă în împlinirea strictă, deplină şi atotcuprinzătoare a voii lui Dumnezeu, care se vădeşte prin poruncile şi prescripțiile legii morale. Toată iconomia nou-testamentară a mântuirii: întruparea, crucea, harul Duhului, toate acestea au scopul de a completa Legea, compensând neputința ei, nu de a o îndepărta sau de a o trece pe planul al doilea. Către aceasta trebuie să se întoarcă toată luarea noastră aminte, toate puterile şi toate grijile noastre. Cine se abate într-o latură cu luarea-aminte, care se depărtează de punctul principal, acela pierde scopul, primeşte o orientare greşită. Spre asta este orientată credința, spre asta – tainele, spre asta – rânduielile sfințitoare şi întăritoare ale Bisericii, spre asta – toate nevoințele! Toate trebuie să fie îndreptate spre a ne arăta fii neprihăniți ai lui Dumnezeu la venirea Domnului.

Viața cu duhul

Ce înseamnă a umbla cu duhul? Avem și propriu nostru duh – putere după chipul lui Dumnezeu, insuflată de El în om, a cărei menire este de a-l introduce pe om în viața în Dumnezeu și de a-l ține în ea. Elementele duhului nostru sunt conștientizarea Dumnezeirii împreună cu simțirea deplinei atârnări de Ea, frica de Dumnezeu, conștientizarea îndatoririi de a fi pe placul lui Dumnezeu, încredințarea de veșnicia cea fericită. Prin toate aceste elemente, duhul îl mâna pe om de la ego-ul lui și de la tot ce este spurcat la Dumnezeu ca scop ultim, prefăcând toate celelalte în mijloace pentru atingerea acestui scop. Când omul a căzut, el s-a prăbușit de la Dumnezeu, și s-a fixat pe sine însuși, și s-a pus pe sine însuși ca scop principal al vieții. Duhul a pierdut stăpânirea asupra lui, în locul duhului a început să împărățească în el iubirea de sine. Din iubirea de sine s-au dezvoltat trufia, goana după câștig, iubirea de plăceri, iar din acestea, mai apoi, toată oștirea patimilor. Toate acestea, în diferite nuanțe, au început să cârmuiască viața omului. Duhul a amuțit, și dacă mai dădea câteodată glas, nu era ascultat.

Domnul și Mântuitorul nostru a adus pe pământ harul Atotsfântului Duh, care împreună cu propovăduirea Evangheliei s-a și întins pe fața pământului. Puterea propovăduirii Evangheliei este de la har. Împreună cu cuvântul, prin auz intră în inimă harul și deșteaptă duhul

omului. Propovăduirea grăieşte: *deşteaptă-te, cela ce dormi* (Efes. 5, 14). Când harul lucrează asupra duhului, acesta se trezeşte. Împreună cu el se trezesc şi prin viaţă toate elementele lui: frica de Dumnezeu, îndatorirea de a plăcea lui Dumnezeu şi aşteptarea vieţii celei mai bune. Cine se va supune acestor cerinţe ale duhului înviat de Duhul lui Dumnezeu, acela se va lepăda de sine, va călca în picioare iubirea de sine şi toată oştirea patimilor şi va începe să slujească Domnului cu toată osârdia, în pofida tuturor intereselor pământeşti. Din clipa aceea începe la el viaţa în duh, sau cu Duhul, însoţită de călcarea în picioare a iubirii de sine şi a întregii oştiri a patimilor. Viaţa în duh, altfel spus cu Duhul, poate fi ca atare descrisă astfel: cine, fiind trezit şi sfinţit cu harul lui Dumnezeu prin taine, intră în sine însuşi, şi stând înaintea Domnului în inimă îndreaptă toate faptele sale – atât lăuntrice, cât şi dinafară – spre a plăcea lui Dumnezeu prin umblarea neabătută în voia Lui, care este înfăţişată în cuvântul Lui şi primită în conştiinţă întru nădejdea veşnicei fericiri în Dumnezeu, călcând în picioare iubirea de sine şi uitând interesele pământeşti, acela trăieşte în duh şi cu Duhul.

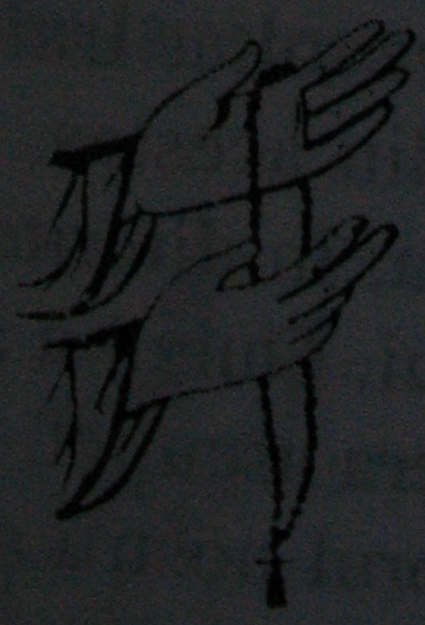

Cuprins

Calea către cunoaşterea adevăratei credinţe 5
Diferența dintre confesiunile creştine 11
Vechime şi înnoire 13
Necesitatea statorniciei în viața duhovnicească 15
Chemare către noi înşine 16
Întâietatea necazurilor în fața mângâierilor vieții 20
Împărăția lui Hristos şi împărăția acestei lumi 22
Mustrare pastorală 27
Unde se sfârşeşte învățătura creştină? 30
Bucuriile şi necazurile merg mână în mână 32
Lucrătorii vieții lăuntrice 34
Chipul şi asemănarea lui Dumnezeu 36
Duminica lăsatului sec de brânză 39
Înmuierea inimii 41
Copiii în biserică 44
Cum se stă în biserică 47
Pofta 49
Bucuria duhovnicească 50
Citirea Evangheliei în primele trei zile
ale Săptămânii Patimilor 52
Întrebare şi răspuns 54
Lepădarea de credință din zilele de pe urmă ale lumii ... 58
Treptele de căpetenie ale suişului minții
spre Dumnezeu 62
Împreună-glăsuirea celor dinafară cu cele lăuntrice 67

Bucuria creştinului 69
Pogorârea Sfântului Duh 71
Sfârşitul lumii 74
Vedenia bătrânului 78
Credința și așezămintele credinței 83
Purtarea crucii proprii 84
A face milostenie înseamnă a semăna 86
Viața plantelor seamănă cu viața 88
Mici modele de satanism din minte 93
Aducerea-aminte de judecata lui Dumnezeu 95
Şiretenia celui viclean 98
Răstignirea duhovnicească 99
Mângâiere în necazuri 101
Omorârea de sine 104
Suişul duhovnicesc 106
Avertisment 108
Fiecare dintre noi are o cruce proprie 111
Robia păcatului 113
Tăria împărățiilor şi a tronurilor 116
Cuvânt de îndreptățire (scrisoare către redactor) 119
Chinurile din iad 126
Avem neapărată nevoie să deosebim duhurile 129
Totul pentru Dumnezeu, nimic pentru noi înşine 130
Iertarea aproapelui 133
Lumina lui Hristos luminează tuturor 136
Sfântul Ioan Teologul – învățătorul credinței şi al dragostei 139
Ce să facem acum? 144
Tot creştinismul în câteva cuvinte 146
Rugăciunea de la biserică 148
Osteneala rugăciunii 149
Îngerul păzitor 151

Suma prorociilor despre Domnul nostru Iisus Hristos . 154
Noutăți pentru Anul Nou 159
Înțelepciunea omenească şi simplitatea evanghelică ... 162
Unirea duhovnicească 165
Vai lumii din pricina prorocilor mincinoşi! 167
Caracterul propovăduirii evanghelice 169
O lecție de viață 172
Credincioşia făgăduințelor dumnezeieşti 174
Deosebirea dintre Vechiul şi Noul Testament 177
Însemnătatea morții în iconomia lui Dumnezeu 180
Dumnezeul acestui veac 184
Îndreptățirea 189
Suntem oare sub blestemul Legii? 193
Viața cu duhul 195

Viaţa creştină seamănă cu suişul la deal. Cel ce suie se osteneşte pentru suiş, dar pe măsură ce suie i se descoperă tot mai multe lucruri, pentru că orizontul lui devine tot mai larg. Aşa şi în creştinism: cu cât sporeşte cineva mai mult în viaţa creştină, cu atât devine mai largă sfera lucrurilor duhovniceşti care este accesibilă minţii şi percepţiei sale. Adevărat înţelept este numai cel care este desăvârşit în viaţa creştină; fără să trăieşti creştineşte nu vei înţelege nimic din creştinism. Ceea ce se cunoaşte despre creştinism cu mintea, fără viaţa creştină, nu seamănă deloc cu realitatea. Oricât de amănunţit şi de elocvent ai povesti, de exemplu, ce fel de gust are ananasul, nu poţi să-ţi dai seama cu adevărat până ce nu-l guşti; aşa şi cu învăţătura creştină – cât timp n-o aplici în viaţa ta, nicidecum n-ai să te ridici până la gustul ei.